

UCHWAŁA NR XXVI/179/2009

RADY POWIATU W POLICACH

z dnia 27 lutego 2009 r.

w sprawie uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Polickiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015”

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1688 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 167, poz. 1759, z 2007 r. Nr 173, poz. 1218 oraz z 2008 r. Nr 180, poz. 1111 i Nr 223, poz. 1458) w związku z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, Nr 111, poz. 708, Nr 138, poz. 865, Nr 154, poz. 958, Nr 171, poz. 1056, Nr 199, poz. 1227, Nr 223, poz. 1464 i Nr 227, poz. 1505) uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się „Program Ochrony Środowiska Powiatu Polickiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015” stanowiący załącznik do uchwały.

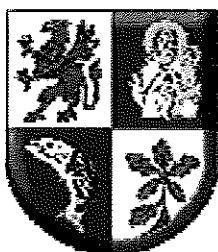
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Policach.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

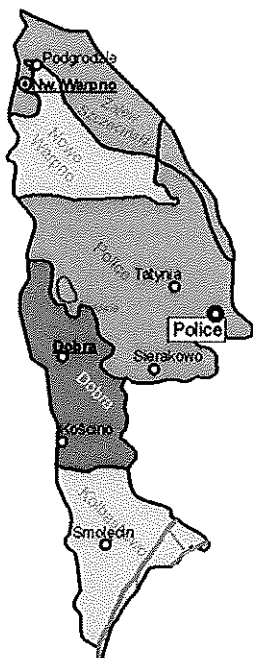
PRZEWODNICZĄCY RADY
Grażyna Picińska

Załącznik
do uchwały Nr XXVI/179/2009
Rady Powiatu w Policach
z dnia 27 lutego 2009 r.

Powiat Policki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU POLICKIEGO NA LATA 2008-2011 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2015

OPRACOWANIE:
ZESPÓŁ
NARODOWEJ FUNDACJI OCHRONY ŚRODOWISKA
ZAKŁADU TECHNICZNYCH USŁUG KOMUNALNYCH
W SZCZECINIE
NA ZLECENIE STAROSTWA POWIATOWEGO W POLICACH

AUTORZY:
DR INŻ. RYSZARD MILUNIEC

MGR BOŻENA MILUNIEC

KOREKTA:
MAREK KRUCZYŃSKI

SZCZECIN, 2008

SPIS TREŚCI	3
SPIS SKRÓTÓW	5
I. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU POLICKIEGO	6
II. STAN ŚRODOWISKA W POWIECIE POLICKIM W LATACH 2003-2007	9
II.1. Zasoby przyrodnicze powiatu.....	9
II.1.1. Prawne formy ochrony przyrody.....	9
II.1.1.1. Podsumowanie.....	12
II.1.2. Lasy.....	12
II.1.2.1. Podsumowanie.....	17
II.2. Wody powierzchniowe i podziemne.....	18
II.2.1. Zagrożenia jakości wód.....	19
II.2.2. Jakość wód powierzchniowych.....	22
II.2.3. Jakość wód podziemnych.....	26
II.2.4. Podsumowanie.....	28
II.3. Jakość powietrza.....	29
II.3.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza	29
II.3.2. Ocena jakości powietrza za 2007 r.	29
II.3.3. Zmiany jakości powietrza w latach 2002 - 2007	29
II.3.4. Potencjalne możliwości ograniczenia emisji gazów do powietrza poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii	30
II.3.5. Podsumowanie.....	31
II.4. Klimat akustyczny.....	31
II.4.1. Podsumowanie.....	32
II.5. Pola elektromagnetyczne.....	32
II.5.1. Podsumowanie.....	32
II.6. Gospodarka odpadami.....	32
II.6.1. Podsumowanie.....	37
II.7. Kopaliny.....	37
II.8. Jakość gleb.....	38
II.8.1. Podsumowanie	39
II.9. Zapobieganie poważnym awariom.....	39
II.9.1. Podsumowanie.....	39
II.10. Działalność Kontrolna WIOŚ w Szczecinie na terenie powiatu polickiego	39
II.10.1. Podsumowanie.....	40

III. OCENA REALIZACJI CELÓW I ZADAŃ „PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU POLICKIEGO W LATACH 2003- 2006” ORAZ ZA ROK 2007	40
Cel 1. – „Gorące punkty”.....	41
Cel 2. – Gospodarka wodno - ściekowa.....	43
Cel 3. – Gospodarka odpadami.....	48
Cel 4. – Poprawa jakości środowiska.....	50
Cel 5. – Racjonalizacja użytkowania surowców.....	56
Cel 6. - Ochrona powierzchni ziemi	57
Cel 7. - Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych	58
Cel 8. - Przeciwdziałanie poważnym awariom	59
Cel 9. - Edukacja ekologiczna	59
Cel 10. – Monitoring środowiska.....	65
IV. CELE I ZADANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA NA LATA 2008-2011 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2015	72
Cel 1. – Poprawa jakości środowiska.....	72
Cel 2. - Poprawa gospodarki odpadami.....	85
Cel 3. - Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów Zdegradowanych.....	88
Cel 4. - Ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów Zalewu Szczecińskiego.....	89
Cel 5. - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego.....	90
Cel 6. - Ochrona złóż kopalin	91
Cel 7. - Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno – gospodarczego.....	92
Cel 8. - Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów.....	93
Cel 9. - Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.....	95
V. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	99
V.1. Zasady zarządzania programem.....	99
V.2. Finansowanie programu ochrony środowiska.....	101
V.3. Monitoring realizacji zadań.....	106
VI. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA	107

SPIS SKRÓTÓW:

ANR - Agencja Nieruchomości Rolnych
ARiMR - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
DOiPZ - Region Wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego
EFRROW - Europejski Fundusz Rolny – Rozwoju Obszarów Wiejskich
G(P,W,N)FOŚiGW – Gminny (Powiatowy, Wojewódzki, Narodowy) Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
GIOŚ/ WIOŚ - Główny/ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
GIS - System Informacji Geograficznej
GUS/WUS – Główny/Wojewódzki Urząd Statystyczny
IH - Inspekcja Handlowa
JST - Jednostki Samorządu Terytorialnego
KPOŚK - Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPZL - Krajowy Program Zwiększania Lesistości
KW PSP/ KP PSP - Komenda Wojewódzka/ Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
LKP – Leśny Kompleks Promocyjny
LZO - Lotne związki organiczne
MŚ - Ministerstwo Środowiska
ODR - Ośrodek Doradztwa Rolniczego
OOŚ – Ocena oddziaływania na środowisko
OSN - obszar szczególnie narażony
OZE - Odnawialne Źródła Energii
PEP - Polityka Ekologiczna Państwa
PGNiG - Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo
PIP - Państwowa Inspekcja Pracy
PKB - produkt krajowy brutto
PMŚ - Państwowy Monitoring Środowiska
POP - Program Ochrony Powietrza
POŚ - Program Ochrony Środowiska
PROW - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSR - Polski System Recyklingu
RCEE - Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej
RDLP - Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych
RDW - Ramowa Dyrektywa Wodna
RLM – Równoważna liczba mieszkańców
RPOWZ - Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego
SChR - Stacje Chemiczno-Rolnicze
SW – Studium wykonalności
TDT - Transportowy Dozór Techniczny
UDT - Urząd Dozoru Technicznego
UE - Unia Europejska
UG/UMiG/UM – Urząd Gminy/Miasta i Gminy/Marszałkowski
UOKiK - Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
WITD - Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego
WSSE - Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
WWA - Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne
ZZMIUW - Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

I. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU POLICKIEGO.

Wstęp

Ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada na samorząd powiatu obowiązek sporządzenia programu ochrony środowiska (POŚ), który jest podstawą jego działania w zakresie polityki ekologicznej. POŚ powinien być zgodny z Wojewódzkim Programem Ochrony Środowiska i przenosić cele zawarte w tym planie na poziom powiatu. Jednocześnie program powinien uwzględniać problemy ekologiczne występujące w powiecie.

Przedstawiony projekt „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Polickiego” na lata 2008 – 2011 z perspektywą do roku 2015 stanowi aktualizację poprzedniego POŚ. Aktualizację POŚ przeprowadzono w oparciu o:

- nowe akty prawne,
- PEP na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014,
- Wojewódzki Program Ochrony Środowiska,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Strategię Gospodarki Wodnej,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami na lata 2008-2011,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2007 - 2013,
- Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020,
- Strategię rozwoju powiatu polickiego,
- Raport z wykonania programu ochrony środowiska powiatu polickiego za lata 2004-2006,
- Sprawozdanie z realizacji planu gospodarki odpadami dla powiatu polickiego
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego,
- Dane z WIOŚ w tym „Informacja o stanie środowiska w powiecie polickim w 2007 r.”
- Dane z Urzędu Statystycznego w Szczecinie; Ochrona Środowiska w województwie zachodniopomorskim ,strona www.stat.gov.pl/szczec oraz wydanie książkowe Szczecin, grudzień 2007 r.
- Charakterystykę czynników oddziałujących na użytkowanie i gospodarcze wykorzystanie wód w Regionie Wodnym Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego - NFOŚ Szczecin 2004

Państwo realizując cele polityki ekologicznej ma obowiązek tworzenia podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju. Do realizacji tego obowiązku w skali kraju przyjęto 5 celów strategicznych.

W powiecie polickim będą realizowane 3 cele strategiczne:

- I. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego dla ochrony zdrowia mieszkańców.
- II. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych.
- III. Wzmocnienie systemu zarządzania ochroną środowiska.

Dwa pozostałe cele strategiczne przyjęte w PEP:

IV. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii

V. Ochrona klimatu

będą realizowane w ramach celów od I do III. Taki układ przyjęto za wojewódzkim programem ochrony środowiska.

W polityce ekologicznej państwa na lata 2008 – 2015 zwraca się uwagę na zadania, których realizacja jest niezbędna dla osiągnięcia dalszej poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego oraz ochrony zdrowia. Poprawę tę można będzie uzyskać w szczególności poprzez:

- zmniejszanie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód przez modernizację istniejących i budowę nowych oczyszczalni ścieków,
- zakończenie programu budowy kanalizacji i oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów w aglomeracjach powyżej 15000 RLM,
- zmniejszanie potrzeb transportowych i ograniczanie emisji ze środków transportu jako element poprawy jakości powietrza na terenach zurbanizowanych,
- realizacja programów ograniczenia wielkości emisji do powietrza ze źródeł przemysłowych i komunalnych,
- ograniczenie emisji z dużych źródeł spalania energetycznego,
- wspieranie działań mających na celu unikanie wytwarzania odpadów i zapewniających bezpieczne dla środowiska ich unieszkodliwianie,
- podniesienie poziomu odzysku odpadów komunalnych do 10% w 2010 roku,
- ograniczanie zagrożenia dla zdrowia ludzi i jakości środowiska spowodowanego stosowaniem substancji chemicznych,
- wycofywanie z obrotu i stosowania substancji zubażających warstwę ozonową,
- zapobieganie ryzyku powstania poważnych awarii przemysłowych przez wzmacnianie kontroli nad instalacjami stwarzającymi takie ryzyko,
- wspieranie działań mających na celu ograniczanie uciążliwości hałasu,
- ochrona ludności i środowiska przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych,
- prowadzenie skutecznego nadzoru nad wykorzystywaniem źródeł promieniowania jonizującego.

Wszystkie te zadania zostały uwzględnione w POŚ powiatu polickiego w latach 2008 – 2011.

Ocena stanu środowiska wykonana dla okresu obowiązywania poprzedniego POŚ pozwala na wyszczególnienie obszarów zadań priorytetowych przedstawionych poniżej:

- zapobieganie dalszej eutrofizacji wód,
- ograniczenie zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym,
- zmniejszenie narażenia mieszkańców na hałas komunikacyjny,
- poprawa gospodarki odpadami komunalnymi.

Niniejsze opracowanie składa się z:

- oceny zmiany stanu środowiska w latach 2003 – 2006 objętych poprzednim POŚ i roku 2007,
- oceny realizacji poprzedniego POŚ obejmującego lata 2003 – 2006,
- celów przewidzianych do realizacji w ramach POŚ na lata 2008 – 2011,
- rozdziału dotyczącego zarządzania POŚ,
- wytycznych dla programów gminnych.

W dokumencie tym przyjęto zasadę kontynuacji celów i zadań określonych w POŚ województwa zachodniopomorskiego na lata 2002 – 2006. Zestawienie celów dla POŚ na lata 2008 – 2011 oraz ich odpowiedniki z poprzedniego POŚ przedstawiono w tabeli 1. Podobnie jak w poprzednim programie cele na poziomie powiatu będą podane według układu przyjętego w POŚ województwa zachodniopomorskiego.

Tabela I.1. Cele i działania na lata 2002-2006 oraz 2008-2011 określone w POŚ województwa zachodniopomorskiego

	NAZWA CELU W LATACH 2002 - 2006	NAZWA CELU W LATACH 2008 - 2011
	Cel 1 – priorytetowy - „Gorące punkty”	Realizacja zgodnie z założeniami w okresie 2002-2006. Zadania nie zrealizowane przeszły na lata 2008 – 2011.
I CEL STRATEGICZNY	Cel 2 – priorytetowy - Gospodarka wodna	Cel 1 – Poprawa jakości środowiska. Cel 1.1 – Poprawa gospodarki wodnej. Cel 1.1.1 – Poprawa jakości wód i osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych. Cel 1.1.2 – Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i suszą.
	Cel 4 – Poprawa jakości środowiska (powietrze, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne)	Cel 1.2 – Poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza. Cel 1.3 – Poprawa klimatu akustycznego. Cel 1.4 – Ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.
	Cel 3 – priorytetowy - Gospodarka odpadami	Cel 2 – Poprawa gospodarki odpadami.
	Cel 6 – Ochrona powierzchni ziemi i ochrona wybrzeża	Cel 3 – Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.
		Cel 4 – Ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów Morza Bałtyckiego i Zalewu Szczecińskiego.
	Cel 8 – Przeciwdziałanie poważnym awariom	Cel 5 – Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacji ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego.
II CEL STRATEGICZNY	Cel 5 – Racjonalizacja użytkowania surowców	Cel 6 – Ochrona złóż kopalin.
	Cel 7 – Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych	Cel 7 – Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego. Cel 8 – Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów.
III CEL STRATEGICZNY	Cel 9 – Zwiększenie świadomości społecznej	
	Cel 10 – Monitoring środowiska	Cel 9 – Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

II. STAN ŚRODOWISKA W POWIECIE POLICKIM W LATACH 2003 – 2007

W poniższym tekście nie zawsze była możliwość odniesienia się do lat 2003 – 2007 ze względu na brak opublikowanych danych (głównie GUS i WUS). Natomiast część danych możliwych do uzyskania podano od 1999 r. aby lepiej zobrazować zachodzące zmiany w środowisku.

Powiat policki położony jest w północno – zachodniej części województwa zachodniopomorskiego na „Nizinie Szczecińskiej”. Od północy i wschodu graniczy z Zalewem Szczecińskim i pośrednio poprzez Odrę z gminą Goleniów i Stepnica oraz bezpośrednio z miastem Szczecin i gminą Gryfino. Od zachodu granicę powiatu wyznacza granica państwowa z Republiką Federalną Niemiec.

W skład powiatu wchodzi następujące gminy:

- gmina wiejska – Dobra,
- gmina miejsko – wiejska – Nowe Warpno,
- gmina miejsko – wiejska – Police,
- gmina wiejska – Kołbaskowo.

Według danych WUS w Szczecinie na koniec 2007 r. liczba mieszkańców powiatu wynosiła:

Powiat policki – 66 436 w tym:

- o Gmina Dobra – 13 822
- o Gmina Kołbaskowo – 9 499
- o Gmina Nowe Warpno – 1 549
- o Gmina Police – 41 566

Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 664 km²

II.1. ZASOBY PRZYRODNICZE POWIATU

II.1.1. Prawne formy ochrony przyrody

Powierzchnia obszarów chronionych wraz z obszarami Natura 2000 (łącznie z obszarami potencjalnie chronionymi) wynosi 42755,5 ha, co stanowi 64,39% powierzchni powiatu. Podstawą wyznaczania obszarów Natura 2000 jest występowanie siedlisk przyrodniczych i gatunków ptaków, które są przedmiotem zainteresowania dyrektywy ptasiej i siedliskowej.

Część obszarów chronionych przylega do terenów intensywnej urbanizacji. Na obszarach tych, zależnie od formy ochrony obowiązują zróżnicowane ograniczenia dotyczące korzystania z zasobów przyrodniczych, określone w odpowiednich aktach prawnych.

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie przyrody z dnia 16.04.2004 r. wielkoprzestrzenne obszary chronione obejmują:

- o park krajobrazowy – na terenie gminy Kołbaskowo, znajdują się 1262 ha Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Odry,
- o rezerваты przyrody – 4 obszary o łącznej powierzchni 929,34 ha i lasy rezerwatowe o powierzchni 163 ha w tym rezerwat ptaków „Świdwie”, który jako jedyny obszar uzyskał status o znaczeniu międzynarodowym chroniony Konwencją Ramsarską,
- o użytki ekologiczne – 4 obszary o łącznej powierzchni 38,37 ha,
- o pomniki przyrody – gminy powiatu polickiego posiadają wykazy proponowanych pomników przyrody, których jest 37,
- o obszary Natura 2000,

zatwierdzone przez Ministra Środowiska rozporządzeniem z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (zmiany z 5 września 2007r. i z dnia 27 października 2008 r.).

- obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000:

- o PLB 320003 Dolina Dolnej Odry - Kołbaskowo (4.094,5 ha)

- PLB 320006 Jezioro Świdwie - obejmujące obszar 7.196,2 ha położony w województwie zachodniopomorskim na terenie gmin: Dobra (4.096,6 ha) i Police (3.099,6 ha);
- PLB 320009 Zalew Szczeciński - Nowe Warpno (12.480,6 ha), Police (4.408,5 ha)
- PLB 320014 Ostoja Wkrzańska - Nowe Warpno (7.132,6 ha) i Police (7.443,1 ha);
- obszary specjalnej ochrony siedlisk:
 - PLH 320018 Ujście Odry i Zalew Szczeciński
 - PLH 320037 Dolna Odra
 - PLH320015 Police – kanały

Tabela II.1. Parki krajobrazowe

Nazwa parku	Siedziba dyrekcji	Akt powołujący	Powierzchnia ha	Powiat
Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Odry	Gryfino ul. Krajowa 36	Zarządzenie Nr 4/93 Wojewody Szczecińskiego z dnia 01.04.1993 r.*	6009 (1262 w pow.polickim)	gryfiński policki

- Zmienione zarządzeniem Wojewody Zachodniopomorskiego nr 9/2005 z dnia 25.05.2005 r.

Tabela II.2. Rezerwaty przyrody

Nazwa	Powierzchnia w ha	Gmina	Akt powołujący	Typ rezerwatu	Cel ochrony
Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem	4,19	Kołbaskowo (obręb Rozdoły)	Zarządzenie MLiPD z dnia 23.01.1973r. MP 5/73, poz.38	krajobrazowy	Zachowanie wzgórza stanowiącego wysoki brzeg doliny Odry. Plan ochrony zatwierdzony zarządzeniem nr 12/02 Wojewody Szczecińskiego z dnia 9.07.2002
Kanał Kwiatowy	3,00	Kołbaskowo	Zarządzenie MLiPD z dnia 10.11.1976r. MP 42/76, poz. 208	florystyczny	Zachowanie stanowisk rzadkich gatunków roślin wodnych i błotnych
Kurowskie Błota	30,63	Kołbaskowo (obręb Rozdoły)	Zarządzenie 166 MLiPD z dnia 20.10.1965 r.	faunistyczny	Zachowanie miejsc lęgowych ptaków gnieźdzących się na tym terenie
Świdwie	891,28	Police, Dobra	Zarządzenie MLiPD z dnia 14.01.1963r. MP 14/63, poz.82, zm. rozp. MŚiZN z 17.11.1988r. MP32, poz.292	faunistyczny	Zachowanie zarastającego jeziora Świdwie oraz przyległych lasów i innych gruntów stanowiących ostoję licznych gatunków ptaków
lasy rezerwatowe	163 ha	Police, Dobra, Nowe Warpno (Nadleśnictwo Trzebież)	-	florystyczny	Liczne stanowiska roślin chronionych oraz płaty cennych siedlisk .

Tabela II.3. Użytki ekologiczne

Nazwa	Powierzchnia w ha	Położenie	Gmina	Cel ochrony
„Łysa Wyspa”	8,09	Wyspa na Zalewie Szczecińskim	Nowe Warpno	Ochrona cennych pozostałości naturalnych ekosystemów, mających szczególne znaczenie dla ochrony rzadkich gatunków roślin oraz ginących gatunków zwierząt
Półwysep Podgrodzie	28,21	Południowo-zachodnie wybrzeże Zalewu Szczecińskiego	Nowe Warpno	Ochrona cennych pozostałości naturalnych ekosystemów, mających szczególne znaczenie dla ochrony rzadkich gatunków roślin oraz ginących gatunków zwierząt
„Ptasia Łąka”	0,50	Obręb Rozdoły	Kołbaskowo	Siedlisko bytowania wielu gatunków ptaków – pas nieużytków na polderach rzecznych
„Trawiasta Dolina”	1,57	Obręb Rozdoły	Kołbaskowo	Ochrona roślinności kserotermicznej

Tabela II.4. Pomniki przyrody w gminie Nowe Warpno na posesjach prywatnych

Lp.	Nazwa gatunku	Liczba obiektów	Gmina	Miejscowość	Właściciel
1.	Dąb bezszypułkowy	1	Nowe Warpno	Brzózki	Posesja prywatna
2.	Lipa drobnolistna	6	Nowe Warpno	Nowe Warpno ul. Szczecińska	Posesja prywatna

Tabela II.5. Pomniki przyrody położone na terenach będących w zarządzie Nadleśnictwa Trzebież:

Lp	Nr zarządzenia data	Położenie		Opis obiektu						Uwagi
		oddz. poddz.	gmina leśnictwo	rodzaj	przybliżony wiek	obwód (cm)	wys. (m)	stan zdrowotny	pow. (ha)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Rozp. Woj. Zach. Nr 2/99 30.03.1999 r.	123c	Nowe Warpno <i>Pienice</i>	Dbb	250	380	30	3		3 – pniowy, 2 suche
2	Uch. Rady Miejskiej w Policach Nr XXXI/228/05 30.03.2005	464b	Police <i>Drogoradz</i>	Bk So	170	330 260	27 28	1 2		Grupa drzew - pnie zrosnięte
3	Uch. Rady Miejskiej w Policach Nr XXXI/228/05 30.03.2005	632c	Police <i>Zalesie</i>	Bk	190	400	29	2		OSO „Jezioro Świdwie”
4	Uch. Rady Miejskiej w Policach Nr XXXI/228/05 30.03.2005	811c	Police <i>Tanowo</i>	Dbś bluszcz	150	220 63	24 23	1		Pień i korona dębu z wspinającym się bluszczem pospolitym

II.1.1.1. Podsumowanie

Obszary Natura 2000 stwarzają poważne ograniczenia w rozwoju gospodarczym powiatu polickiego.

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- na terenie powiatu dobrze funkcjonuje system obszarów przyrodniczych, co sprzyja zachowaniu ciągłości równowagi ekologicznej na tym obszarze,
- dla większości obszarów chronionych opracowane zostały plany ochrony,
- niektóre obszary chronione posiadają naturalne zaplecze rekreacyjne i edukacyjne,
- przestrzeganie zakazów realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko przyczynia się do zachowania bioróżnorodności,
- możliwość dofinansowania w ramach programów rolno-środowiskowych dla rolnictwa w obszarach Natura 2000,
- dla planowanych inwestycji ingerujących w siedliska podlegające ochronie istnieje możliwość wprowadzenia kompensacji przyrodniczej.

Wśród czynników negatywnych należy wymienić:

- brak korelacji pomiędzy przyjętymi granicami obszarów Natura 2000 a miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego co powoduje problemy w realizacji przyjętych wcześniej planów i zamierzeń,
- zanieczyszczenia powietrza,
- zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych,
- likwidacja i przekształcanie nieużytków naturogeniczných (oczka wodne, tereny podmokłe, bagienne, torfowiska, zarośla i zadrzewienia śródpolne), pełniących ważną rolę biocenotyczną,
- przekształcanie chronionych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt poprzez zaniechanie użytkowania rolniczego użytków zielonych,
- wprowadzenie i inwazja gatunków obcych roślin,
- nadmierna liczebność populacji zwierząt drapieżnych rodzimych i obcych oraz obecność waleśających się psów i kotów,

Najważniejszymi problemami są:

- brak planów ochrony dla obszarów Natura 2000,
- ograniczenia w rozwoju gospodarczym spowodowane ustanowieniem obszarów Natura 2000,
- brak dokumentacji dla części obszarów chronionych.

II.1.2. Lasy

Ze względu na to, że większość lasów spełnia rolę lasów ochronnych, gospodarka leśna polega na prowadzeniu zabiegów pielęgnacyjnych, a w mniejszym stopniu na pozyskiwaniu drewna. Gospodarka leśna prowadzona jest zgodnie z planami urządzenia gospodarstw leśnych w Trzebieżu i Gryfinie.

Przeważająca część lasów wchodzi w skład należący do kompleksu Puszczy Wkrzańskiej i podlega nadzorowi Nadleśnictwa Trzebież. Lasy Nadleśnictwa Trzebież swoim zasięgiem obejmują prawie cały Powiat Policki. Tworzą zwarty kompleks leśny o urozmaiconym składzie gatunkowym i dużej różnorodności siedlisk.

Rozwój różnych form ochrony przyrody i krajobrazu w lasach stał się procesem ciągłym i trwałym. Na terenie nadleśnictwa Trzebież trwa on od momentu jego powstania, często w postaci dominacji funkcji ochronnych. W zależności od ustalonych funkcji, jakie ma spełniać dany fragment lasu w zakresie ochrony przyrody i kształtowania środowiska przyrodniczo - leśnego, lasy nadleśnictwa podzielono na 4 zasadnicze grupy:

- lasy rezerwatowe,
- lasy ochronne ogólnego przeznaczenia,

- lasy ochronne specjalnego przeznaczenia,
- lasy wielofunkcyjne,

w których na podstawie potrzeb i aktualnej wiedzy wyróżniono:

- obszary o wybitnych walorach faunistycznych i krajobrazowych,
- stanowiska chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt,
- miejsca rozrodu i regularnego przebywania rzadkich gatunków zwierząt,
- chronione siedliska przyrodnicze,
- sędziwe drzewa i grupy starych drzew,
- obiekty kultury materialnej.

Tereny leśne Nadleśnictwa Trzebież zaliczane są w całości do I kategorii zagrożenia pożarowego. Bliskość dużych aglomeracji i granicy państwa powoduje nasilenie ruchu turystycznego, który skutkuje zwiększeniem liczby pożarów. Zagrożenie pożarowe dodatkowo stwarza silna penetracja terenu przez licznie odpoczywających tu turystów, wędkarzy, a w okresie letnio-jesiennym przez zbieraczy runa leśnego. Głównymi przyczynami pożarów lasu są: - przerzuty z gruntów nieleśnych (wypalanie traw i nieużytków), podpalenia, nieostrożność z ogniem osób dorosłych i dzieci przebywających w lesie. Potwierdzeniem tego jest procentowy udział pożarów w leśnictwach. Większość pożarów wybucha w Leśnictwie Siedlice, które gospodaruje w sąsiedztwie miast: Police i Szczecin.

Sytuację dodatkowo pogarsza duży udział siedlisk borowych (65 %), drzewostanów młodszych klas wieku (54 %), duży udział gatunków iglastych (71 %) zwartość kompleksu i bujny rozwój łatwopalnego runa. W celu ograniczenia ilości pożarów i skutków pożarów stworzono system prognozowania zagrożenia pożarowego. Od wiosny do jesieni dokonywane są pomiary zagrożenia pożarowego w oparciu o wilgotność ścioly i powietrza oraz opady atmosferyczne.

Wprowadzono sprawną łączność radiotelefoniczną ruchomą wykorzystując radiotelefony bazowe, samochodowe i przenośne co pozwala na sprawne wykrywanie pożarów.

Ponadto istnieją stałe punkty obserwacyjne - dwa z telewizją przemysłową, i dwie dostrzegalnie, a podczas dużego zagrożenia pożarowego uruchamiane są patrole samochodowe oraz prowadzi się patrolowanie i gaszenie pożarów z powietrza przy pomocy śmigłowca Mi-2, który obsługuje także nadleśnictwa sąsiednie.

W celu przeciwdziałania powstawaniu pożarów nadleśnictwo ponosi duże koszty na ochronę przeciwpożarową. W roku 2007 było to 330 tys. zł. Prowadzona jest w szerokim zakresie profilaktyka przeciwpożarowa. Są to działania ograniczające możliwości rozprzestrzeniania się pożarów (sieć pasów przeciwpożarowych i biologicznych), a także przysposabianie obszarów leśnych do środków i urządzeń prowadzenia akcji gaśniczych (budowa i remont dróg, punktów czerpania wody, zbiorników sztucznych) oraz wyposażania w sprzęt i środki własne jednostki gaśnicze (wóz bojowy, zestaw ciągnikowy), sprzęt zapewniający łączność - 7 szt. radiostacji bazowych , 16 szt. radiostacji przenośnych, 5 szt. - samochodowych oraz telefony komórkowe.

Nadleśnictwo posiada samochód patrolowo- gaśniczy z pełnym specjalistycznym wyposażeniem. W punkcie alarmowo-dyspozycyjnym w Zalesiu działa nowoczesna stacja meteorologiczna, z której pomiary temperatury, opadów atmosferycznych oraz siły i kierunków wiatrów, są przekazywane i przetwarzane przez komputer co pozwala na określenie stopnia zagrożenia pożarowego dla danego kompleksu leśnego.

Jednym ze sposobów ograniczenia ilości pożarów jest również próba ukierunkowania ruchu turystycznego. Na terenie Nadleśnictwa wyznaczono strefy przeznaczone do intensywnego zagospodarowania turystycznego. Wychodząc naprzeciw społecznym oczekiwaniom Nadleśnictwo udostępnia do potrzeb rekreacji leśne obiekty turystyczne. Na turystów czekają leśne parkingi, które Nadleśnictwo na bieżące remontuje i modernizuje . W Leśnictwie Myślibórz i Poddymyń powstały „Zadaszenia - paśniki”.

Jesienią 2007 r. ustawiono nowy „witacz” w Pilchowie, a w Zalesiu powstała nowa ścieżka edukacyjna prowadząca do Rezerwatu Przyrody „Świdwie”.

Zanieczyszczenie odpadami

Lasy Puszczy Wkrzańskiej są atrakcyjnym miejscem weekendowego spędzania czasu wolnego licznych turystów i mieszkańców przyległych miast .

Mimo zorganizowanej zbiórki i wywozu śmieci, znaczna część odpadów (szczególnie z gospodarstw domowych) trafia na dzikie wysypiska. Miejsca dzikiego składowania stanowią źródło zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych, mogą stanowić źródło zagrożenia epidemiologicznego, a także być przyczyną degradacji terenu, oraz ograniczają walory estetyczne i krajobrazowe. Największa ilość odpadów komunalnych w lasach zauważa się w sąsiedztwie osiedli mieszkalnych oraz szlaków komunikacyjnych.

W ostatnich latach wzrasta zaśmiecenie terenów leśnych położonych głębiej. Jest to efekt przebywania w tych miejscach zbieraczy grzybów i jagód. W 2007 r. koszty własne Nadleśnictwa Trzebież poniesione na ten cel to 48 tys zł. Dodatkowo zrealizowano zadanie „Zbiórka odpadów i likwidacja dzikich wysypisk w lasach na terenie powiatu polickiego”, finansowanego z P.F.O.Ś i GW na kwotę 39500 zł., wywożąc na składowiska 163 tony odpadów zebranych na terenie lasów Nadleśnictwa Trzebież. W 2008 roku powiat przeznaczył kwotę 35000 zł. na realizację tego zadania, a do końca lipca 2008 r. Nadleśnictwo poniosło już koszty własne w wysokości 21.800 zł.

Tabela II.6. Tabełaryczne zestawienie informacji o drzewostanach Nadleśnictwa Trzebież

Lp.	Wyszczególnienie	Jedn.	Wg opracowania, stan na					
			01.10 1964 Definitywne	01.10. 1973 I rewizja	01.01. 1986 II rewizja	01.01. 1997 III rewizja	01.01. 2007 IV rewizja	
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Powierzchnia leśna zalesiona i niezalesiona	ha	-	-	22178	22357	23375	
2	Zasoby miąższości	tys. m ³			3578	5057	6246	
3	Przeciętna zasobność na 1 ha (pow. leśna zał. i niezal.)	m ³	125	143	162	227	279	
4	Przeciętny wiek drzewostanów	lat	47	43	49	55	61	
5	Uzyskany w ubiegłym okresie bieżący roczny przyrost drzewostanów na 1 ha	m ³	3,46	4,73	4,49	5,54	9,28	
6	Przeciętne zadrzewienie w uprawach i młodnikach	-	-	-	0,80	0,88	0,94	
7	Udział siedlisk borowych	%	-	-	-	83,4	66,9	
8	Udział siedlisk lasowych	%	-	-	-	8,7	25,9	
9	Udział siedlisk bagiennych	%	-	-	-	0,4	1,0	
10	Udział siedlisk łęgowych i łąsów	%	-	-	-	7,5	6,2	
11	Zgodność składu upraw z siedliskowym typem lasu	Zgodne	%	-	-	65,0	60,5	99,1
		Częściowo zgodne	%	-	-	29,4	37,8	0,9
		niezgodne	%	-	-	5,6	1,7	brak
12	KO	ha	-	-	16,78	208,14	1037,78	

- w przedstawianych okresach nastąpiło wzbogacenie bioróżnorodności drzewostanów przez zastosowanie w większym stopniu rębni złożonych i zastosowaniu w odnowieniach pełnego wachlarza gatunków lasotwórczych.

Istniejące i proponowane formy ochrony przyrody

Znaczna część obszaru Nadleśnictwa Trzebież jest objęta ochroną w kształcie specjalnych i wielkopowierzchniowych form ochrony przyrody. Z 10 form ochrony przyrody przewidzianych w *Ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.* występuje tutaj ich 6. Różne formy ochrony wyznaczono dla zachowania bioróżnorodności i całego bogactwa najcenniejszych obszarów i obiektów *Puszczy Wkrzańskiej* oraz *Zalewu Szczecińskiego i Doliny Dolnej Odry*. Na terenie Nadleśnictwa Trzebież wyszczególnia się następujące obszary i obiekty chronione:

- rezerwat przyrody → część 1 obiektu, grunty n-ctwa - 253,45 ha,
- obszary Natura 2000 → część 4 obiektów, grunty n-ctwa - 18 762 ha,
- chronione gatunki roślin i zwierząt → 356 gat., w tym:

- 60 gat. roślin i 296 gat. zwierząt - dla rzadkich gat. ptaków (4) wyznaczono
- 25 biotopów chronionych strefowo na łącznej pow. 1 171,61 ha,
- o pomniki przyrody → 4 obiekty,
- o chronione siedliska przyrodnicze → 19 typów.

Tabela II.7. Charakterystyka typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Trzebież:

Lp	Typ siedlisk. lasu	Dane wg IV rewizji	
		Nadleśnictwo	%
1	Bśw	3087,74	14,2
2	Bw	1,44	-
3	Bb	32,07	0,2
4	BMśw	10928,01	50,3
5	BMw	953,89	4,4
6	BMb	138,44	0,6
7	LMśw	2898,96	13,3
8	LMw	2174,86	10,0
9	LMb	50,75	0,2
10	Lśw	570,44	2,6
11	Lw	155,92	0,7
12	OI	695,89	3,2
13	OIJ	56,59	0,3
RAZEM		21745,00	100,00

W tym:

- o lasy iglaste (borowe) - 15 141,59 ha - 69,6 %
- o liściaste (lasowe i olesy) - 6 603,41 ha - 30,4 %

Na terenie lasów powiatu polickiego występują różnego rodzaju kręgowce, takie jak: ryby, płazy, gady, ptaki i ssaki.

Ptaki są tą grupą kręgowców, którą jest stosunkowo łatwo obserwować i stanowi ona najliczniejszą reprezentowaną gromadę spośród kręgowców. Fauna kręgowców jest niezwykle bogata i zróżnicowana. Wpływ na to mają potężne zbiorniki wodne Zalewu Szczecińskiego, Roztoki Odrzańskiej i jezior oraz rozległe tereny wodno – bagienne. Natomiast niekorzystne dla fauny tego terenu jest sąsiedztwo dużych skupisk ludzkich, a mianowicie miasta Szczecina i Polic, a także coraz większe natężenie ruchu samochodowego i turystycznego.

Brak odpowiednich zabezpieczeń i przepustów dla wędrujących zwierząt oraz duży ruch pojazdów sprawiły, że gady, płazy i drobne ssaki próbujące przekroczyć bariery w postaci dróg, często zostają rozjechane przez pojazdy mechaniczne.

Ekstremalne temperatury, silne wiatry, obfite opady deszczu i śniegu, wahania poziomu wód powodują obniżenie biologicznej odporności lasów.

Lutowe, huraganowe wiatry wiejące z prędkością 115 km/h spowodowały liczne szkody w drzewostanach. Wywróconych i połamanych zostało ok. 4 500 m³ drewna.

Intensywne opady śniegu w kwietniu 2008 r. zniszczyły dodatkowo 1900 m³.

Przewracające się drzewa spowodowały liczne uszkodzenia w grodzonych uprawach.

Tegoroczne ekstremalne temperatury, długotrwała susza spowodowały dodatkowe straty w drzewostanach nadleśnictwa. Szkody występują głównie w uprawach i młodnikach, gdyż młode drzewka są najbardziej podatne na brak wody i wysokie temperatury.

W chwili obecnej trudno jednoznacznie określić ostateczny rozmiar strat, gdyż konsekwencje suszy będą ostatecznie widoczne dopiero w następnym sezonie wegetacyjnym.

Łącznie z lasami podległymi Nadleśnictwu w Gryfinie powierzchnie leśne charakteryzuje zestawienie przedstawione w tabeli poniżej:

Tabela II.8. Zestawienie powierzchni lasów znajdujących się w terytorium zasięgu Nadleśnictwa Trzebież i Gryfino. Stan na 2007 (Źródło: dane z nadleśnictw)

gmina	Powierzchnia Ogólna [km ²]	W zarządzie Lasów Państwo- wych [ha]	Pozostałe Skarbu Państwa [ha]	Osób fizyczny ch [ha]	Osób prawnych [ha]	Razem	Lesi- stość 7:2
1	2	3	4	5	6	7	8
Miasto Nowe Warpno	24,56	590,27	19,29	-	-	609,56	24,8
Miasto Police	36,84	40,90	-	-	-	40,90	1,1
Dobra	110,27	2406,68	65,00	25,11	9,80	2506,59	22,7
Nowe Warpno	172,51	7110,05	34,25	21,86	-	7166,16	41,5
Police	214,58	12324,58	31,50	50,84	13,51	12420,43	57,9
Kołbaskowo	105,24	565,08	20,20	37,71	-	622,99	5,9
Ogółem	664,00	23037,56	170,24	135,52	23,31	23366,63	35,2
W tym lasy nadzorowane przez Nadleśnictwa	-	-	-	135,52	23,31	158,83	

Uwaga: - w kolumnie 4 podano pow. lasów Skarbu Państwa innych własności 170,24 ha w tym: 23,50 ha lasy Urzędu Morskiego i 146,74 ha lasy ANR.

W celu promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej oraz ochrony zasobów przyrody w lasach ustanowiony został Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcze Szczecińskie”. W skład tego kompleksu weszła znajdująca się na obszarze powiatu polickiego Puszcza Wkrzańska.

Na stan zdrowotny drzewostanu wpływ ma wiele czynników abiotycznych, biotycznych i antropogenicznych. W lasach absorpcja pyłów wynosi 30 – 50%, a tłumienie fal akustycznych wynosi 70 – 100%, a także następuje absorpcja substancji gazowych do 85% amin, azotanów, fluoru i dwutlenku siarki. Tereny leśne powiatu to bory porastające piaski luźne charakteryzujące się dużą przepuszczalnością wody. Rejony niegdyś bardziej obfite w wodę pocięte są głębokimi rowami melioracyjnymi, w stanie osuszonym. Ważnym wskaźnikiem charakteryzującym Nadleśnictwo jest lesistość terenu, która dla powiatu polickiego wynosi 39,3 % przy lesistości Polski 28,9%. Największą lesistość ma Gmina Police 57,9 % , a najmniejszą Gmina Dobra 22,7 % .

Oblicza się, że na każdego statystycznego Polaka przypada 0,228 ha lasu, a na statystycznego mieszkańca Powiatu Polickiego przypada 0,408 ha lasu.

Gęstość zaludnienia terenu to 403 osoby na 1 km² przy średniej krajowej 124 osoby na 1 km².

Te dwa wskaźniki obrazują jak ważną rolę odgrywają lasy w życiu mieszkańców naszego Powiatu i jak duża jest presja ludności na tereny leśne .

Aby zapewnić spełnianie przez las wszystkich funkcji konieczne jest utrzymanie drzewostanów w dobrej kondycji zdrowotnej, podnoszenie ich naturalnej odporności oraz utrzymywanie dużej różnorodności biologicznej. Zmiany w środowisku powodowane przez gospodarkę człowieka

wpłynęły mocno na stan zagrożenia w lasach.

Rosnąca degradacja środowiska, nagromadzenie ubocznych odpadów, olbrzymia presja na lasy stwarza realne zagrożenia dla ich istnienia. Środowisko leśne podlega wpływom zewnętrznym, a skutki tych wpływów, często negatywne, stwarzają zagrożenia i problemy związane z ochroną środowiska.

Oddziaływanie czynników stresowych na środowisko leśne ma charakter złożony i reakcja drzewostanów bywa często przesunięta w czasie. Równoczesne działanie wielu czynników stresowych znacznie obniża odporność drzewostanu i w tej sytuacji okresowe nasilenie jednego czynnika może doprowadzić do katastrofy.

Łasy powiatu polickiego narażone są na:

- niekorzystne zjawiska związane z okresowym występowaniem szkodników owadzych oraz pasożytniczych chorób grzybowych,
- szkody w uprawach leśnych powodowane przez zwierzęta leśne,
- anomalie pogodowe - okresowo występujące susze, huraganowe wiatry,
- pożary, kłusownictwo i kradzieże, nadmierną rekreację, masowe zbieranie płodów leśnych,
- zanieczyszczenia przemysłowe.

II.1.2.1. Podsumowanie

W zakresie gospodarki leśnej przewiduje się zachowanie funkcji ochronnej lasu w następujących kategoriach ochronności:

Lasy stanowiące rezerwy przyrody:

- rezerwy cennej roślinności szuwarowej,
- rezerwat faunistyczny Świdwie,
- stanowiska lęgowe ptaków chronionych.

Kategorie lasów ochronnych:

- glebochronne,
- wodochronne,
- cenne fragmenty rodzimej przyrody,
- drzewostany nasienne wyłączone,
- ostoje zwierząt podlegających ochronie gatunkowej,
- położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granicy miast liczących powyżej 50 000 mieszkańców.

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- wzrost powierzchni obszarów leśnych zgodnie z Krajowym Programem Zwiększania Lesistości (KPZL),
- wprowadzanie upraw leśnych zakładanych jako odnowienie powierzchni, z których usunięto drzewostany dojrzałe,
- działalność edukacyjną w LKP,
- wyznaczenie leśnych kompleksów promocyjnych będących alternatywą dla obciążonych ruchem turystycznym cennych obszarów podlegających ochronie,
- dla ekosystemów leśnych będących w zarządzie Lasów Państwowych są plany urządzenia lasów, zawierające programy ochrony przyrody.

Wśród czynników negatywnych należy wymienić:

- brak środków budżetowych powoduje spowolnienie procesu zalesień gruntów właścicieli prywatnych.

Najważniejszymi problemami są:

- uszkodzenia zanieczyszczeniami przemysłowymi.

II.2. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE.

Charakterystyka zasobów wód.

Powiat policki zajmuje powierzchnię 664 km² i obejmuje swym zasięgiem regiony wodne: Dolnej Odry i region wodny Uecker (o powierzchni 8 km²).

Organem właściwym w sprawach gospodarowania wodami w regionie wodnym jest dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej (RZGW) – jako organ administracji rządowej niezespolonej.

Warunki hydrologiczne związane są z rzeźbą terenu, wyznaczającą powierzchniowy układ sieci wodnej.

Na obszarze powiatu możemy wyszczególnić następujące wody powierzchniowe, które mają największy wpływ na stosunki wodne na tym terenie. Należą do nich:

- Zalew Szczeciński,
- Rostoka Odrzańska,
- rzeka Odra,
- rzeka Gunica,
- jezioro Świdwie,
- jezioro Nowowarpieńskie,
- jezioro Myśliborskie,
- jezioro Wielkie Karpino.

Zalew Szczeciński stanowi przejściowy zbiornik wód – głównie – rzeki Odry, a także jest obszarem, do którego wdziera się woda morska, co powoduje znaczny wzrost poziomu wód w Zalewie. Prowadzi to do podtopień terenów niżej położonych. Rzeka Odra płynie od jeziora Dąbie szerokim korytem i rozgałęzia się na szeroki Kanał Skolwiński oraz wąski Kanał Policki. Nurt przedzielony jest pasmem wysp. Za ujście Odry uważa się południowy kraniec Rostoki Odrzańskiej, która graniczy od północy z Zalewem Szczecińskim. Na obszarze Puszczy Wkrzańskiej istnieje szereg zbiorników i oczek wodnych, a ich powierzchnia liczy od kilku arów do kilku hektarów. Pełnią one ważną rolę jako środowisko bytowania szeregu gatunków roślin i zwierząt, są także ważnym elementem krajobrazowym. Duży wpływ na stosunki wodne mają torfowiska i tereny leśne. Największe torfowiska znajdują się wzdłuż Rostoki Odrzańskiej i w okolicy jeziora Świdwie oraz mniejsze występują na terenie Puszczy Wkrzańskiej. Na terenie gminy Dobra występują częściowo udokumentowane surowce naturalne: piaski, pospółki i złoża torfów w zlewni rzeki Gunicy oraz torfowisko „Wołczkowo”.

Zagrożenie powodziowe występuje wzdłuż rzeki Odry Zachodniej, Rostoki Odrzańskiej, Zalewu Szczecińskiego oraz Jeziora Nowowarpieńskiego, dla których to zagrożenie jest szczególnie duże, gdy następuje nałożenie się wszystkich czynników opadowych, roztopowych, zatorowych i sztormowych na Bałtyku. Wpływ wód rzeki Odry Zachodniej, Rostoki Odrzańskiej, Zalewu Szczecińskiego oraz Jeziora Nowowarpieńskiego sięga terenów położonych wzdłuż tych wód i nie występuje na dolnych obszarach. Na pozostałym obszarze zagrożenie powodziowe (na obszarze rzeki Gunicy i innych pomniejszych rzek i cieków) dotąd było znikome.

Wody podziemne stanowią dla powiatu polickiego podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę pitną. Zgodnie z prawem geologicznym i górnictwem dla wód podziemnych:

- zasoby dyspozycyjne - ustala się dla obszaru bilansowego jako zasoby możliwe do zagospodarowania w określonych warunkach środowiskowych i hydrogeologicznych, bez wskazywania lokalizacji i warunków techniczno-ekonomicznych ujęć,
- zasoby eksploatacyjne - określają ilość wody możliwej do pobrania w określonej jednostce czasu (ustala się je dla konkretnego ujęcia).

Bilans zasobów eksploatacyjnych znajduje się w dokumentacjach zasobów dyspozycyjnych i jest jednocześnie aktualizowany na podstawie prowadzonej przez RZGW bazy danych.

Analiza korzystania z wód powierzchniowych pozwala stwierdzić, że wykorzystywane są one głównie do celów gospodarczych i komunalnych. Zapotrzebowanie na te wody jest w pełni pokrywane i nie stanowi to problemu w regionie wodnym. Aktualnie nie przewiduje się potrzeb wprowadzania ograniczeń w korzystaniu z wód powierzchniowych do wyżej wymienionych celów. Warunek stanowi jednak zachowanie przepływu nienaruszalnego w ciekach, szczególnie w półroczu letnim lat suchych.

Natomiast analiza zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych oraz wielkości ich poboru pozwala stwierdzić, że wody podziemne charakteryzują się dość dobrym stanem ilościowym i nie istnieje większe zagrożenie ilościowe dla tych wód oraz ekosystemów od nich zależnych.

II.2.1. Zagrożenia jakości wód

Pobór wód

W powiecie polickim pobór wód na potrzeby gospodarki narodowej i ludności jest wysoki - według danych GUS w 2007 r. wyniósł 177 877,6 dam³.

Woda z tych ujęć wykorzystywana jest głównie dla potrzeb przemysłu – 98% poboru. Dla potrzeb gospodarki komunalnej przeznaczane jest 2% poboru.

W latach 1999 - 2007 pobór wód wzrósł o 11,1%.

Na wzrost zużycia wody istotny wpływ miał rozwój produkcji przemysłowej oraz przyrost indywidualnych odbiorców osiedlających się na terenie powiatu z sąsiedniego Szczecina. Do użytkowników pobierających największe ilości wody na cele chłodnicze należą Z.Ch. „Police” SA.

Tabela II.9. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w powiecie polickim w latach 1999-2007 (Źródło: GUS)

Rok	potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem (dam ³ /rok)	Pobór do sieci wodociągowej (dam ³ /rok)	Przemysł (dam ³ /rok)	Gospodarstwa domowe (dam ³ /rok)
1999	159 607,4	3 077,4	156 530	-
2000	156 137,3	3 077,3	153 060	-
2001	118 243,1	3 340,1	114 903	-
2002	131 298,4	3 210,4	128 088	-
2003	157 568,0	3 324,0	154 244	2 543,4
2004	149 319,2	3 451,2	145 868	2 995,2
2005	174 845,4	3 077,4	171 404	3 185,5
2006	175 425,9	3 077,3	171 723	3 436,2
2007	177 877,6	3 477,6	174 400	2 852,3

Źródła zanieczyszczeń wód

Odprowadzanie ścieków wytworzonych przez podstawowe sektory gospodarki – przemysł i gospodarkę komunalną jest główną przyczyną ciągle zbyt wysokiego poziomu zanieczyszczenia rzek.

Tabela II.10. Gospodarka ściekowa w powiecie polickim w latach 1999-2006 (Źródło: GUS)

Rok	ludność obsługiwana przez oczyszczalnie (osoby)	ścieki przemysłowe odprowadzane ogółem (dam ³ /rok)	wody chłodnicze umownie czyste	ścieki przemysłowe oczyszczone ogółem (dam ³ /rok)	ścieki komunalne odprowadzane ogółem (dam ³ /rok)	ścieki komunalne oczyszczone ogółem (dam ³ /rok)	wielkość komunalnych oczyszczalni ścieków w RLM*	ścieki komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczania
1999	42 854	157 525	115 948	41 577	2 269,1	2 046	15 902	90,17
2000	45 485	147 277	108 831	38 446	2 216,8	2 082	30 167	93,91
2001	45 300	114 066	77 628	36 438	2 261,9	2 248	36 518	99,38
2002	43 989	132 928	95 691	37 237	2 152,6	2 131	35 249	99,95
2003	49 982	160 368	127 929	32 422	2 192,1	2 128	33 961	99,81
2004	50 394	144 078	113 249	30 819	2 308,1	2 149	33 971	99,52
2005	50 327	161 039	127 065	33 963	2 448,8	2 349	36 571	99,73
2006	51 610	162 369	126 862	35 497	2 367,2	2 368	32 689	100,00
2007	52 422	166 954	130 283	36 668	2 532,9	2 529	32 689	100,00

Na terenie Powiatu Polickiego działa 5 komunalnych oczyszczalni ścieków o przepustowości 5349 m³/dobę (w tym 2 z podwyższonym usuwaniem biogenów oczyszczające 84,37% ścieków) obsługujących 52 422 mieszkańców powiatu oraz 1 oczyszczalnia chemiczna (przemysłowa). Według danych GUS na terenie powiatu w 2007 roku odprowadzono do wód powierzchniowych łącznie 39 203,9 dam³ ścieków, z czego 99,9% oczyszczonych i 130 283 dam³ wód chłodniczych uznanych za umownie czyste.

W 2007 roku do sieci kanalizacyjnej dostęp miało 78,91% mieszkańców, a do sieci wodociągowej przyłączyć miało 100% mieszkańców. Długość sieci kanalizacyjnej (dane z 2006) wynosiła 391,2 km (3728 przyłączy), a sieci wodociągowej 294,3 km (7082 przyłączy). Zużycie wody w 2007 r. na potrzeby ludności wyniosło 2852,3 dam³ (42,9 m³/mieszkańca) i odprowadzono i oczyszczono 2529 dam³ ścieków komunalnych.

Duży udział w zanieczyszczeniu wód mają także spływy powierzchniowe, głównie z pól uprawnych zawierające związki biogenne, środki ochrony roślin oraz nieoczyszczone wody opadowe z terenów zabudowanych.

Istotnym zjawiskiem wpływającym negatywnie na jakość wód podziemnych jest zagrożenie tych wód zasoleniem. Zasolenie to ma lokalnie charakter naturalny związany z ascensją wód zasolonych z podłoża jurajskiego w strefach drenażu do wód powierzchniowych (Dolna Odra – Szczecin, Police). Naturalne procesy migracji wód zasolonych wzmagają się na obszarach intensywnej eksploatacji, stanowiąc istotne zagrożenie dla stanu ilościowego i chemicznego zasobów wód (Police).

Zagrożenie zjawiskami ekstremalnymi - powodzie i susze

Położenie geograficzne regionu wodnego Dolnej Odry i Zalewu Szczecińskiego powoduje, że na obszarze tym mogą występować powodzie: opadowe, roztopowe, zatorowe, sztonnowe.

Obszar powiatu położony jest w typie klimatu Krainy Wielkich Dolin w Krainie Szczecińskiej. Kraina ta charakteryzuje się bardziej morskim i łagodnym klimatem. Według pomiaru stacji meteorologicznej w Szczecinie Dąbiu, klimat powiatu polickiego charakteryzuje się następującymi danymi:

średnia temperatura roczna +8,9 °C ;

średnia temperatura od kwietnia do września +14,6 °C;

długość zimy 45 – 50 dni;

długość okresu wegetacyjnego 215 – 220 dni;

roczny czas trwania usłonecznienia 1668 godz.;

ilość opadów w roku – 550 mm;

Elementami mającymi szczególny wpływ na kształtowanie się klimatu na obszarze powiatu polickiego są m.in. Zalew Szczeciński, doliny ujścia Odry, wysoczyzny (Wzgórza Warszawskie, Wzgórza Bukowe, Wał Bezleśny) oraz Puszcza Wkrzańska. Warunki wilgotnościowe kształtowane są głównie wskutek napływu oceanicznych mas powietrza. Istotny wpływ na nie mają także zbiorniki wodne oraz znajdujące się na terenie powiatu duże kompleksy leśne. Wilgotność powietrza kształtuje się na poziomie ok. 70 %. Jesienią jest ona o prawie 10 % większa niż wiosną. Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego powodują częstsze występowanie opadów. Wiatry wieją najczęściej z kierunku zachodniego (21 % w stosunku do okresu rocznego), następnie z kierunku południowo-zachodniego (17 %), a najrzadziej z kierunku północnego (6 %). Większość wiatrów charakteryzuje się prędkością od 1 do 5 m/s. Najsilniejsze wiatry wieją od listopada do kwietnia. Do zjawisk niekorzystnych występujących w regionie należą mgły, gołoledzie, intensywne opady śniegu lub deszczu, przymrozki i posuchy.

Specyficzny wpływ klimatu morskiego i regionalne uwarunkowania mikroklimatyczne powodują, że powiat policki narażony jest na częste występowanie silnych wiatrów, szczególnie w obszarze położonym nad zalewem. Wiatry z kierunków: północno-zachodniego i północno-wschodniego, oddziałujące na wody Zalewu Szczecińskiego mogą powodować poważne zagrożenie powodziowe.

Największe zagrożenie powodzią związane jest z występowaniem zjawiska cofki na obszarze Zalewu Szczecińskiego, a także występowaniem zatorów lodowych u ujścia Odry.

Wyjątkowo duże zagrożenie może powodować nakładanie się powodzi cofkowych z powodziami roztopowymi opadowymi czy zatorowymi.

W latach 2004-2007 wyżej wymienione zjawiska nie wystąpiły w ekstremalnej skali, jednakże zdarzały się lokalne podtopienia.

Prognozowanie zjawisk powodziowych jest szczególnie utrudnione ze względu na ich ścisłą zależność od wystąpienia poszczególnych zjawisk klimatycznych, a także ich ewentualnego współistnienia.

Ważnym elementem takich działań są sposoby zapobiegania powodzi i ograniczania jej skutków. Szczególne znaczenie w tym aspekcie ma właściwe i racjonalne zagospodarowanie terenów zalewowych. Duże znaczenie dla szeroko rozumianej ochrony przeciwpowodziowej mają instrumenty planowania.

Ochronę ludzi i mienia przed powodzią oraz suszą realizuje się przez:

- zachowanie i tworzenie wszelkich systemów retencji wód, budowę i rozbudowę zbiorników retencyjnych, suchych zbiorników przeciwpowodziowych oraz polderów przeciwpowodziowych,
- racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód,
- funkcjonowanie systemu ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze oraz hydrosferze,
- kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych, budowanie oraz utrzymywanie wałów przeciwpowodziowych, a także kanałów ulgi.

Plan ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy powinien uwzględniać w szczególności:

- powiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych oraz rezerw pojemności powodziowej,
- poprawę gospodarowania rezerwami pojemności retencyjnej oraz powodziowej,
- budowę oraz rozbudowę lub przebudowę urządzeń wodnych,

- wskazanie obszarów wymagających ochrony,
- propozycje niezbędnych zmian w obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego.

Ustalenia planu ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego (RZGW) należy uwzględnić w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Aktualnie nie ma opracowanego projektu planu ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego.

W województwie zachodniopomorskim, z regionu wodnego zostało wykonane Studium ochrony przeciwpowodziowej w zakresie określonym powyżej dla regionów bilansowych mających wpływ na tereny powiatu polickiego: Międzyodrze - Zalew Szczeciński i lewobrzeżna zlewnia dolnej Odry.

II.2.2. Jakość wód powierzchniowych

Rzeki

W latach 2004-2007 zaszły istotne zmiany w systemie oceny jakości wód w Polsce, mające na celu dostosowanie metodyki do wymagań UE. Nowymi elementami są zagadnienia monitoringu i określenie jakości wód powierzchniowych w zakresie spełnienia wymagań określonych dla różnych sposobów użytkowania wód oraz klasyfikacja stanu wód obejmująca pięć klas jakości.

Od 2004 r. podstawę prawną klasyfikacji wód w rzekach stanowiło wydane na mocy art. 49 ustawy Prawo wodne - rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji i prezentacji stanu tych wód, które pod względem stanu jakościowego wód w miejsce dotychczasowych trzech klas wprowadziło pięć klas czystości: wody o bardzo dobrej jakości (klasa I); wody dobrej jakości (klasa II); wody zadawalającej jakości (klasa III); wody niezadawalającej jakości (klasa IV); wody złej jakości (klasa V).

W świetle obowiązującej klasyfikacji na terenie powiatu polickiego brak jest wód bardzo dobrej jakości – klasa I.

W 2007 r. badano wody powierzchniowe na 3 stanowiskach pomiarowych: 1/ Odra Zachodnia – ujście do Roztoki Odrzańskiej, 2/ Odra Zachodnia – most na autostradzie, 3/ Odra Zachodnia - Mescherin. Na stanowiskach tych realizowano monitoring diagnostyczny oraz badania wód przeznaczonych do bytowania ryb w warunkach naturalnych (zgodnie z wykazami wód opracowanymi przez RZGW Szczecin, wody Odry Zachodniej znajdują się w wykazie wód będących środowiskiem życia ryb karpiowatych).

Na podstawie przeprowadzonych badań wody Odry Zachodniej dokonano kwalifikacji wód:

- Wody wpływające na teren powiatu polickiego zaliczono do IV klasy czystości – wody zadawalającej jakości (stanowisko Mescherin). Wskaźnikami obniżającymi jakość wód Odry Zachodniej w tym rejonie jest wysoka koncentracja chlorofilu „a”, wskaźniki zanieczyszczeń organicznych BZT₅ i barwa wody.
- W rejonie autostrady występują wody IV klasy ze względu na barwę i ChZT, klasy III ze względu na zapach, tlen rozpuszczony i zanieczyszczenia organiczne (OWO, BZT₅) oraz do II klasy pod względem sanitarnym.
- Wody uchodzące do Roztoki Odrzańskiej – tu wyraźnie następuje pogorszenie warunków sanitarnych i zwiększenie obciążenia organicznego. W 2007 r. na stanowisku pomiarowym w Policach stężenia zanieczyszczeń organicznych (BZT₅), barwa wody oraz Miano Coli występowały w granicach norm IV klasy. W granicach norm III klasy czystości były: zapach, zawartość tlenu ChZT_{Mn}, OWO, fosforany, azot ogólny, i azotany oraz substancje rozpuszczone.

Wskaźniki te powodują, że możliwość wykorzystania zasobów wodnych rzek powiatu jest ograniczona, a zły stan sanitarny wód wynika głównie z wysokiego stężenia związków fosforu i azotu oraz procesów eutrofizacji. Przyczyną tego stanu jest zarówno dopływ ścieków ze źródeł punktowych jak też zanieczyszczenia obszarowe. Kryterium sanitarne, wyrażone mianem Coli,

odzwierciedla znaczący wpływ odprowadzanych ścieków komunalnych jak i oddziaływanie zanieczyszczeń ze źródeł obszarowych (głównie ze Szczecina).

Tabela II.11. Ocena jakości wód Odry Zachodniej (761km) przed ujściem do Roztoki Odrzańskiej (m. Police)

Parametr	Jednostka	klasa
1. Temperatura wody	°C	I
2. Zapach	Krotność	II
3. Barwa	mg Pt/l	IV
4. Zawiesina ogólna	mg/l	I
5. Odczyn	pH	I
6. Tlen rozpuszczony	mgO ₂ /l	I
7. BZT ₅	mgO ₂ /l	IV
8. ChZT _{MN}	mgO ₂ /l	III
9. OWO	mg C/l	III
10. Amoniak	mg NH ₄ /l	I
11. Azot Kjeldahla	mg N/l	III
12. Azotany	mg NO ₃ /l	III
13. Azotyny	mg NO ₂ /l	III
14. Azot ogólny	mg N/l	III
15. Fosforany	mg PO ₄ /l	III
16. Fosfor ogólny	mg P/l	II
17. Przewodność elektrolityczna	uS/cm	II
18. Substancje rozpuszczone ogółem	mg/l	III
19. Zasadowość ogólna	mg CaCO ₃ /l	II
20. Siarczany	mg SO ₄ /l	I
21. Chlorki	mg Cl/l	II
22. Wapń	mg Ca/l	II
23. Magnez	mg Mg/l	I
24. Cynk	mg Zn/l	I
25. Miedź	mg Cu/l	I
26. Chlorofil "a"	ug/l	III
27. NPL bakterii grupy coli typu kałowego w 100cm ³ wody	bakt./100 ml	IV

Tabela II.12. Ocena jakości wód Odry Zachodniej (25,4km) w przekroju pomiarowym most na autostradzie

Parametr	Jednostka	klasa
1. Temperatura wody	°C	I
2. Zapach	Krotność	III
3. Barwa	mg Pt/l	IV
4. Zawiesina ogólna	mg/l	II
5.Odczyn	pH	I
6. Tlen rozpuszczony	mgO ₂ /l	III
7. BZT ₅	mgO ₂ /l	III
8. ChZT _{Mn}	mgO ₂ /l	III
9. ChZT _{Cr}	mg O ₂ /l	IV
10. OWO	mg C/l	III
11. Amoniak	mg NH ₄ /l	I
12. Azot Kjeldahla	mg N/l	III
13. Azotany	mg NO ₃ /l	III
14. Azotyny	mg NO ₂ /l	II
15. Azot ogólny	mg N/l	III
16. Fosforany	mg PO ₄ /l	II
17. Fosfor ogólny	mg P/l	II
18. Przewodność elektrolityczna	uS/cm	II
19. Substancje rozpuszczone ogółem	mg/l	III
20. Siarczany	mg SO ₄ /l	I
21. Chlorki	mg Cl/l	II
22. Fluorki	mg F/l	I
23. Arsen	mg As /l	I
24. Bar	mg Ba/l	I
25. Bor	mg B/l	I
26. Chrom ogólny	mg Cr/l	I
27. Cynk	mg Zn/l	I
28. Kadm	mg Cd/l	I
29. Mangan	mg Mn/l	II
30. Miedź	mg Cu/l	I
31. Nikiel	mg Ni /l	I
32. Ołów	mg Pb/l	I
33. Rtęć	mg Hg/l	I
34. Selen	mg Se/L	I
35.Żelazo	mg Fe/L	I
36. Cyjanki niezwiązane	mg CN/L	I
37. Fenole lotne	mg/L	I
38. Suma 2 pestycydów	ug/L	I
39. Substancje powierzchniowo czynne anionowe	mg/L	I
40. Wlp. Węglowodory aromatyczne	ug/L	II
41. Oleje mineralne	mg/L	II
42. NPL bakterii grupy coli typu kałowego w 100cm ³ wody	bakt./100 ml	III

Tabela II.13. Ocena jakości wód Odry Zachodniej (14,6km) w Mescherin

Parametr	Jednostka	klasa
1. Temperatura wody	°C	I
2. Zapach	TON	III
3. Barwa	mg Pt/l	IV
4. Zawiesina ogólna	mg/l	II
5.Odczyn	pH	III
6. Tlen rozpuszczony	mgO ₂ /l	I
7. BZT ₅	mgO ₂ /l	IV
8. ChZT _{Mn}	mgO ₂ /l	III
9. OWO	mg C/l	III
10. Amoniak	mg NH ₄ /l	I
11. Azot Kjeldahla	mg N/l	III
12. Azotany	mg NO ₃ /l	III
13. Azotyny	mg NO ₂ /l	II
14. Azot ogólny	mg N/l	III
15. Fosforany	mg PO ₄ /l	I
16. Fosfor ogólny	mg P/l	II
17. Przewodność elektrolityczna	uS/cm	II
18. Substancje rozpuszczone ogółem	mg/l	III
19. Zasadowość ogólna	mg CaCO ₃ /l	II
20. Siarczany	mg SO ₄ /l	I
21. Chlorki	mg C/l	II
22. Wapń	mg Ca/l	II
23. Magnez	mg Mg/l	I
24. Fluorki	Mg F/l	I
25. Cynk	Mg Zn/l	I
26. Kadm	mgCd/l	I
27. Mangan	Mg Mn/l	I
28. Miedź	Mg Cu/l	I
29.Ołów	Mg Pb/l	I
30. Żelazo	Mg Fe/l	I
31. Fenole lotne	Mg/l	I
32. Chlorofil "a"	Mg/m ³	IV
33. NPL bakterii grupy coli typu kałowego w 100cm ³ wody	bakt./100 ml	III

Ocena zmian czystości wód płynących według stanu sanitarnego, BZT₅ i substancji biogenych wskazuje na poprawę jakości wód w stosunku do 1990 roku. Analiza trendów zachodzących zmian w jakości wód wykonana na ujściowym odcinku Odry wykazuje istotny spadek stężeń tych zanieczyszczeń (stężenia azotanów znajdują się poniżej 40 mg/l). Jednak zmiany te są powolne i nie powodują znaczących zmian w klasyfikacji wód. Skażenie sanitarne wód oraz nadmierne ilości substancji biogenych trafiających do środowiska są nadal poważnym problemem.

W wodach Odry Zachodniej nie są dotrzymane normy jakości wymagane do prawidłowego rozwoju ryb karpiowatych. Wartości graniczne norm określonych w rozporządzeniu MŚ w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych były przekraczane dla stężeń fosforu ogólnego, azotu azotynowego, BZT₅ oraz tlenu rozpuszczonego.

Z uwagi na potrzebę poprawy stosunków wodnych w bezpośrednim sąsiedztwie jezior: Głębokiego i Bartoszewo ma miejsce przerzut wody z rzeki Gunicy do ww. jezior. Zaobserwowany tutaj deficyt wody spowodowany został nadmierną eksploatacją wód podziemnych przez ujęcia komunalne oraz pogorszeniem warunków zasilania tych wód (melioracje i urbanizacja terenu).

Zalew Szczeciński

Jakość wód Zalewu Szczecińskiego kształtuje się pod wpływem wód odrzańskich, napływów wód morskich oraz zaznaczających się procesów eutrofizacji.

Badania wód Zalewu Szczecińskiego wykonywane są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) oraz w ramach współpracy Grupy W2 „Ochrona Wód Polsko-Niemieckiej Komisji ds. Wód Granicznych”.

Wody Zalewu Szczecińskiego znajdują się pod silnym wpływem zanieczyszczeń wnoszonych przez Odrę. Nie bez znaczenia jest również dopływ ścieków bytowych z niewielkich miejscowości położonych wzdłuż linii brzegowej Zalewu. Na stan wód wpływa także uwalnianie zanieczyszczeń zdeponowanych w osadach dennych. W ostatnich latach obserwuje się spadek zawartości związków biogenych w wodach, szczególnie wyraźny w odniesieniu do związków fosforu. Świadczy to o powolnym procesie zmniejszania ładunków zanieczyszczeń wnoszonych głównie wodami Odry. Jednak nadal nie bez znaczenia pozostaje problem zrzutu nieoczyszczonych ścieków komunalnych do ujściowego odcinka Odry, pochodzących z aglomeracji szczecińskiej.

Z analizy wyników badań wynika, iż najbardziej charakterystyczne są zmiany wskazujące na eutrofizację wód Zalewu Szczecińskiego.

Wykonana ocena potwierdza, że wody Zalewu Szczecińskiego są zeutrofizowane. Wskazują na to częste przekroczenia granicy stężeń chlorofilu „a” oraz wartości przezroczystości wody. Te parametry należy uznać za najważniejsze w ocenie intensywności eutrofizacji wód Zalewu Szczecińskiego. Sytuacja taka jest wynikiem intensywnej produkcji pierwotnej i zakwitów glonów, potwierdzanych również przez wyniki badań struktury ilościowo-jakościowej i biomasy fitoplanktonu.

Wyniki badań zanieczyszczeń przemysłowych, które obejmują pomiary zawartości fenoli oraz badania metali ciężkich w wodzie wskazują, iż związki te nie stanowią obecnie istotnego zanieczyszczenia.

Jednak Ramowa Dyrektywa Wodna nakłada obowiązek kontroli zanieczyszczeń toksycznych z tak zwanej listy priorytetowej. Na liście są 33 substancje, których obecność należy wykluczyć. Jedynie niewielka ich część badana jest w ramach monitoringu wojewódzkiego.

II.2.3. Jakość wód podziemnych

W ramach krajowego monitoringu wód podziemnych w powiecie polickim, badania wykonano w 4 punktach badawczych, w tym w 3 punktach reprezentujących wody gruntowe i 1 reprezentujący wody wgłębne.

W 2007 roku, podobnie jak w latach poprzednich, główny wpływ na kształtowanie jakości wód podziemnych miały związki azotu (amoniak, azotyny i azotany) oraz żelaza i manganu.

Zawartość związków azotu uwarunkowana była przede wszystkim wpływem czynników antropogenicznych prowadzących do przedostawania się do wód podziemnych zanieczyszczeń rolniczych, bytowych i komunalnych. Zanieczyszczenia te miały wpływ na wody gruntowe co związane jest z ich płytkim zaleganiem oraz brakiem naturalnej izolacji od podłoża.

Tabela II.14. Zestawienie wyników klasyfikacji wód podziemnych w latach 2000-2006 (według stanu na rok 2006)

Typ wód	Nr.punktu	miejsowość	gmina	Wskaźniki determinujące jakość wód	Klasa jakości wód	Wskaźniki przekraczające normy dla wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi
Gruntowa	Punkt 249	Brzózki	Nowe Warpno	-	I	Mn
Wgłębna	Punkt 2017	Kołbaskowo	Kołbaskowo	Fe(V),Ca(III),Mn(III)	IV	Mn Fe
Gruntowa	Punkt 2154	Nowe Warpno	Nowe Warpno	Fe(IV),NH ₄ (IV),PO ₄ -HPO ₄ (IV),K(V),HCO ₃ (V)	IV	Mn Fe
Gruntowa	Punkt 2155	Rzędziny	Dobra	NO ₂ (II)	II	Mn

Monitoring wód podziemnych Euroregionu POMERANIA na obszarze Powiatu Polickiego

Trwająca od kilku lat intensywna urbanizacja gmin w powiecie oraz związane z tym faktem powstające nowe ujęcia wody, narzuciły konieczność opracowania i wdrożenia takiego rozwiązania, które bezpośrednio umożliwiłoby ocenę jakościową dostępnych zasobów wodnych oraz pozwoliłoby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom dotyczącym ujęć wody.

W celu monitoringu wód podziemnych postanowiono podjąć wspólne działania Powiatu Polickiego i powiatu Uecker-Randow. Ideą projektu jest utworzenie, w ramach wspólnych, zintegrowanych działań między obydwoma powiatami, systemu monitoringu wód podziemnych po stronie powiatu polickiego. Funkcjonowanie takiego systemu przyczyni się do rozpoznania zasobów wodnych regionu oraz zapobiegania tworzeniu skupisk zanieczyszczeń wód podziemnych, a także do powstawania w przyszłości nowych ujęć wody pitnej dla rozwijających się intensywnie gmin.

Monitoring wód podziemnych jest projektem efektywnie prowadzonym od 2006 roku. Powiat Policki jest intensywnie wspierany przez Państwowy Instytut Geologiczny Oddział w Szczecinie. System działa w oparciu o 23 punkty pomiarowe. Projekt korzysta z dofinansowania Europejskiego

Funduszu Rozwoju Regionalnego. Warstwy wodonośne obydwu powiatów stanowią jeden system zasobów wód podziemnych, a więc gospodarka tymi zasobami strony polskiej i niemieckiej jest ze sobą ściśle powiązana. Planowane działania realizowane w ramach monitoringu wpisują się bezpośrednio w cele polityki ekologicznej „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Polickiego”, a także są zbieżne z celami strategicznymi i pośrednimi „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego”, które służyć mają ochronie zasobów wód podziemnych i powierzchniowych oraz poprawie ich jakości. Są również ściśle skorelowane z założeniami i celami Priorytetu C-2 „Programu Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III A Krajów Związkowych Meklemburgii - Pomorza Przedniego/Brandenburgii oraz Polski (Województwa Zachodniopomorskiego)”, przyczynia się bowiem do poprawy jakości wody w zbiornikach śródlądowych oraz stanowić będą ważne narzędzie w procesie zarządzania gospodarką wodną powiatu. Zakres planowanych działań w ramach monitoringu związany jest z koniecznością wypełnienia wymogów „Ramowej Dyrektywy Wodnej” oraz „Dyrektywy Azotanowej” w stosunku do monitoringu wód podziemnych, na podstawie którego możliwe będzie określenie ilościowego i jakościowego stanu zasobów wód podziemnych oraz wskaźników długookresowych trendów zanieczyszczeń, będących rezultatem ludzkiej działalności. Wynikiem funkcjonowania projektu będzie opracowanie map, które w precyzyjny sposób opisywać będą zasoby wód podziemnych znajdujących się na terenie powiatu polickiego oraz stworzenie systemu monitoringu umożliwiającego bieżące kontrolowanie stanu wód i przeciwdziałanie potencjalnym zagrożeniom. Projekt monitoringu wód podziemnych to również wymierne korzyści na płaszczyźnie współpracy transgranicznej. Podejmowanie wspólnych działań na rzecz ochrony środowiska z pewnością wywrze pozytywny wpływ na powstanie trwałych struktur kooperacji strony polskiej i niemieckiej. Realizacja przyjętych założeń pozwoli uzyskać pełen obraz zasobu wód podziemnych „Euroregionu Pomerania”, a wykonane pomiary i przeprowadzone analizy umożliwią podjęcie czynności zabezpieczających istniejące źródła wody oraz wskażą potencjalne nowe miejsca ujęć wody pitnej dla mieszkańców regionu. Dbałość samorządów lokalnych o właściwą jakość wód oraz rozwój regionu z poszanowaniem coraz rzadszych zasobów naturalnych jest wyrazem zabiegania o wzrost jego atrakcyjności turystycznej, gospodarczej i społecznej.

II.2.4. Podsumowanie

Można stwierdzić, że presja, zarówno jeśli chodzi o pobór wód jak i presja na jakość wód zmniejsza się sukcesywnie. W wyniku podjętych działań i przemian gospodarczych jakość wód powierzchniowych ulega poprawie. Jednak skażenie bakteriologiczne wód oraz nadmierne ilości trafiających do środowiska substancji biogennych powodujących proces eutrofizacji są nadal problemem.

Odnosząc się do wymagania osiągnięcia przez wszystkie wody powierzchniowe stanu co najmniej dobrego, w 2015 roku (RDW) widać, że pomimo pozytywnych tendencji poprawy jakości wód udział wód o niezadowalającej i złej jakości jest znaczny.

Jeśli chodzi o wody podziemne to ich stopień zanieczyszczenia na obszarze powiatu można uznać za umiarkowany. Zmiany jakości wód podziemnych zachodzą dużo wolniej niż w przypadku wód powierzchniowych i są trudne do zaobserwowania w okresie obowiązywania ostatniego programu ochrony środowiska. Problemem jest ich zasolenie w strefie przybrzeżnej.

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- systematycznie zmniejszający się udział ścieków nieoczyszczanych odprowadzanych do wód powierzchniowych,
- rozwój sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich,
- utrzymującą się tendencję spadkową stężeń podstawowych zanieczyszczeń warunkujących jakość wód powierzchniowych,
- widoczną tendencję obniżania się stężeń podstawowych wskaźników eutrofizacji.

Wśród czynników negatywnych należy wymienić:

- przedostawanie się zanieczyszczeń rolniczych i bytowych do wód powierzchniowych i podziemnych.

Najważniejszymi problemami są:

- eutrofizacja wód powierzchniowych,

- rolnictwo, w tym hodowla zagrażająca jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- braki w infrastrukturze kanalizacyjnej na obszarach wiejskich.

II.3. JAKOŚĆ POWIETRZA

Powiat policki charakteryzuje się średnim stopniem zanieczyszczenia powietrza. Na jakość powietrza w tej części województwa graniczącej z Niemcami, obserwuje się również wpływ emisji z obszaru Niemiec.

Podobnie jak w innych rejonach Polski, również w Powiecie Polickim, najistotniejszym problemem są zanieczyszczenia pyłowe.

II.3.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Z punktu widzenia źródeł emisji wyszczególnia się emisje ze źródeł punktowych (emitory zakładów przemysłowych), powierzchniowych (sektor komunalno-bytowy) i liniowych (transport samochodowy). Znajomość wielkości emisji poszczególnych zanieczyszczeń jest niezwykle ważna dla celów oceny jakości powietrza w układzie „przyczynowo – skutkowym”, a także dla oceny jakości powietrza w oparciu o obliczenia rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Na jakość powietrza na danym obszarze, oprócz emisji lokalnych, mają również wpływ emisje napływowe z przygranicznego obszaru landu Meklemburgia – Pomorze Przednie.

II.3.2. Ocena jakości powietrza za 2007 r.

Zgodnie z ustawą „Prawo ochrony środowiska”, na podstawie danych z wojewódzkich systemów monitoringu jakości powietrza, wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska (WIOŚ) wykonują coroczne oceny jakości powietrza dla każdej ze stref województwa. Strefę stanowi aglomeracja o liczbie ludności powyżej 250 tys. oraz obszar powiatu, który nie wchodzi w skład aglomeracji.

Począwszy od 2008 r. roczna ocena jakości będzie wykonywana w oparciu o nowy układ stref. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 marca 2008 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, wprowadza możliwości podziału na strefy w zależności od rodzaju zanieczyszczenia, co ma na celu przede wszystkim optymalizację działań monitoringowych.

Powiat policki jest uznany za strefę podlegającą rocznym ocenom jakości powietrza w zakresie SO_2 , NO_2 , NO_x , CO, C_6H_6 , PM₁₀, Pb, As, Cd, Ni, B(a)P. W przypadku ozonu strefami podlegającymi ocenie są: aglomeracja Szczecin i pozostały obszar województwa.

Kryteria stosowane w ocenie (ustanowione ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin) zawarte są w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji.

Przeprowadzone w 2007 r. przez WIOŚ w Szczecinie, w oparciu o dane o emisjach w 2007 r., obliczenia rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń, stanowiące istotny element systemu oceny jakości powietrza dla powiatu polickiego przypisano łączną klasę A, co oznacza, iż na tych obszarach nie zostały przekroczone standardy jakości powietrza dla wszystkich objętych oceną zanieczyszczeń.

II.3.3. Zmiany jakości powietrza w latach 2002 - 2007

Pomimo obserwowanego spadku emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł punktowych, wciąż rośnie znaczenie emisji powierzchniowej i liniowej w oddziaływaniu na jakość powietrza. Typowo komunikacyjne zanieczyszczenia powietrza to CO i NO_2 .

W przypadku pyłu zawieszonego, PM₁₀ z reguły największy udział mają powierzchniowe źródła emisji związane z indywidualnym ogrzewaniem mieszkań. Nie należy jednak pomijać wpływu transportu samochodowego na emisję pyłów drobnych (m.in. ścieranie klocków hamulcowych, opon, nawierzchni dróg).

Wyraźnej spadkowej tendencji nie obserwuje się natomiast dla stężeń dwutlenku azotu, którego emisja do powietrza pochodzi głównie ze spalin samochodowych.

Problemem są także wysokie stężenia ozonu występujące w okresie letnim przy powierzchni ziemi. Dla strefy – województwo zachodniopomorskie, w skład której wchodzi obszar powiatu polickiego, przekroczony jest poziom celu długoterminowego ozonu (klasa C) dla ochrony zdrowia ludzi jak i dla ochrony roślin ($120 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Poziom celu długoterminowego będzie jednym z celów wojewódzkiego programu ochrony środowiska

Tabela II.15. Stężenia średnioroczne w punktach pomiarowych Powiatu Polickiego (metoda pasywna) dla SO_2 i NO_2 oraz w Szczecinie i Widuchowej dla ozonu. (dane WIOŚ Szczecin)

Rok	SO_2 Police Ul.26 Kwietnia [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	SO_2 Lubieszyn [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	NO_2 Police Ul.26 Kwietnia [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	NO_2 Lubieszyn [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	OZON Widuchowa Stanowisko Pozamiejskie [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	OZON Szczecin Stanowisko Miejskie [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]
2002	5,4	6,3	10,9	12,5	-	-
2003	6,5	5,3	10,1	12,3	-	-
2004	3,4	2,8	8,5	10,2	-	-
2005	5,5	4,3	12,4	13,8	160	167
2006	8,5	8,4	17,6	18,9	182	165
2007	6,6	6,2	16,2	14,1	147	144

II.3.4. Potencjalne możliwości ograniczenia emisji gazów do powietrza poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE).

Uwarunkowania przyrodnicze oraz korzystne położenie geograficzne sprawiają, iż obszar Powiatu Polickiego jest bogaty w zasoby niekonwencjonalnych nośników energii. Ich wykorzystywanie jest realizowane przy zastosowaniu różnych technologii i na różną skalę.

Obszar powiatu polickiego znajduje się w tzw. I strefie wietrznej, gdzie siła wiatru może być wykorzystywana do produkcji energii elektrycznej.

Powiat Policki należy do obszarów Polski o znacznym natężeniu promieniowania słonecznego. Natężenie promieniowania słonecznego w regionie dochodzi w okresie letnim do $1000 \text{ W}/\text{m}^2$, co sprawia, że praca instalacji solarno-cieczowych, jak i modułów fotowoltaicznych osiąga dużą sprawność, staje się wydajna i tym samym ekonomicznie uzasadniona.

Znacznym potencjałem do produkcji energii odnawialnej na obszarze powiatu jest energia pozyskiwana z biomasy. Biomasa może być jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, przynoszącym wymierne efekty ekologiczno-energetyczne. Biomasa może zasilać małe lokalne ciepłownie (część z nich spala słomę).

Energia wód płynących na obszarze powiatu może być wykorzystywana do wytwarzania energii elektrycznej w małych elektrowniach wodnych. Potencjał energetyczny tych wód (za wyjątkiem rzeki Odry) jest niewielki.

Wody zawarte w obszarze określonym jako Subbasen Szczeciński już na głębokości powyżej 1600 m przekraczają temperaturę 60°C . Energia geotermalna może być wykorzystywana w układach centralnego ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej jako podstawowe lub wspomagające

źródło energii cieplnej. Woda jest wydobywana na powierzchnię przez odwierty sięgające do głębokości jej zalegania.

Jeden z odwiertów służy do tłoczenia wody, z której odebrano część energii cieplnej, z powrotem do złoża. Wykorzystanie energii geotermalnej dla celów grzewczych przy obecnie stosowanych technologiach jest ekonomicznie nieuzasadnione. Świadczą o tym doświadczenia z eksploatacji systemów ciepłowniczych w Pyrzycach i Stargardzie Szczecińskim.

II.3.5. Podsumowanie

W latach 2002-2007 w powiecie polickim nie obserwuje się zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł punktowych.

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- działanie w kierunku poprawy jakości powietrza głównie na skutek inwestycji proekologicznych w Z.Ch. „Police” SA,
- brak przekroczeń standardów jakości powietrza (klasa A), za wyjątkiem ozonu (klasa C).

Wśród czynników negatywnych należy wymienić:

- pogorszenie jakości powietrza ze względu na tlenki azotu i pył zawieszony przy szlakach komunikacyjnych.

Najważniejszymi problemami są:

- emisja pochodząca z ogrzewania mieszkań i ze spalin samochodowych, powodująca wysokie stężenie pyłu zawieszonego, PM10 i B(a)P,
- rosnące stężenia tlenków azotu i ozonu spowodowane transportem samochodowym,
- należy przewidzieć lokalizację 2 stanowisk pomiarowych na terenie powiatu dla prowadzenia monitoringu jakości powietrza szczególnie w zakresie stężeń PM10 i B(a)P.

II.4. KLIMAT AKUSTYCZNY

O klimacie akustycznym występującym na terenie powiatu decyduje przede wszystkim ruch komunikacyjny. Pomiarami hałasu i pomiarami natężenia ruchu drogowego na drogach krajowych z podziałem na typy pojazdów oraz pomiary prędkości strumienia pojazdów zajmuje się Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad. Wykonane pomiary wykazały, że na terenach zabudowy mieszkaniowej podlegającej ochronie przed hałasem, zlokalizowanej w bezpośrednim sąsiedztwie dróg krajowych, przy braku odpowiednich zabezpieczeń akustycznych (np. ekrany akustyczne), występują znaczne przekroczenia poziomu dopuszczalnego dźwięku zarówno w porze dziennej jak i nocnej. W transporcie szynowym następuje tendencja spadkowa intensywności ruchu kolejowego. Hałas kolejowy ma charakter lokalny, a jego uciążliwość związana jest z pojedynczymi zdarzeniami, jakimi są przejazdy pociągów. Pogorszenie klimatu akustycznego w środowisku występuje także w rejonie terenów przemysłowych, na których występują zakłady o wysokim poziomie emisji hałasu.

WIOŚ w Szczecinie przeprowadził kontrole źródeł hałasu przemysłowego w Z.Ch. „Police” SA, MABO w Mierzynie i Ekowat w Smołęcinie. W wyniku wykonanych pomiarów, jedynie w Smołęcinie stwierdzono niewielkie przekroczenie (o 1 dB) dopuszczalnego hałasu w środowisku.

Starostowie oraz zarządzający drogami, liniami kolejowymi odpowiedzialni są za dokonywanie ocen w formie map akustycznych oraz sporządzanie programów działań. Mapy akustyczne aktualizowane będą w cyklach 5 letnich począwszy od roku 2007. Obowiązek opracowania map akustycznych w pierwszym etapie obejmował: aglomeracje o liczbie ludności powyżej 250 tysięcy, otoczenie głównych dróg o przejeżdżającej liczbie pojazdów przekraczającej 6 milionów rocznie, otoczenie głównych linii kolejowych o przejeżdżającej liczbie pociągów ponad 60 tysięcy rocznie. Etap ten zakończył się 30 czerwca 2007 r. i nie dotyczył obszaru powiatu polickiego.

II.4.1. Podsumowanie

Intensyfikacja ruchu samochodowego będzie wznagała problemy związane z uciążliwością hałasu dla mieszkańców terenów położonych wzdłuż dróg. Dlatego też należy przewidzieć podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia emisji hałasu.

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- poprawę stanu nawierzchni dróg,
- zmiany w przepisach prawnych, tym samym formalna zgodność krajowych przepisów z wymogami prawa unijnego oraz obowiązek wykonania skutecznych programów ochrony środowiska przed hałasem.

Wśród czynników negatywnych należy wymienić:

- ciągły wzrost natężenia ruchu samochodowego
- wolny rozwój infrastruktury drogowej

Najważniejszym problemem jest:

- emisja hałasu z ciągów komunikacyjnych

II.5. POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie powiatu są:

- stacje i linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia,
- stacje radiowe nadawcze – 1 szt,
- stacje bazowe telefonii komórkowej – 8 szt.

Najbardziej rozpowszechnionymi źródłami promieniowania elektromagnetycznego w Powiecie Polickim są nadajniki stacji bazowych telefonii komórkowych pracujących w paśmie 900 MHz oraz 1800 MHz i wyższych częstotliwościach.

Z badań poziomu pól elektromagnetycznych przeprowadzonych przez WIOŚ w dwóch zakresach częstotliwości (0,1MHz-1GHz oraz 1MHz-40GHz) w latach 2005 - 2006 nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów a w stosunku do pomiarów z 2002 r. nie stwierdzono istotnych różnic.

II.5.1. Podsumowanie

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych,
- brak istotnych różnic natężenia pól w ciągu ostatnich lat.

II.6. GOSPODARKA ODPADAMI

Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (baza SIGOP) w roku 2007 na terenie powiatu wytworzono ok. 4, 6 mln Mg odpadów (przemysłowych i komunalnych), co stanowi ok. 68,2% całego strumienia odpadów wytworzonych w województwie Zachodniopomorskim.

Odpady z sektora gospodarczego

W Powiecie Polickim od wielu lat w ogólnej ilości odpadów z sektora gospodarczego dominują fosfogipsy (2005 r. - 1,76 mln Mg; 2006 r. - 2,6 mln Mg; 2007- 2,62 Mg) oraz szlasy z regeneracji wymienników jonitowych (2006 r. - 1,34 mln Mg). Wytwórcą obu rodzajów odpadów są

Z.Ch. „Police” SA. Odpady te stanowią ok. 67% wszystkich rodzajów odpadów wytwarzanych w województwie i 86% odpadów wytwarzanych w powiecie. Fosfogipsy w całości są deponowane na składowisku, zaś szlamy unieszkodliwiane w oczyszczalni ścieków. Odpady z sektora gospodarczego składowane są w głównej mierze na składowiskach zakładowych, tylko część trafia na składowiska przyjmujące głównie odpady komunalne.

Właścicielem największego **składowiska fosfogipsu**, zajmującego powierzchnię 270,5 ha, są Z.Ch. „Police” SA. Zdeponowano na nim łącznie ok. 81 mln Mg odpadów, z czego ok. 77 mln Mg (71%) stanowią fosfogipsy (i fosfogipsy wymieszane z popiołami) około 100 tys. Mg odpadów energetycznych i około 75 tys. Mg odpadów różnych (stan 31.12.2007 r.). Na składowisku wydzielone są kwatery do selektywnego składowania odpadów energetycznych i odpadów różnych. Składowisko nie ma zabezpieczeń podłoża. Ocieki ze składowiska odprowadzane są rowami do zakładowej oczyszczalni ścieków. Rekultywacja wyłączonych z eksploatacji fragmentów składowiska odbywa się przy użyciu osadów z oczyszczalni ścieków oraz warstwy ziemi, na których nasadza się drzewa i krzewy.

Z.Ch. „Police” SA systematycznie badają wpływ tego składowiska na środowisko – badane są:

- wody podziemne pobierane z sieci piezometrów. W wyniku badań obserwuje się wzrost stężenia fosforu ogólnego i przewodności elektrolitycznej właściwej w zakresie spagu warstwy wodonośnej na kierunku wschodnim i dalsze ich obniżenie na kierunku północnym. Wody pobierane z piezometrów od strony zachodniej mają wartości badanych wskaźników nieznacznie podwyższone na co ma wpływ oddziaływanie wód powierzchniowych Kanału Jasienickiego na wody podziemne,
- wody powierzchniowe Kanału Jasienickiego pobierane na wysokości „Bosmanki” i Wyspy Karw Wielki badane są jakościowo – Wyniki badań nie wykazują zanieczyszczeń świadczących o wpływie składowiska na wody powierzchniowe i potwierdzają, że funkcjonujący od 1992 r. system rowów wraz z utrzymywanym w nim depresyjnym poziomem odcieków wykluczył możliwość ich spływu do wód oraz migrację zanieczyszczeń na zewnątrz składowiska,
- ocieki ze składowiska – ilościowo i jakościowo;
- gleby – analiza gleb pobranych z terenów położonych w obrębie składowiska wykazuje silny odczyn kwaśny torfu oraz wzrost zawartości składników mineralnych w 100 cm warstwie przy hałdzie odpadów. Poziom metali ciężkich nie odbiega składowiskiem od ich zawartości w mineralnych glebach uprawnych. Prowadzone na bieżąco prace rekultywacyjne zapobiegają rozprzestrzenianiu się pyłów fosfogipsu na sąsiednie tereny.

Na składowisku **siarczanu żelazawego** (cztery zbiorniki ziemne tzw. „Stawostadiony” o powierzchni 15,2 ha) należącego również do Z.Ch. „Police” SA. do 31.12.2007 roku zdeponowano ok. 2 mln Mg odpadów (1,9%). W 2007 r. wytworzono 120 000 Mg siarczanu żelazawego, z czego 67,7% poddano odzyskowi, 15,4% unieszkodliwiono na oczyszczalni chemicznej, 16,9% zdeponowano na składowisku. Składowisko posiada uszczelnienie podwójną warstwą z tworzyw sztucznych i jest wyposażone w piezometry. Ocieki ze składowiska ujmowane są w specjalnych studniach połączonych z siecią kanalizacji kwaśnej i poprzez przepompownię kierowanych do zakładowej oczyszczalni ścieków. Z.Ch. „Police” SA prowadzi systematyczne badania jakości wód powierzchniowych i wód z piezometrów oraz badania odcieków ze składowiska. Wyniki analiz wód powierzchniowych otaczających składowisko, wykonane przez laboratorium PIG w Szczecinie nie wykazały zanieczyszczeń mających wpływ na środowisko.

Ponadto Z.Ch. „Police” SA eksploatują **składowisko popiołu - żużli** (mieszanki popiołowo-żużłowe z mokrego odprowadzania odpadów paleniskowych). Również na tym składowisku nie stwierdzono negatywnego oddziaływania na środowisko.

Odpady niebezpieczne

W Powiecie Polickim od wielu lat w strumieniu odpadów niebezpiecznych najwyższy procent stanowią odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii nieorganicznej. Wśród tej grupy dominuje kwas siarkowy i siarkawy, stanowiący ok. 75% odpadów niebezpiecznych. Największym

wytwórcą tych odpadów są Z.Ch. „Police” SA. W Z.Ch. „Police” SA rocznie powstaje ok. 70 tys. Mg odpadowego kwasu siarkowego i siarkawego. Rocznie poddaje się odzyskowi ok. 74% odpadowego kwasu (produkcja kwasu fosforowego).

Drugą znaczącą grupą odpadów niebezpiecznych są oleje odpadowe. Wśród tej grupy dominują zaolejone wody pochodzące z odwadniania olejów w separatorach, oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe, oleje zęzowe ze statków, emulsje olejowe. Odpady olejowe (oleje zęzowe, zaolejona woda i szlasy z odwadniania w separatorach) poddawano odzyskowi na specjalistycznych instalacjach (Shipservice, Spółka Wodna - Międzyodrze, Stocznia Gryfia). Ponadto odpady olejowe odbierane są przez podmioty prowadzące działalność w zakresie zbierania odpadów.

Odpady niebezpieczne poddawane były odzyskowi, bądź unieszkodliwiane metodami fizyko-chemicznymi. Odpady zawierające azbest powstające w powiecie deponowane są na wydzielonych kwaterach do składowania odpadów azbestowych na składowiskach w miejscowości: Dalsze i Sianów.

W ramach rozwoju selektywnej zbiórki celem unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych opracowano system ich gromadzenia i odbioru. Zasady gromadzenia i odbioru odpadów niebezpiecznych zawartych w strumieniu odpadów komunalnych opracowane zostały w gminnych planach gospodarki odpadami i gminnych regulaminach utrzymania czystości i porządku. W gminach powiatu polickiego wyznaczono 3 punkty gromadzenia odpadów niebezpiecznych. Jeden w gminie Kołbaskowo a dwa w gminie Police.

Dla odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych w gminie Police utworzono w 2007 r. dwa punkty zbiórki tych odpadów. Jeden znajduje się przy ul. Tanowskiej 6 w Policach na terenie PUP Trans-Net S.A., a drugi w Zakładzie Odzysku i Składowania Odpadów Komunalnych w Leśnie Górnym 12. W Kołbaskowie punkt został zlokalizowany na terenie nieczynnego już składowiska odpadów. Punkty te przyjmują akumulatory, lampy fluoroscencyjne, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny.

Gminy zawarły porozumienia z firmami specjalistycznymi zajmującymi się odbiorem zużytych baterii i przeterminowanych leków. Ze środków PFOŚiGW zakupiono pojemniki do zbierania przeterminowanych leków (10 szt.) do aptek na terenie powiatu. Część z pojemników do selektywnego zbierania odpadów opakowaniowych wyposażone są w kieszenie do zbierania baterii.

Zużyte baterie zbierane są również selektywnie do pojemników przeznaczonych na ten cel. Pojemniki rozstawione są w szkołach, przedszkolach i budynkach użyteczności publicznej.

Odpady komunalne

W gminach Powiatu Polickiego prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. W ramach realizacji tego zadania zostały podjęte działania mające na celu poszerzenie wiedzy na temat selektywnej zbiórki odpadów. Po wprowadzeniu „Gminnych Planów Gospodarki Odpadami” wzrosła liczba pojemników na selektywną zbiórkę odpadów a co za tym idzie zwiększyła się ilość zebranych surowców. Działanie to wpłynęło również na zmniejszenie się liczby odpadów komunalnych kierowanych do unieszkodliwiania na składowiskach.

Zasady gromadzenia i odbioru odpadów organicznych zostały określone w regulaminach dla gmin Police i Kołbaskowo. Pozostałe gminy nie prowadzą zbierania selektywnego odpadów biodegradowalnych i zasady ich zbierania nie zostały opracowane. Powodem odstąpienia od opracowania zasad jest brak możliwości poddania recyklingowi zebranych odpadów. W okresie 2004-2006 zakupiono 854 pojemniki 110 l i 240 l na odpady organiczne i biodegradowalne.

W ramach uporządkowania w powiecie kwestii gospodarki odpadami w okresie 2004-2007 na terenie powiatu nie planowano budowy linii demontażu odpadów wielkogabarytowych. Demontaż odbywa się na terenie zakładu w Leśnie Górnym. Nie zaplanowano również stworzenia systemu selektywnego zbierania odpadów budowlanych ani budowy instalacji do recyklingu odpadów budowlanych.

Zgodnie z planem zajęto się również odpadami opakowaniowymi. W gminach funkcjonują systemy selektywnego zbierania odpadów opakowaniowych:

- Gmina Dobra – zbiórka odpadów opakowaniowych z papieru i tektury, szkła i tworzyw sztucznych systemem donoszenia i odbioru bezpośredniego;
- Gmina Kołbaskowo – zbiórka odpadów opakowaniowych ze szkła i tworzyw sztucznych systemem donoszenia;
- Gmina Nowe Warpno – zbiórka odpadów opakowaniowych z papieru i tektury, szkła i tworzyw sztucznych systemem donoszenia;
- Gmina Police – zbiórka odpadów opakowaniowych z papieru i tektury, szkła i tworzyw sztucznych systemem donoszenia i odbioru bezpośredniego.

W ogólnej ilości zagospodarowanych odpadów w roku 2007 poddano:

- procesowi odzysku 11,95%,
- unieszkodliwienia 87,98%, (w tym 31,58% unieszkodliwiono poza składowiskiem, a 56,40% unieszkodliwiono przez składowanie)
- zmagazynowano 0,07%.

Na terenie powiatu funkcjonuje Zakład Odzysku i Składowania Odpadów Komunalnych w Leśnie Górnym, w gminie Police. Na terenie zakładu działa sortownia i składowisko odpadów (2 kwatery). Po wysortowaniu biofrakcji poddawana jest ona kompostowaniu. Podczas sortowania wydzielane są następujące odpady: odpady organiczne, szkło, metale, papier, tworzywa sztuczne. Wydzielone odpady są czasowo magazynowane w specjalnych boksach lub na placu kompostowania, a następnie przekazywane odbiorcom. Pozostała część odpadów jest prasowana i składowana na kwaterze składowiska.

Składowisko odpadów komunalnych i przemysłowych

Na terenie gminy Dobra, w miejscowości Dołuje, znajdowało się składowisko odpadów komunalnych i przemysłowych, eksploatowane w latach 1977-1989 przez Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania w Szczecinie. Eksploatację składowiska zakończono po zgromadzeniu około 190 tysięcy m³ odpadów, w dużej mierze niebezpiecznych. Powierzchnię składowiska pokryto warstwą gruntów mineralnych i żużla. W stanie obecnym składowisko pokrywa tylko roślinność, będąca wynikiem sukcesji naturalnej. Powierzchnia jest nierówna, posiada liczne nieckowate zagłębienia, teren nachylony jest w kierunku wschodnim. Uformowane z dużym nachyleniem skarpy stykają się bezpośrednio z polami uprawnymi. Obiekt ten został uznany za szczególnie szkodliwy dla środowiska.

W okresie sprawozdawczym nie przeprowadzono rekultywacji terenu po byłym składowisku odpadów, ze względu na brak środków mimo że jest to zadanie priorytetowe w gospodarce odpadami. „Dzikie” składowiska odpadów stanowią ogromny problem. Występują one niemal w każdej miejscowości powiatu. Najczęściej umiejscowione są przy drogach, w przydrożnych rowach, na terenie lasów, w zbiornikach wodnych.

Stanowią one ogromne zagrożenie niemal dla każdego komponentu środowiska a największy dla ludzi i zwierząt.

Praktycznie co roku z PFOŚiGW przeznaczane są środki na likwidację „dzikich” składowisk – wysypisk odpadów. W związku z niską świadomością społeczną likwidacja tych składowisk jest mało skuteczna. Niezbędne zatem stają się działania edukacyjne i informacyjne, mające na celu uświadomienie mieszkańcom zagrożeń i niebezpieczeństw, związanych z ich powstawaniem.

Poszczególne gminy starają się przeciwdziałać powstawaniu „dzikich” wysypisk oraz dokładają starań do ich likwidacji.

Gmina Police w ramach likwidacji „dzikich” wysypisk przedsięwzięła pewne kroki. Szacuje się, iż około 100 % właścicieli nieruchomości na terenie miasta Police usuwa zgodnie z przepisami prawa odpady komunalne z terenu nieruchomości. Natomiast na terenach sołectw część właścicieli nieruchomości usuwa jednak nadal odpady komunalne w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami.

W ramach nadzoru nad prawidłowym usuwaniem odpadów z terenu nieruchomości Straż Miejska w Policach od dnia 01.01.2005 r. do dnia 31.12.2006 r. ukarała łącznie 347 osób, w tym: 306 zostało pouczone, 27 osób ukarano mandatem karnym oraz 14 wniosków skierowano do rozpatrzenia przez Sąd Grodzki. Wydział Ochrony Środowiska przeprowadził w wyżej wymienionym okresie 21 postępowań administracyjnych z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi.

Nielegalne składowiska odpadów komunalnych na terenie gminy Police są usuwane na bieżąco.

W ramach zapobiegania powstawianiu nielegalnych składowisk odpadów na terenie gminy Police rozstawiono 20 szt. tablic „Zakaz porzucania odpadów”.

W gminie Nowe Warpno problem „dzikich” wysypisk dotyczy w szczególności odpadów pochodzących z rozbiórki obiektów budowlanych, odpadów wielkogabarytowych i typowych zmieszanych odpadów komunalnych. W ostatnich latach zinwentaryzowano i zlikwidowano dwa większe wysypiska tego rodzaju oraz kilka mniejszych (m.in. na terenach leśnych).

Powstawanie tzw. „dzikich” wysypisk na terenie gminy wynika przede wszystkim z wysokiego zubożenia jej mieszkańców, nie posiadających środków na opłaty związane z odbiorem wytwarzanych odpadów oraz z braku przestrzegania obowiązujących przepisów przez innych ich wytwórców (np. prowadzących budowę własnych obiektów na tym terenie). Likwidacja tych wysypisk prowadzona jest wyłącznie okresowo (raz na kilka lat) ze środków własnych gminy.

Na terenie gminy Police istnieje jedno „dzikie wysypisko” zlokalizowane na terenie byłej fabryki benzyny syntetycznej, na którym znajduje się około 300 ton odpadów budowlanych

Składowiska komunalne

Należy podkreślić pozytywny trend występujący w latach 2001-2008. W okresie tym z eksploatacji wyłączono 3 składowiska komunalne (Sierakowo w 2005, Smolęcín w 2006, Nowe Warpno w 2007). Na terenie 2 zamkniętych składowisk odpadów funkcjonują instalacje odgazowania z wykorzystaniem biogazu do produkcji energii elektrycznej; Sierakowo (gmina Police), Smolęcín (gmina Kołbaskowo). Składowisko Nowe Warpno znajduje się 500 m od zabudowy mieszkalnej i 800m od brzegu Zalewu Szczecińskiego 1 km na wschód od miasta. Jest to teren użytków rolnych położonych wśród lasu. Składowisko Sierakowo w gminie Police (składa się z 3 kwater) obecnie zamknięte, położone jest w odległości około 500 m od budynków mieszkalnych i 2,5 km od ujęcia wody pitnej w Piłchowie. Część składowiska (dz.14 i 15) jest zrekultywowana. Kwatera II i III zostały wyłączone z eksploatacji w 2005 r. Obecnie przygotowany jest wniosek o zamknięcie składowiska. Na składowisku pracują dwie elektrownie biogazowe o mocy 872 kW. Składowisko w Smolęcínie w gminie Kołbaskowo zamknięte od 31.12.2006 r.

Tabela II.16. Rodzaj wyposażenia i zabezpieczenie podłoża znajdujące się na składowiskach

Składowisko	Rozpoczęcie i zakończenie eksploatacji	Uszczelnienie podłoża	Powierzchnia ogólna [ha]	Ilość odpadów zdeponowanych w 2007 r. [Mg]	Instalacja do zbierania odcieków	Odgazowanie	Monitoring	Pozwolenia na budowę
Leśno	2001	Geomembrana	4,37	25925	+	+	+	+
Górze	i nadal	PEHD						
Sierakowo	1986-2005	Kwatera 4 - brak Kwatera 2 i 3 - Geomembrana	32,08	0	+	+	+	+
Nowe Warpno	1985-2007	Warstwa torfu	2,82	148	-	-	+	+
Kołbaskowo	1996-2006	Folia, Plastpapa i Geomembrana	6,79	0	+	+	+	+

Tabela II.17. Gospodarka odpadami w powiecie polickim w latach 1999 – 2006 (GUS)

Rok	Odpady wytworzone w ciągu roku [tys.t/r]	Odpady wytworzone w ciągu roku unieszkodliwione razem [tys.t/r]	składowane na składowiskach własnych i innych [tys.t/r]	udział odpadów składowanych w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku [%]	udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku [%]
1999	3 635,9	3 340,7	1 831,8		
2000	3 411,6	3 058,3	1 613,9		
2001	3 201,2	2 840,5	1 549,4		
2002	2 957,2	2 767,0	1 575,0	53,3	6,4
2003	3 580,5	3 184,7	1 636,6	45,7	11,0
2004	3 464,9	3 226,9	1 686,3	48,7	6,8
2005	3 407,9	3 160,1	1 766,2	51,8	7,2
2006	4 630,4	4 077,4	2 614,7	56,5	11,9
2007	4 619,6	4040,7	2645,3	57,3	12,5

II.6.1. Podsumowanie

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- w latach 2001-2007 z eksploatacji wyłączono 3 składowiska,
- zwiększenie liczby punktów do prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów, w tym opakowaniowych,
- w latach 2001-2007 obserwuje się tendencję wzrostową ilości odpadów poddawanych procesom odzysku,
- nie powiększa się wielkość strumienia odpadów niebezpiecznych w strumieniu odpadów przemysłowych i komunalnych.

Wśród czynników negatywnych należy wymienić:

- brak pełnej inwentaryzacji obiektów, w których stosowano wyroby zawierające azbest oraz programów ich usuwania i unieszkodliwiania,
- brak systemu lub słabo funkcjonujący system selektywnej zbiórki odpadów zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego,
- brak systemu analizy danych o samochodach wyrejestrowywanych i rejestrowanych.

Najważniejszymi problemami są:

- słabo funkcjonujący system zbiórki zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego,
- nielegalny demontaż pojazdów.

II.7. KOPALINY

Złoża kopalin należące do nieodnawialnych zasobów środowiska przyrodniczego podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu, w tym kopalin towarzyszących. Obszary udokumentowanych złóż kopalin i perspektywicznego występowania złóż, zwłaszcza surowców o znaczeniu strategicznym, winny być chronione przed trwałym zainwestowaniem na cele rozwoju innych funkcji terenu.

Na terenie gminy Police występują: węgiel brunatny, surowce ilaste i torf. Węgiel brunatny zalega na poziomie 300 – 400 m w okolicy Tanowa. Surowce ilaste w znacznych ilościach występują koło Przęsocina. Złóża torfu i gytii rozłożone są w 14 miejscach, głównie w lasach „Puszczy Wkrzańskiej” i nad Odrą.

Na terenie gmin: Kołbaskowo i Dobra nie stwierdzono występowania znaczących zasobów surowców mineralnych. Wyjątek stanowi kruszywo, którego zasoby znajdują się w okolicach miejscowości Karwowo. W rejonie Międzyodrza natomiast występuje duża ilość torfów w złożach różnego typu (torfy niskie, przejściowe i wysokie), z pokładami gytii pod torfami.

Najcenniejszą kopaliną występującą na terenie gminy Nowe Warpno, mogącą mieć znaczenie gospodarcze, są torfy. Występuje tu duża ilość torfowisk, reprezentowanych przez wszystkie trzy typy: niskie, wysokie i przejściowe. Geneza ich powstania, związana jest z zarastaniem zbiorników wodnych lub oddziaływaniem wód zalewowych w obrębie młodych dolin rzecznych. W granicach gminy Nowe Warpno występują następujące torfowiska: Podgrodzie, Warnołęka, Brzózki, Zatoka Nowowarpieńska, Jezioro Myśluborskie, Wieli Karcz.

Złóża torfów, występujące na obszarze Równiny Wkrzańskiej charakteryzują się wysoką wartością geobotaniczną i zdolnością retencji wód. W związku z tym, wszelkie działania, mające na celu plany ich pozyskiwania, winny być wstrzymane. Torfy na obszarze Puszczy Wkrzańskiej były eksploatowane przed 1945 rokiem, w chwili obecnej nie są wykorzystywane jako baza surowcowa. Występują tu również inne surowce, takie jak: gytie, gliny zwałowe, piaski. Surowce te nie mają jednak większego znaczenia. Ze względu na wysoką wartość geobotaniczną, zdolność retencjonowania wód oraz uwarunkowania występowania, torfy nie mogą stanowić przedmiotu przyszłej eksploatacji na cele gospodarcze.

II.8. JAKOŚĆ GLEB

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest w Polsce monitoring chemizmu gleb ornych, mający na celu śledzenie zmian jakości gleb użytkowanych rolniczo (między innymi zawartości siarki siarczanowej, metali ciężkich i WWA), zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka.

Wyniki uzyskane w latach 1995 i 2000 pozwalają stwierdzić, że gleby w badanym punkcie monitoringowym w profilu Tatynia-gmina Police charakteryzują się: średnią zawartością siarki (II°)

Na podstawie badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Szczecinie stwierdza się, iż zakwaszenie gleb jest wysokie. W celu przywrócenia prawidłowego funkcjonowania tych gleb konieczne jest wapnowanie oraz odpowiednie nawożenie.

Tabela II.18. Użytki rolne

powierzchnia użytków rolnych (stan 2007)		
ogółem	ha	20 019
Grunty orne	ha	13 732
sady	ha	122
łąki	ha	4 553
pastwiska	ha	1 612

Tereny zdegradowane

Zanieczyszczenie gleby i ziemi najczęściej występowało na gruntach grupy C, obejmujących tereny przemysłowe oraz komunikacyjne. Głównie obiektami powodującymi zanieczyszczenie gleb były instalacje związane z dystrybucją paliw (stacje, przepompownie i magazyny paliw, bocznice kolejowe).

II.8.1. Podsumowanie

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- gleby objęte monitoringiem charakteryzują się naturalną zawartością metali ciężkich, w zdecydowanej większości niską zawartością siarki.

Wśród czynników negatywnych należy wymienić:

- zakwaszenie gleb użytkowanych rolniczo jest duże.

Najważniejszymi problemami są:

- niedostateczna informacja o terenach, na których zostały przekroczone standardy jakości gleby i ziemi,
- brak inwentaryzacji terenów przekształconych w wyniku prowadzenia legalnego i nielegalnego wydobywania kopalin pospolitych.

II.9. ZAPOBIEGANIE POWAŻNYM AWARIOM

W ciągu ostatnich sześciu lat zgłoszono do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) 3 zdarzenia z powiatu polickiego, które były poważnymi awariami, w rozumieniu ustawy POŚ. Były to w większości zdarzenia lokalne, krótkotrwałe bez skutków ubocznych lub niewielkim zanieczyszczeniu środowiska z potencjalnie znacznym zagrożeniem, klasyfikowane.

W usuwaniu i ograniczaniu skutków awarii uczestniczyły głównie jednostki ratowniczo-gaśnicze Państwowej Straży Pożarnej. Nadzór i pomoc w usuwaniu skutków sprawowały organy ścigania.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi rejestr w postaci bazy danych zakładów - potencjalnych sprawców poważnej awarii przemysłowej.

W zakresie opracowania programów zapobiegania awariom, raportów bezpieczeństwa oraz wewnętrznych planów operacyjnych dla zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia awarii WIOŚ ma funkcję kontrolną w stosunku do przedsiębiorców. Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 1991 r. o *Inspekcji Ochrony Środowiska* (Dz.U. z 2007 r. Nr 44, poz. 287, z późniejszymi zmianami) zakłady dużego ryzyka podlegają obowiązkowym kontrolom Inspekcji przynajmniej raz w roku, a zakłady zwiększonego ryzyka przynajmniej raz na dwa lata. W zakresie kontroli sprawdzane było wykonanie powyższych dokumentów, ich zgodność ze stanem faktycznym oraz realizacja zapisów w tych dokumentach.

II.9.1. Podsumowanie

Najważniejszymi problemami są:

- brak alternatywnych tras przejazdu dla pojazdów samochodowych transportujących substancje niebezpieczne przez tereny zurbanizowane,
- brak parkingów dla pojazdów transportujących substancje niebezpieczne z zapleczem oraz odpowiednimi zabezpieczeniami środowiska przed zanieczyszczeniem substancjami niebezpiecznymi,
- zły stan nawierzchni dróg na trasach transportowych, w szczególności dróg powiatowych.

II.10. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA WOJEWÓDZKIEGO INSPEKTORATU OCHRONY ŚRODOWISKA

Realizacja zadań kontrolnych w latach 2003 - 2007

W latach 2003-2007 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie realizował zadania kontrolne określone w ustawie o Inspekcji Ochrony Środowiska.

Ogólna ocena przestrzegania wymagań ochrony środowiska na podstawie przeprowadzonych kontroli w latach 2003 - 2007

W zakresie przestrzegania przepisów z dziedziny gospodarki odpadami, w okresie 2003 - 2007, stwierdzono wzrost świadomości podmiotów korzystających ze środowiska. Jednakże w związku

z częstymi zmianami prawa, brakiem dostępu do informacji oraz brakiem jednolitych standardów postępowania organów administracji publicznej, kontrole WIOŚ stwierdzały naruszenia prawa w zakładach na terenie powiatu polickiego. Zawiłość prawa powoduje różnorodność interpretacji zarówno przez korzystających ze środowiska jak i organy administracji. W efekcie takiego stanu kontrole wykazują następujące naruszenia:

- brak uzgodnienia programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- brak lub wadliwie prowadzona ewidencja odpadów,
- niewłaściwe wykorzystywanie odpadów (np. spalanie w piecach CO).

Z zadań kontrolnych wytyczonych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska do wykonania w latach 2003 - 2007 na terenie powiatu polickiego realizowane były przez WIOŚ m.in. następujące kontrole:

- wykonania zarządzeń pokontrolnych w Zakładach Chemicznych „Police” SA,
- wypełniania przez inwestorów wymagań ochrony środowiska,
- ocena prawidłowości postępowania z odpadami,
- ocena prawidłowości wnoszenia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska w zakresie odpadów i emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- wypełnianie wymagań ochrony środowiska przez prowadzących instalacje wymagające uzyskania pozwoleń zintegrowanych.

II.10.1. Podsumowanie

Wśród czynników pozytywnych należy wymienić:

- poprawę przestrzegania przepisów w zakresie prowadzenia gospodarki odpadami,
- poprawę przestrzegania przepisów w zakresie prowadzenia gospodarki ściekowej,
- poprawę przestrzegania przepisów w zakresie emisji pyłów i gazów do powietrza,
- wzrost świadomości ekologicznej użytkowników środowiska,
- wzrost świadomości ekologicznej społeczności lokalnych.

Wśród czynników negatywnych należy wymienić:

- nadal niewystarczający poziom przestrzegania przepisów dotyczących gospodarki odpadami,
- zawiłość i nieklarowność przepisów prawnych,
- brak systemowego rozwiązania zagrożenia niską emisją i emisją liniową do powietrza,

Najważniejszymi problemami są:

- potrzeba podniesienia poziomu świadomości i edukacji ekologicznej,
- podniesienie poziomu przestrzegania przepisów dotyczących gospodarki odpadami.

III. OCENA REALIZACJI CELÓW I ZADAŃ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU POLICKIEGO NA LATA 2003 – 2006 ORAZ ZA ROK 2007

Ocenę realizacji celów i zadań przeprowadzono na podstawie:

- analizy osiągnięcia założonych w POŚ celów i uzyskanych efektów w wyniku podjętych działań,
- efektów ekologicznych i rzeczowych uzyskanych w latach 2003-2007.

CEL 1. „GORĄCE PUNKTY”

Priorytety

1. Przedsięwzięcia ochronne i rekultywacyjne w Z.Ch. „Police” SA. Priorytet ten został zapisany, jako „gorący punkt” w „Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska”.
2. Ograniczenie emisji odorów.

Działania

- sporządzenie przeglądu ekologicznego Z.Ch. „Police” SA i przedłożenie go do zatwierdzenia właściwemu organowi ochrony środowiska (Dział V Prawa ochrony środowiska);
- opracowanie niezbędnej dokumentacji o zakresie wynikającym z przeglądu ekologicznego;
- realizacja inwestycji proekologicznych związanych z ochroną powietrza i zmniejszeniem ilości zużywanej wody;
- kontynuacja działań na rzecz zmniejszenia ilości wytwarzanych fosfogipsów;
- realizacja zadań mających na celu zagospodarowanie odpadów masowych, między innymi takich, jak popioły, żużle czy fosfogipsy, np. przy budowie dróg, wałów przeciwpowodziowych oraz do rekultywacji i niwelacji terenów;
- prowadzenie działań mających na celu zwiększenie zagospodarowania siarczanu żelazawego;
- rekultywacja nieczynnego składowiska odpadów siarczanu żelazawego;
- rekultywacja składowiska fosfogipsów;
- realizacja przedsięwzięć z zakresu dezodoryzacji emitowanych do atmosfery gazów.

Efekty

- zmniejszenie emisji pyłów i gazów;
- zmniejszenie ilości wytwarzanych fosfogipsów;
- gospodarczy odzysk części wytwarzanych składowanych odpadów;
- zmniejszenie zużycia wody;
- zmniejszenie ilości składowanych odpadów;
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego;
- zmniejszenie opłat i kar za korzystanie i zanieczyszczanie środowiska.

Jednym z największych źródeł zanieczyszczeń w województwie zachodniopomorskim są Z.Ch. „Police” SA zlokalizowane na terenie gminy Police.

Wojewódzka Stacja Sanitarno Epidemiologiczna w Szczecinie dokonuje systematycznych pomiarów azotu oraz pyłów zawieszonych ogółem. Natomiast zakładowe służby ochrony środowiska dokonują w czterech punktach zlokalizowanych na terenie zakładu 24 - godzinnych pomiarów imisji dwutlenku siarki, amoniaku i związków fluoru. Wyniki tych pomiarów przekazywane są do WIOŚ w Szczecinie, w którym dokonywane są oceny jakości powietrza. Pozostałymi większymi emitarami zanieczyszczeń są m.in.:

- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. Police - zainstalowane są 4 kotły typu WR-10 o mocy ok. 11,6 MW każdy. Jeden z nich jest już na trwale wyłączony. W sezonie grzewczym pracuje w zasadzie jeden kocioł. W wyniku kontroli stwierdzono, że zakład nie przekracza wartości dopuszczalnych wynikających z decyzji.
- „Polchar” Sp. z o.o. Police - zakład produkujący półkoks na cele eksportowe w ilości do 100 000 ton rocznie. Zakład ubocznie produkuje energię ciepłą, którą wykorzystuje się

w Z.Ch. „Police” SA. Pomiar kontrolny nie wykazuje przekroczenia wartości dopuszczalnych emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego.

- „Kemipol” Spółka z o.o. Police - Zakład produkuje koagulanty żelazowe i glinowe. W trakcie kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

Działania Z.Ch. „Police” SA miały zmierzać w kierunku zmniejszenia ilości wytwarzanych fosfogipsów, zwiększenia zagospodarowania siarczanu żelaza i bieżącej rekultywacji składowiska fosfogipsów. Z.Ch. „Police” SA ze względu na realizowaną technologię spełniającą kryteria BAT (najlepszej dostępnej techniki) nie obniży w najbliższym czasie ilości wytwarzanych fosfogipsów albowiem ilość tychże fosfogipsów jest adekwatna do wielkości produkcji nawozów i wynika bezpośrednio z chemizmu procesu. O zmniejszeniu ilości wytwarzanego fosfogipsu można mówić jedynie w przypadku zmniejszenia produkcji nawozów lub zakupu kwasu fosforowego od zewnętrznych producentów, co jest uwarunkowane wybudowaniem terminalu rozładunkowego, na co w chwili obecnej spółka nie może sobie pozwolić. Z przekazanych danych wynika, że od 2002 roku Z.Ch. „Police” SA wywiązują się z podjętego działania i na bieżąco, w miarę posiadanych umów, zagospodarowują odpadowy siarczan żelaza. Ze względu na to, iż składowisko fosfogipsów jest na bieżąco eksploatowane działania związane z jego rekultywacją wynikają ze sposobu jego użytkowania. Rekultywacja polega więc na wprowadzaniu na teren składowiska, w miejscach do tego wyznaczonych, roślinności wyższej i niższej. Do chwili obecnej zrehabilitowano obszary składowiska położone po południowej i północno – zachodniej części składowiska łącznie z wytworzoną wierzchowiną.

Główny profil działalności Z.Ch. „Police” SA to produkcja wysokiej jakości wyrobów chemicznych, wytwarzanych w trzech grupach asortymentowych:

- nawozy mineralne (wieloskładnikowe i mocznik),
- biel tytanowa (dwutlenek tytanu),
- chemikalia.

Z.Ch. „Police” SA są producentem wieloskładnikowych nawozów mineralnych. Produkty te spełniają wysokie wymagania międzynarodowe i wytwarzane są w oparciu o technologie światowych firm branży nawozowej. Spółka jest jedynym w Polsce producentem bieli tytanowej, która znajduje zastosowanie jako komponent do produktów w różnych branżach przemysłu. Produkcja i sprzedaż chemikaliów stanowi uzupełnienie oferty produktowej i związana jest ze stale wzrastającym wykorzystaniem dodatkowych możliwości prowadzonego procesu produkcji. Grupa chemikaliów obejmuje przede wszystkim amoniak, kwas fosforowy i siarkowy oraz fluorokrzemian sodu.

Z.Ch. „Police” SA posiadają korzystną lokalizację. Jednym z największych atutów spółki wynikających z lokalizacji jest zespół portowy, na który składają się port barkowy i morski. W skład infrastruktury portowej wchodzi między innymi dwa nabrzeża do przeładunku materiałów sypkich oraz stanowiska do przeładunku amoniaku i kwasu siarkowego. Realizowane przeładunki towarów masowych stawiają policki port w grupie największych polskich portów morskich. Polickie porty przeładowały łącznie w 2006 r. 2 446 tys. ton ładunków z tego 1 951 tys. ton w porcie morskim.

W ostatnim okresie Zakład podjął następujące inwestycje

- **Zakład Bieli Tytanowej - Rozbudowa instalacji Bieli Tytanowej**

Jako inwestycja powiązana realizowana była budowa instalacji do suszenia siarczanu żelazowego – odpadu powstającego przy produkcji pigmentu tytanowego.

W dniu 08 września 2006 roku podpisano umowę z NFOŚiGW o dofinansowanie projektu pn. „Zagospodarowanie odpadów przemysłowych poprzez budowę instalacji do suszenia siarczanu”. Dofinansowanie zostało przyznane na poziomie do 50% wydatków kwalifikowanych.

- **Zakład Fosforowy Adaptacja Wytwórni NP do produkcji nawozów wieloskładnikowych**

W chwili obecnej trwają prace analityczne nad alternatywnym projektem dotyczącym modernizacji wytwórni NPK II z wykorzystaniem technologii zwiększającej zdolności produkcyjne wytwórni. Rozważana jest również proefektywnościowa modernizacja linii technologicznych wytwórni NP.

- **Zakład Azotowy**

Modernizacja kompresorów gazu syntezowego i wymiana turbiny kompresora CO₂.

Zadanie w trakcie realizacji. Celem inwestycji jest obniżenie energochłonności instalacji amoniaku i mocznika w wyniku zmniejszenia ilości pary wysokoprężnej pobieranej z elektrociepłowni EC II do napędu turbokompresorów gazu syntezowego. W dniu 02.10.2006 w Zakładzie Azotowym przeprowadzono odbiór dwóch zestawów kompresorów syn-gazu. W dniu 29.12.2006 r. dostarczono części zamienne potrzebne do uruchomienia kompresorów.

- **Expander gazu**

(Inwestycja realizowana w miejsce projektu: Modernizacja turbokompresorów powietrza). Zadanie w trakcie realizacji. Projekt ten zastąpił modernizację kompresora powietrza, która prezentowana była w prospekcie emisyjnym opublikowanym w związku z emisją akcji serii B.

- **Optymalizacja produkcji amoniaku (system APC)**

Zadanie w stadium przedinwestycyjnym. Celem projektu polegającego na wdrożeniu nowoczesnego systemu sterowania jest optymalizacja procesu produkcji amoniaku, a co za tym idzie redukcja kosztu jednostkowego.

- **Zespół projektów w zakresie modernizacji energetyki**

W ramach Programu Inwestycji Rozwojowych z obszaru energetyki realizowanych jest 17 częściowych zadań inwestycyjnych o łącznym budżecie 20,5 mln zł, z czego 9 projektów znajduje się w trakcie realizacji, 8 zadań inwestycyjnych zakończono.

Jedną z ważniejszych, realizowaną w ramach pakietu energetycznego, jest inwestycja związana z zakupem i montażem nowych kompresorów powietrza (budżet 5,7 mln złotych).

Pozostałe inwestycje

- W dniu 29 grudnia 2006 roku podpisano umowę z NFOŚiGW o dofinansowanie projektu pn. „Dostosowanie przedsiębiorstwa do wymogów pozwolenia zintegrowanego poprzez zakup rur katalitycznych”.
- Zakończono budowę instalacji siarczanu amonu. Wytwarzany na niej siarczan amonu to kupowany dotychczas na zewnątrz, komponent wykorzystywany w produkcji nawozów wieloskładnikowych.
- Rozpoczęto budowę instalacji do produkcji DISTARPOLU ® – uzyskano decyzję - pozwolenie na budowę. Roztwór ten powoduje redukcję szkodliwych tlenków azotu.

Z Ch. „Police SA systematycznie prowadzą monitoring środowiska naturalnego, tj.: badania wód powierzchniowych, wód podziemnych, jakości powietrza, ilości odprowadzanych zanieczyszczeń do atmosfery, badania hałasu oraz środowiska pracy. Ocena otrzymywanych wyników skutkuje podejmowaniem odpowiednich działań, mających na celu zmniejszanie zanieczyszczenia atmosfery oraz wód gruntowych i powierzchniowych.

W ciągu ostatnich lat Z.Ch. „Police” SA zrealizowały wiele inwestycji, które doprowadziły do całkowitego wyeliminowania przekroczeń dopuszczalnych wartości emisji zanieczyszczeń. W wyniku licznych kontroli nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych wartości emisji gazów i pyłów w stosunku do decyzji.

CEL 2. GOSPODARKA WODNO –ŚCIEKOWA

A) ZAOPATRZENIE W WODĘ

Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach oraz ochrona przed powodzią

Priorytety

1. Budowa nowych i modernizacja istniejących ujęć wody, stacji uzdatniania oraz sieci wodociągowych.

Działania

- opracowanie programów gospodarki wodno – ściekowej dla gmin: Dobra, Kołbaskowo, Nowe Warpno (gmina Police posiada „Master plan gospodarki wodno – ściekowej”);
- opracowanie niezbędnych projektów technicznych;
- zbilansowanie w ramach powiatu potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę pitną, a także dla celów przemysłowych i rolnych;
- pozyskiwanie środków finansowych na realizację inwestycji zaopatrzenia w wodę;
- systematyczna realizacja poszczególnych zadań inwestycyjnych;
- prowadzenie akcji informacyjnych i uświadamiających społeczność lokalną o celowości oszczędnego gospodarowania wodą.

Efekty:

- poprawa jakości wody pitnej;
- zmniejszenie ilości awarii urządzeń służących do zaopatrzenia w wodę;
- zmniejszenie zużycia wody;
- likwidacja sieci wodociągowych wykonanych z rur azbestowo – cementowych.

W zakresie zaopatrzenia w wodę wzięto za cel budowę nowych oraz modernizację starych ujęć wód pitnych oraz sieci wodociągowych.

Na terenie niemal całego powiatu sieć wodociągowa jest w złym stanie technicznym. Rurociągi, których część wykonana została z rur azbestowych wymagały wymiany. Gminy podjęły zadania związane z modernizacją i wymianą sieci już przed uchwaleniem programu ochrony środowiska, a w trakcie realizacji programu kontynuowały działania z tego zakresu.

Tabela III.1. Zaopatrzenie w wodę

Wyszczególnienie/gminy	Police	Dobra	Kołbaskowo	Nowe Warpno
Ilość miejscowości w gminie	27	16	23	9
w tym:				
◦ zwodociagowanych	19	16	23	6
◦ pozostałych do zwodociagowania	8	0	0	3
Ilość eksploatowanych ujęć	5		10	4
Ilość wodociągów grupowych	2	7	0	0
Ilość miejscowości obsługiwanych przez wodociągi grupowe	17	16	0	0

Tabela III.2.Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji-zaopatrzenie w wodę w gminach Powiatu Polickiego (według danych z gminy)

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Gmina	2002 tys.zł	2003 tys.zł	2004 tys.zł	2005 tys.zł	2006 tys.zł	2007 tys.zł	Źródła finansowania (udział w %)
1	Stacja uzdatniania Wody w Tanowie	Police	989,3	1.136.702	-	-	-	-	Budżet gminy - 100%
2.	Wodociąg w Leśnie Górnym	Police	350,0	-	-	-	-	-	Budżet gminy 100%
3.	Wodociąg w Przęsocinie	Police	229,7	-	-	-	-	-	Budżet gminy 100%
4.	Rurociąg tłoczny ścieków (komora rozdziału)	Police							
5.	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Dębostrowie,	Police							
6.	Modernizacja ujęcia wody w Trzebieży	Police							
7.	Stacja uzdatniania wody, ul. Grzybowa w Policach	Police		166,8	79,7	656,2	11.328,7		48,80% ZPORR (środki faktycznie dotychczas zwrócone) 1,5% WFOŚiGW (nagroda w konkursie) 49,6 % budżet gminy (zawiera środki z GFOŚiGW)
8.	Wykonanie przyłączy wodociągowych	Police	-	7,0	-	21,1			Budżet gminy 100%
9.	Partycypacja w budowie przyłączy wodociągowych	Police	-	3,8	118,9	43,1	251,5		Budżet gminy 100%
10	Wodociąg Tanowo-Pilchowo	Police	-	338,8	425,9				Budżet gminy 100%
11.	Stacja uzdatniania wody Trzebież	Police	-	125,5	570,5				64,0 % budżet gminy (zawiera środki z GFOŚiGW) 35,91% NFOŚiGW (nagroda w konkursie)
12.	Wodociąg w Pilchowie i Starym Leśnie	Police	-	-	70,9	238,8			Budżet gminy 100%

13.	Transgraniczna ochrona zasobów wód podziemnych -	Police						5.515	Plan na 2007 r. 100% budżet gminy (z tego 16,13% GFOŚiGW)
14	Uzbrojenie terenu przy ul. Piłsudskiego w Policach (nowe osiedle)	Police						330,0	Budżet gminy 100
15	Kanalizacja sanitarna w ul. Warszawskiej w Pilchowie	Police						24,0	Budżet gminy 100
16	Modernizacja ujęcia wód podziemnych w szpitalu	Police						7,0	PFOŚiGW
17	Gosp. wodna	Dobra	119,7	48,2	39,6	157,1	634,8	-	Budżet Gminy PFOŚiGW
18	Budowa wodociągu	Kołbaskowo	0	852,7	18,2	0	0	0	UE – 28,3 %; własne – 62,8, FOŚiGW – 8,9 %
19	modernizacja sieci wodociągowej	Kołbaskowo	-	-	89	167	-	-	73,8 % PFOŚiGW; 23,0 % GFOŚiGW 3,2 % własne
20.	modernizacja sieci wodociągowej	Nowe Warpno	-	-	89	167	-	-	73,8 % PFOŚiGW; 23,0 % GFOŚiGW 3,2 % własne

B) GOSPODARKA ŚCIEKOWA

Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach oraz ochrona przed powodzią.

Priorytety

1. Uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminach Police i Nowe Warpno.
2. Uporządkowanie gospodarki ściekowej w miejscowościach, w których to nie zostało wcześniej uporządkowane, położonych w gminach Dobra i Kołbaskowo.

Działania

- opracowanie w poszczególnych gminach projektów technicznych dla systemów gospodarki ściekowej;
- systematyczne realizowanie zadań inwestycyjnych z zakresu gospodarki ściekami;
- udoskonalenie zintegrowanego oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych w Z.Ch. „Police” SA;
- realizacja kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej w gminie Police;
- pozyskiwanie środków finansowych na realizację inwestycji z zakresu gospodarki ściekowej.

Efekty

- uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminach;
- osiągnięcie wysokiego stopnia oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych;
- zmniejszenie dopływu zanieczyszczeń do poszczególnych odbiorników ścieków oczyszczonych;
- zmniejszenie przedostawania się (infiltracji) zanieczyszczeń do wód podziemnych;
- zmniejszenie dopływu zanieczyszczeń do wód Zalewu Szczecińskiego;
- stopniowa i trwała poprawa jakości wód, zwłaszcza wód powierzchniowych.

W zakresie gospodarki ściekowej realizowano budowę nowych sieci kanalizacyjnych oraz przyłączania nowych odbiorców. Gminy podobnie jak to miało miejsce przy realizacji zadań z zakresu zaopatrzenia w wodę podjęły zadania związane z budową sieci kanalizacyjnej już przed uchwaleniem programu ochrony środowiska, a w trakcie realizacji programu kontynuowały działania z tego zakresu.

Wg danych zawartych w „Strategii Rozwoju Powiatu Polickiego” na terenie powiatu istnieje 6 oczyszczalni ścieków w tym 5 komunalnych:

- Oczyszczalnia mechaniczno - biologiczna (Redlica, gmina Dobra).
- Oczyszczalnia mechaniczno - biologiczna (Lubieszyn, gmina Dobra).
- Oczyszczalnia mechaniczno - biologiczna (Mierzyn, gmina Dobra).
- Oczyszczalnia mechaniczno - biologiczna (Przeclaw, gmina Kołbaskowo).
- Oczyszczalnia Z.Ch. „Police” SA (Police, gmina Police).
- Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna (Nowe Warpno).

Tabela III.3 Gospodarka ściekowa.

<i>Wyszczególnienie/gminy</i>	<i>Police</i>	<i>Dobra</i>	<i>Kołbaskowo</i>	<i>Nowe Warpno</i>
Ilość miejscowości w gminie	27	16	23	9
w tym:				
• skanalizowanych	6	16	21	2
Ilość kanalizacji grupowych	2	3	0	
Ilość miejscowości obsługiwanych przez kanalizacje grupowe	6	16	0	
Ilość oczyszczalni ścieków eksploatowanych w gminie	1	3	1	1

Tabela III.4. Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji gospodarki ściekowej w gminach Powiatu Polickiego (według danych z gminy)

Lp.	Opis przedsięwzięcia	gmina	2002 tys.zł	2003 tys.zł	2004 tys.zł	2005 tys.zł	2006 tys.zł	2007 tys.zł	Źródła finansowania (udział w %)
1.	Transgraniczna ochrona zasobów wód podziemnych – kanalizacja gminy Police (środki na to zadanie wydatkowano też przed 2002 r.)	Police	116,5	125,9	10.777,6	7.138,5	23.348,4		65,05% budżet gminy (w tym środki z GFOŚiGW) 34,77 % PHARE 0,18% PFOŚiGW (dotacja)
2.	Uzbrojenie terenu w Policach	Police	451,9	1.063,5	94,0	190,4	-		Budżet gminy 100%
3.	Modernizacja kanalizacji ściekowej Przedszkole Publiczne w Tanowie	Police	-	49,7	-	7.138,5	-		Budżet gminy 100%
4.	Instalacja sanitarna i deszczowa	Police	114,6	-	-	190,4	-		Budżet gminy 100%
5.	Uzbrojenie terenu przy ul. Piłsudskiego w Policach (nowe osiedle)	Police						330,0	
6.	Kanalizacja sanitarna w ul. Warszawskiej w Pilchowie	Police						24,0	
7.	Gosp. ściekowa	Dobra	10584,8	88,5	59,5	11,3	600,0	40,0	Budżet Gminy, PFOŚiGW
8.	Kanalizacja Gminy	Kołbaskowo	9808,1	11034,4	112,9	159,9	0	0	UE –49,6%; budżet państwa – 4,5%; własne – 37,9 %; FOŚiGW – 8,0%
9.	kanalizacja sanitarna	Nowe Warpno	64,0	28,0	21,0	22,0	50,0		100 % własne
10.	modernizacja układu napowietrzania ścieków w oczyszczalni	Nowe Warpno	-	-	11,0	24,0	198,0	-	4,37 % PFOŚiGW; 37,78 % GFOŚiGW 57,5 % własne
11.	kanalizacja Podgrodzia	Nowe Warpno	-	-	-	-	37,0	65,0	100 % PFOŚiGW

CEL 3. GOSPODARKA ODPADAMI

Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich wykorzystania i unieszkodliwiania

Priorytety

1. Kompleksowe uporządkowanie gospodarki odpadami w powiecie.
2. Wydobycie osadów z rzeki Łarpia i ich unieszkodliwienie.
3. Utylizacja i przerób osadów pościekowych oraz osadów wydobywanych podczas rekultywacji zbiorników i cieków wodnych.
4. Rekultywacja nieczynnego składowiska odpadów w Dołujach oraz tzw. dzikich wysypisk znajdujących się na terenie powiatu.

Działania

- opracowanie planu gospodarki odpadami w powiecie ze szczególnym uwzględnieniem selektywnej ich zbiórki i recyklingu;
- opracowanie programu zintegrowanej utylizacji i przeróbki osadów pościekowych oraz osadów wydobywanych podczas rekultywacji cieków wodnych;
- opracowanie niezbędnych projektów technicznych;
- propagowanie i wdrażanie technologii produkcyjnych bezodpadowych i mało odpadowych;
- wdrażanie technologii produkcji nawozów z organicznych odpadów komunalnych i osadów pościekowych;
- systematyczne prowadzenie działalności informacyjnej i szkoleniowej w zakresie gospodarki odpadami.

Efekty

- zmniejszenie się ilości odpadów w procesach produkcyjnych w wyniku wprowadzania technologii bezodpadowych i mało odpadowych;
- możliwość gospodarczego wykorzystania (recykling) odpadów między innymi poprzez selektywną zbiórkę u źródeł ich powstawania oraz segregacja na składowiskach;
- zmniejszenie ilości składowanych fosfogipsów poprzez ich gospodarcze wykorzystanie;
- zmniejszenie ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska poprzez stosowanie nowoczesnych technologii recyklingu i utylizacji odpadów.

Priorytetem zgodnie z zapisami WPOŚ w zakresie gospodarki odpadami było uporządkowanie w powiecie polickim gospodarki odpadami. Każda z gmin wywiązała się należycie z tego zadania.

W roku 2003 na mocy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628, z późniejszymi zmianami) został opracowany „Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Polickiego” przyjęty uchwałą Rady Powiatu w Policach Nr XX/143/2004 z dnia 3 września 2004 r. Na podstawie planu powiatowego w roku 2004 rozpoczęły się działania związane z przygotowaniem do pracowania PGO w poszczególnych gminach. Plany te zostały uchwalone w latach 2005 - 2006.

Na podstawie przyjętych PGO gminy uchwaliły regulaminy utrzymania czystości i porządku w gminach. W regulaminach zostały określone zasady gromadzenia, odbioru i transportu odpadów komunalnych. Na podstawie uchwalonych regulaminów gminy Kołbaskowo i Dobra uchwaliły górne stawki opłat za usuwanie odpadów komunalnych.

W ramach porządkowania gospodarki odpadami powstała lista podmiotów podlegających jednostkom terytorialnym oraz przedsiębiorców komercyjnych posiadających zezwolenia na zbiórkę odpadów komunalnych.

W ramach utylizacji i przerobu osadów ściekowych oraz osadów wydobywanych podczas rekultywacji zbiorników i cieków wodnych pobrane próby poddano do badania osadów ze zbiorników i przekazano je do badania Akademii Rolniczej w Szczecinie w celu ustalenia składu i sposobów dalszego postępowania z osadami.

Tabela III.5. Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji-gospodarki odpadami w gminach Powiatu Polickiego (według danych z gminy)

L p.	Opis przedsięwzięcia	gmina	2002 tys.zł	2003 tys.zł	2004 tys.zł	2005 tys.zł	2006 tys.zł	2007 tys.zł	Źródła finansowania (udział w %)
1	Zakład Odzysku i Składowania w Leśnie Górnym wykonanie modernizacji kwater składowiska. Budowa boksów magazynowych. połączeniu kwatery 1 i 2	Police	367,8	-	185,0	112,1	100,0	100,0	Budżet gminy - 100%
2.	Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych	Police	-	30,0	-	-	-	-	Budżet gminy 100%
3.	Wymiana dachów z płyt eternitowych	Police	52,4						Budżet gminy 100%
4.	Likwidacja dzikich wysypisk	Dobra	2,7	10,0	25,9	7,3	0,8	10	Budżet Gminy PFOŚiGW
5.	Likwidacja „dzikich” wysypisk	Kołbaskowo	-	-	-	-	-	20	PFOŚiGW
6.	rozbudowa wysypiska odpadów komunalnych	Nowe Warpno	200	48	13	-	-	-	100 % PFOŚiGW
7.	rekultywacja wysypiska stałych odpadów komunalnych	Nowe Warpno	-	-	-	-	10	30	100 % PFOŚiGW

CEL 4. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Zapewnienie wysokiej jakości powietrza poprzez redukcję emisji gazów i pyłów oraz zminimalizowanie uciążliwego hałasu i ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

Priorytety

1. Utworzenie bazy danych emisji zanieczyszczeń do powietrza na podstawie przeprowadzonej szczegółowej inwentaryzacji.
2. Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, między innymi poprzez modernizację nieefektywnych systemów grzewczych.
3. Przeprowadzenie gazyfikacji we wszystkich miejscowościach, w których zamieszkuje powyżej 300 osób.
4. Realizacja przedsięwzięć mających na celu ograniczenie zużycia energii, między innymi poprzez modernizację systemów oświetlenia na mniej energochłonne oraz prowadzenie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej.
5. Realizacja przedsięwzięć mających na celu ograniczenie hałasu, w tym hałasu komunikacyjnego.

Działania

- przeprowadzenie na terenie całego powiatu inwentaryzacji źródeł emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego;
- opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe;
- opracowanie gminnych programów modernizacji oświetlenia drogowego;
- wykonanie mapy akustycznej dla obszaru drogowego w miejscowości Kołbaskowo w przypadku wykazania obciążenia ruchem samochodowym w wielkości przekraczającej 3 mln pojazdów na rok;
- przeprowadzenie badań i oceny zagrożeń w zakresie emisji promieniowania elektromagnetycznego na obszarze powiatu;
- opracowanie niezbędnych projektów technicznych;
- wprowadzenie stałego monitoringu hałasu;
- budowa ekranów akustycznych w pierwszej kolejności w miejscowości Kołbaskowo;
- zakładanie pasów zieleni izolacyjnej.
- realizacja obejścia zachodniego m. Szczecina.

Efekty

- zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą i elektryczną;
- zmniejszenie zużycia nośników energii, zwłaszcza węgla kamiennego;
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego;
- ograniczenie negatywnego oddziaływania hałasu;

Ponieważ największym zakładem przemysłowym na terenie Polic są Z.Ch. „Police” SA, to na nich skupia się uwaga służb ochrony środowiska.

Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Szczecinie dokonuje systematycznych pomiarów azotu oraz pyłów zawieszonych ogółem. Natomiast zakładowe służby ochrony środowiska dokonują w czterech punktach zlokalizowanych na terenie zakładu 24 - godzinnych pomiarów emisji dwutlenku siarki, amoniaku i związków fluoru. Wyniki tych pomiarów przekazywane są do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Szczecinie, w którym dokonywane są oceny jakości powietrza.

Na podstawie danych pozyskanych z GUS zaobserwowano spadkową tendencję emisji głównych zanieczyszczeń do powietrza

Duży wpływ na stan czystości powietrza ma także emisja niska, która pochodzi z lokalnych kotłowni, palenisk indywidualnych oraz środków transportu.

W 2005 roku została uruchomiona stacja automatyczna przy ulicy Łącznej. Wyniki tej stacji dostarczają informacji o napływie zanieczyszczeń z Polic na północne tereny Szczecina. Na podstawie analizy wyników obserwuje się spadek ilości zanieczyszczeń. W żadnych z badanych wskaźników nie zostały przekroczone normy zanieczyszczeń powietrza.

Dane o emisji zanieczyszczeń uzyskiwane są na podstawie danych opublikowanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska zamieszczonych na stronie internetowej WIOŚ.

Gminy we własnym zakresie podejmują działania mające na celu zmniejszenie ilości zanieczyszczeń pyłowych. Udział w realizacji tego zadania mają również Z.Ch. „Police” SA, które wprowadzają modernizacje do obecnego obiegu systemów technologicznych.

Wymiana sieci i instalacji gazowych jest czynnikiem mogącym wpłynąć na poprawę środowiska atmosferycznego. Na terenie gmin Kołbaskowo, Nowe Warpno oraz Dobra w okresie sprawozdawczym nie prowadzono inwestycji z zakresu gazyfikacji. W gminach Kołbaskowo i Dobra została przeprowadzona inwentaryzacja gazociągów. W gminie Nowe Warpno przewiduje się gazyfikację w następnych latach.

W gminie Police wykonano inwentaryzację gazociągów, na podstawie której w okresie sprawozdawczym wykonano 100 km gazociągów. Obecnie trwa kolejny etap układania gazociągów na odcinku od Trzebieży do Z.Ch. „Police” SA. Inwestorem gazyfikacji jest PGNiG. Gazyfikacja gmin stworzy lepsze warunki do korzystania z bardziej przyjaznej dla naturalnego środowiska energii w porównaniu z dotychczas stosowanymi jej nośnikami. Dostęp do korzystania z gazu dla większej ilości odbiorców umożliwi łączenie różnych źródeł energii, a w konsekwencji bardziej racjonalne ich

użytkowanie. Gaz może być wykorzystywany jako nośnik energii w skojarzeniu z odnawialnymi źródłami energii. Zakłada się, że kompleksowa gazyfikacja gmin powiatu przeprowadzona zostanie do roku 2015.

Na terenie poszczególnych gmin dokonuje się bieżących prac mających na celu wymianę oświetlenia, szczególnie lamp na energooszczędne. Na terenie gminy Police wymieniono wszystkie lampy. Podobnie postąpiono w gminie Nowe Warpno. W gminie Dobra wymieniono 10% lamp i prowadzi się wymianę nadal, a w gminie Kołbaskowo wymianę prowadzi się na bieżąco przy wymianie zużytych lamp.

Hałas jest czynnikiem szkodliwym dla środowiska zarówno człowieka jak i zwierząt, a wiążące się z nim wibracje źle oddziałują na roślinność. Głównym źródłem hałasu jest komunikacja. Uciążliwość hałasu zależy więc od natężenia ruchu w danej okolicy, stanu technicznego pojazdów oraz rodzaju nawierzchni. Innym źródłem hałasu jest również uciążliwy przemysł. Obszar powiatu polickiego jest zróżnicowany pod względem hałasu. Według WIOŚ w Szczecinie największa uciążliwość występuje w przypadku hałasu drogowego w miejscowości Kołbaskowo na trasie do granicy. Prowadzono tam długookresowe badania w zakresie hałasu komunikacyjnego. W wyniku tych badań stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych norm hałasu w środowisku na linii zabudowy mieszkaniowej jednorazowo w porze dziennej i siedmiokrotnie w porze nocnej. Czynione są działania zmierzające do zmniejszeniu hałasu ulicznego szczególnie w gminie Kołbaskowo.

Realizacja obejścia zachodniego m. Szczecina udostępni nowe tereny inwestycyjne w sąsiadujących ze Szczecinem gminach, co w przyszłości wpłynie na wzrost atrakcyjności terenów dla przyszłych inwestorów (INFRAPARK - Police).

Ponadto budowa przeprawy przez Odrę i północnego odcinka (w ciągu drogi wojewódzkiej nr 113) obejścia skróci o co najmniej 30 min. przejazdu na północ i wschód Polski zarówno z północnych dzielnic Szczecina jak i z gmin położonych w powiecie polickim. W konsekwencji obejście to przejmie i wyprowadzi poza miasto ruch tranzytowy z pobliskich przejść granicznych a nade wszystko ma szansę stać się częścią przyszłej "Via Hanseatic" - drogi o znaczeniu międzynarodowym, biegnącej z zachodu Europy poprzez Hamburg i Lubeckę (niemiecka autostrada A-20), drogowe przejście graniczne Dobieszczyń-Hintersee lub Lubieszyn-Linken, dalej przez Police na obecną drogę Krajową nr 6 i dalej przez województwa Polski Północnej do Królewca (Kaliningradu).

Poprzez realizację tej inwestycji zwiększy się dostępność rejonu wokół m. Szczecina eliminując naturalne bariery jakimi są Odra, jezioro Dąbskie i Zalew Szczeciński, a pośrednią grupą docelową korzystającą z tego faktu będą przyszli inwestorzy, jak i turyści zmierzający ze wschodu na zachód i odwrotnie oraz mieszkańcy powiatu polickiego.

Zakres prac, jakie wykonał Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego poprzez Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego oraz Zachodniopomorski Zarząd Dróg Wojewódzkich:

- "Aktualizacja koncepcji drogowego obejścia zachodniego miasta Szczecina" -- Zachodniopomorski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Koszalinie (ZZDW)
- Opracowanie "Zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin Kołbaskowo i Dobra w zakresie przebiegu obejścia zachodniego miasta Szczecina" - Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego (RBGPWZ),
- "Koncepcja rozwoju infrastruktury w województwie zachodniopomorskim - stałe połączenie Police Święta - działania mające na celu utrzymanie niezbędnych dla społeczeństwa połączeń komunikacyjnych" oraz "Obejście zachodnie miasta Szczecina - analiza możliwości pozyskania źródeł finansowania inwestycji" - RBGPWZ.
- Studium przedwykonawcze "Strefa Rozwojowa Południowego Bałtyku - Łuk Południowego Bałtyku - Analiza warunków dla realizacji projektu zachodniego drogowego obejścia miasta Szczecina" w ramach środków Unii Europejskiej PHARE CBC - RBGPWZ.
- W roku 2005 opracowano "Analizy pozwalające na wybór przejścia projektowanego obejścia przez teren miasta - RBGPWZ.

Tabela III.6 .Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji-ochrony powietrza w gminach powiatu polickiego (według danych z gminy)

Lp.	Opis przedsięwzięcia	gmina	2002 tys.zł	2003 tys.zł	2004 tys.zł	2005 tys.zł	2006 tys.zł	2007 tys.zł	Źródła finansowania (udział w %)
1.	Wykonanie instalacji gazu w budynku klubu RO nr 3	Police	-	-	-	-	26,0	-	100% budżet gminy
2.	Wykonanie c.o. w biurze RO nr 3	Police	-	-	-	-	16,9	-	100% budżet gminy
3.	Modernizacja instalacji c.o. w budynku przychodni w Tanowie	Police	-	-	-	24,9	-	-	100% budżet gminy
4.	Modernizacja systemu grzewczego OSP w Policach	Police	-	-	-	22,0	-	-	100% budżet gminy
5.	Modernizacja ogrzewania w Nadleśnictwie Trzebież	Police	-	-	-	-	-	-	100 % budżet gminy
6.	Modernizacja kotłowni PEC	Police	48,6	-	-	-	-	-	100 % budżet gminy
7.	Modernizacja ogrzewania w Gimnazjum Nr 2	Police	-	-	-	229,6	-	-	100 % budżet gminy
8.	Wykonanie instalacji c.o. w obiektach OSP w Tanowie	Police	-	4,9	44,0	-	-	-	100 % budżet gminy
9.	Modernizacja indywidualnych systemów grzewczych (dofinansowanie modernizacji ogrzewania z tradycyjnego – węgiel i koks na bardziej przyjazne środowisku	Police	136,5	145,0	116,0	127,8	199,5	-	100% budżet gminy (gmina dofinansowuje 60% kosztów pieca i grzejników – nie więcej niż 2.500 zł dla osób fiz. i 50% nie więcej niż 25.000 zł) (od 29.12.2006 – odpowiednio: 3.500 i 15.000)
10.	Docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana okien, wymiana grzejników - w budynku Urzędu Stanu Cywilnego	Police	-	-	-	-	230,0	-	100% budżet gminy
11.	Docieplenie ścian zewnętrznych - Dworcowa 7, Police Budynek użytkowy	Police	-	-	-	-	102,7	-	100% budżet gminy
12.	Docieplenie budynku OHP w Policach	Police	-	-	-	-	108,5	-	100% budżet gminy
13.	Wymiana 93 szt. okien w budynkach komunalnych	Police	-	-	-	-	65,4	-	100% budżet gminy
14.	Wymiana drzwi - Gimnazjum Nr 2 w Policach	Police	-	-	-	-	21,8	-	100% budżet gminy
15.	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej - Przedszkole Publiczne Nr 11 w Policach	Police	-	-	-	-	30,0	-	100% budżet gminy
16.	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej - Szkoła Podstawowa Nr 8 w Policach	Police	-	-	-	-	100,0	-	100% budżet gminy
17.	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej -Szkoła Filialna Szkoły Podstawowej Nr 8	Police	-	-	-	-	30,0	-	100% budżet gminy
18.	Wymiana stolarki okiennej	Police	-	-	-	95,2	-	-	100% budżet gminy

	- Szkoła Podstawowa Nr 8 w Policach								gminy	
19.	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej - Żłobek Miejski w Policach	Police				42,9			100% gminy	budżet
20.	Docieplenie budynku - Biblioteka im. Marii Skłodowskiej - Curie, Police	Police				210,0			100% gminy	budżet
21.	Docieplenie budynku - Byle przedszkole na budynek mieszkalny, ul. Zamenhofa, Police	Police				79,9			100% gminy	budżet
22.	Docieplenie ścian zewnętrznych - Budynek Klubu Nauczyciela	Police				106,5			100% gminy	budżet
23.	Wymiana pokrycia dachowego wraz z dociepleniem na budynku - Przedszkole Publiczne Nr 1, Police	Police				49,2			100% gminy	budżet
24.	Docieplenie dachów - Niedziałkowskiego 12a i 12b, Police	Police				62,0			100% gminy	budżet
25.	Docieplenie budynku Rady Osiedla Nr 1, ul. Nabrzeżna, Police	Police				25,0			100% gminy	budżet
26.	Docieplenie budynku Kresowa 19	Police			62,8				100% gminy	budżet
27.	Docieplenie budynku Kołłątaja 8	Police			129,2				100% gminy	budżet
28.	Wymiana 201 szt. okien - Budynki komunalne	Police			138,0				100% gminy	budżet
29.	Docieplenie budynku wraz z wymianą okien Przedszkole Publiczne Nr 6, Police	Police			134,5				100% gminy	budżet
30.	Docieplenie budynku - Przedszkole Publiczne Nr 9, Police	Police			64,4				100% gminy	budżet
31.	Docieplenie budynku - Przedszkole Publiczne Nr 11, Police	Police			135,0				100% gminy	budżet
32.	Docieplenie dachu budynku - Klub Nauczyciela w Policach	Police			78,5				100% gminy	budżet
33.	Docieplenie budynku wraz z wymianą stolarki okiennej i drzwiowej - Budynek OHP, Fabryczna 21	Police			69,5				100% gminy	budżet
34.	Docieplenie budynku Budynek Szkoły Podstawowej w Trzebieży	Police		229,9					100% gminy	budżet
35.	Wymiana okien - budynek Urzędu Gminy	Police		114,8					100% gminy	budżet
36.	Docieplenie dachu budynku - Korczaka 55	Police		25,0					100% gminy	budżet
37.	Docieplenie dachu budynku Budynek OHP ul. Fabryczna 21	Police		24,9					100% gminy	budżet
38.	Docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana stolarki w lokalach komunalnych i na klatce sch. - Kresowa 1	Police		72,7					100% gminy	budżet
39.	Docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana stolarki w lokalach komunalnych i na	Police		78,5					100% gminy	budżet

	klatce sch. – Kresowa 3									
40.	Docieplenie ściany zewnętrznej - Wojska Polskiego 16 (ściana szczytowa)	Police		11,1					100% gminy	budżet
41.	Docieplenie ściany zewnętrznej - Konopnickiej 14 (ściana szczytowa)	Police		14,0					100% gminy	budżet
42.	Wymiana stolarki w lokalach komunalnych i na klatce schodowej Rogowa 1-2-3	Police		26,5					100% gminy	budżet
43.	Docieplenie dachu budynek hali sportowej ul. Siedlecka 1	Police	200,0						100% gminy	budżet
44.	Wymiana okien Przedszkole Publiczne Nr 9, Przedszkole Publiczne Nr 10, Szkoła Podstawowa Nr 1.	Police	199,1						100% gminy	budżet
45.	Docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana stolarki w lokalach komunalnych i na klatkach sch. Piłsudskiego 18-20	Police	125,0						100% gminy	budżet
46.	Docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana stolarki w lokalach komunalnych i klatce sch. - Traugutta 2	Police	58,7						100% gminy	budżet
47.	Docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana stolarki w lokalach komunalnych i na klatkach sch. - Robotnicza 20-22	Police	117,0						100% gminy	budżet
48.	Wymiana 93 szt. okien - Budynki komunalne	Police	6,4						100% gminy	budżet
49.	Termoizolacja budynku SOSW Nr 1 w Policach,	Police						85,0	PFOŚiGW	
50.	Termoizolacja budynku Domu Dziecka w Tanowie	Police						80,0	PFOŚiGW	
51.	Termoizolacja i kanalizacja budynku Domu Dziecka w Policach,	Police						80,0	PFOŚiGW	
52.	Termoizolacja budynków Zespołu Szkół w Policach,	Police						300,0	PFOŚiGW	
53.	Termoizolacja budynku SOSW Nr 2 w Policach,	Police						88,0	PFOŚiGW	
54.	Termoizolacja budynku MOW w Trzebieży,	Police						153,0	PFOŚiGW	
55.	Termoizolacja dachu i przyłącza kanalizacji deszczowej w budynku Starostwa Powiatowego	Police						462,0	PFOŚiGW	
56.	Wymiana okien i drzwi w budynku parafii św Kazimierza	Police						75,0	PFOŚiGW	
57.	Modernizacja systemu grzewczego w budynku KP Policji	Police						18,0	PFOŚiGW	
58.	termoizolacja budynku szkoły w Bezrzeczu	Dobra						80,0	PFOŚiGW	

59.	Wymiana okien i drzwi w budynku parafii	Dobra						30,0	PFOŚiGW
60.	termoizolacja budynku szkoły	Nowe Warpno		20,0				25,0	PFOŚiGW
61.	termoizolacja budynku Towarzystwa Przyjaciół Dzieci	Nowe Warpno						9,0	PFOŚiGW
62.	Wymiana okien i drzwi w budynku parafii	Nowe Warpno						40,0	PFOŚiGW
63.	Wymiana okien w budynku OSP	Nowe Warpno						10,0	PFOŚiGW
64.	Rozbudowa tras rowerowych w Policach - ekologiczna ścieżka	Police	-	-	-	-	738,9		budżet gminy Interreg IIIA
65.	Ścieżki rowerowe	Police	199,0	-	151,1	29,3	70,0		100% budżet gminy
66.	Rozbudowa kompleksu turystycznego w Trzebieży	Police	36,5	229,9	599,5	423	4.124,7		63,77% budżet gminy 36,23% Interreg IIIA

CEL 5. RACJONALIZACJA UŻYTKOWANIA SUROWCÓW

Ochrona złóż kopalin przed trwałym zainwestowaniem i zalesianiem oraz niekontrolowaną eksploatacją

Priorytety

1. Uprawa roślin z przeznaczeniem na cele energetyczne.
2. Wykorzystanie energii wiatru.
3. Wykorzystanie energii wód płynących do wytwarzania energii elektrycznej w małych elektrowniach wodnych.
4. Wykorzystanie energii geotermalnej, zwłaszcza do ogrzewania kompleksu szklarniowego w Przecławiu.
5. Wykorzystanie energii otoczenia, zwłaszcza energii zawartej w wodach Zalewu Szczecińskiego, poprzez stosowanie pomp ciepła.
6. Wykorzystanie energii powstającej w wyniku kojarzenia źródeł energii odnawialnej.
7. Wykorzystanie gazu wysypiskowego do produkcji energii cieplnej i elektrycznej.
8. Budowa na terenie powiatu zakładu granulacji (paletyzacji) drzewa opałowego i odpadowego pochodzącego z eksploatacji lasów oraz z upraw energetycznych.

Działania

- opracowanie programu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe, ze szczególnym uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii;
- zakładanie plantacji roślin z przeznaczeniem ich na cele energetyczne;
- wyznaczanie w miejscowych planach przestrzennego zagospodarowania obszarów, na których mogą być budowane elektrownie wiatrowe;
- opracowanie niezbędnych projektów technicznych.

Efekty

- zwiększenie samowystarczalności energetycznej gmin;
- zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, której udział do 2015 r. powinien wynosić 12%;
- zmniejszenie powstawania szkodliwych i uciążliwych dla środowiska produktów ubocznych, takich jak żużle, pyły czy zanieczyszczenia gazowe;

- zmniejszenie opłat z tytułu kar i za korzystanie ze środowiska;
- wykorzystanie nieużytków i gleb mało przydatnych rolniczo do uprawy roślin energetycznych;
- możliwość wykorzystania i rekultywacji gleb zanieczyszczonych poprzez uprawę na nich roślin z przeznaczeniem na cele energetyczne;
- możliwość wykorzystania przerobionych osadów ściekowych i organicznych odpadów komunalnych do nawożenia roślin przeznaczonych na cele energetyczne.

Prowadzi się działania polegające na wykorzystywaniu biomasy, którą stanowić będzie drewno opałowe i odpadowe o niskiej wartości, pozyskiwane w lasach powiatu polickiego. Biomasa będzie wykorzystywana do celów grzewczych w istniejących kotłowniach, co niewątpliwie przyczyni się do poprawy środowiska atmosferycznego.

CEL 6. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

Podstawowym warunkiem w tym zakresie jest zapewnienie wysokiej jakości gleb i zapobieganie ich degradacji

Priorytety

1. Rekultywacja gleb zdegradowanych.
2. Ochrona gleb przed erozją.
3. Ochrona strefy brzegowej Zalewu Szczecińskiego

Działania

- inwentaryzacja degradacji gleb;
- opracowanie programu rekultywacji gleb;
- opracowanie programu zalesień dla gleb zerodowanych;
- modernizacja wałów przeciwpowodziowych.

Efekty

- zmniejszenie degradacji gleb;
- ograniczenie negatywnego oddziaływania erozji gleb;
- zwiększenie skuteczności ochrony strefy brzegowej i zaplecza brzegów Zalewu Szczecińskiego.

W programie długoterminowym nie ujęto zadań z zakresu ochrony powierzchni ziemi. Doraźnie przeprowadza się rekultywacje niewielkich powierzchni gleb zdegradowanych oraz ulepsza wały przeciwpowodziowe.

Tabela III.7. Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji-ochrony powierzchni ziemi w gminach powiatu polickiego (według danych z gminy)

Lp.	Opis przedsięwzięcia	gmina	2002 tys.zł	2003 tys.zł	2004 tys.zł	2005 tys.zł	2006 tys.zł	2007 tys.zł	Źródła finansowania (udział w %)
1.	Rewitalizacja terenu w Trzebieży	Police	-	-	-			100,0	PFOŚiGW
2.	Budowa infrastruktury, Dotacja dla SM Odra	Police						100,0	Budżet gminy

CEL 7. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych

Priorytety

1. Zalesianie gruntów o małej przydatności rolniczej.
2. Ochrona i powiększanie zasobów leśnych.
3. Rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych kruszyw mineralnych i torfu.
4. Ochrona i realizacja przedsięwzięć mających na celu poprawę jakości wód powierzchniowych.
5. Ochrona ziemi, między innymi poprzez nieprzeznaczanie pod budownictwo gruntów I, II i III klasy bonitacyjnej.
6. Zakładanie lasów ochronno – izolacyjnych w miejscach o dużej uciążliwości dla środowiska (hałas, odory, emisja zanieczyszczeń do atmosfery).
7. Ochrona zwierząt oraz roślin.

Działania

- wyznaczanie obszarów pod zalesianie;
- realizacja niezbędnych przedsięwzięć mających na celu zachowanie funkcji ochronnej lasów;
- opracowanie projektów rekultywacji tzw. dzikich wysypisk znajdujących się na terenie powiatu;
- opracowanie programu rekultywacji zanieczyszczonych wód powierzchniowych;
- opracowanie programu zadrzewień i zakładania roślinnych pasów ochronnych, zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych;
- ograniczanie stosowania środków chemicznych w gospodarce leśnej i ochronie lasów;
- prowadzenie zalesiania pasmowego wzdłuż rzeki Odry oraz zadrzewianie nieużytków śródpolnych;
- upowszechnianie zakładania gospodarstw ekologicznych.

Efekty

- zwiększenie lesistości powiatu;
- przywracanie naturalnych walorów zwłaszcza na obszarach cennych rolniczo;
- ograniczenie degradacji gleby;
- ochrona gruntów najwyższej jakości;
- przywracanie naturalnych walorów wyrobiskom poeksploatacyjnym;
- wyeliminowanie szkodliwego oddziaływania na środowisko „dzikich” wysypisk;
- w wyniku ograniczeń w stosowaniu nawozów i środków ochrony roślin nastąpi zmniejszenie zanieczyszczenia gleb i wód;
- zmniejszenie uciążliwości powodowanej hałasem, zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych;
- poprawa jakości wód powierzchniowych;
- zmniejszenie ładunków zanieczyszczeń wpływających do Zalewu Szczecińskiego i do Bałtyku;
- intensyfikacja procesów fitosanitarnych w wyniku zwiększenia powierzchni lasów i zadrzewień;
- zwiększenie intensywności pochłaniania gazów wydzielanych do atmosfery, zwłaszcza dwutlenku węgla w procesie fotosyntezy.

Poza produkcją zwierzęcą rozwija się produkcję warzyw gruntowych i szklarniowych na potrzeby aglomeracji szczecińskiej i miasta Police.

W rolnictwie na terenie powiatu dużą rolę zaczyna pełnić produkcja ekologiczna. Dostatecznie istotny aspekt w rolnictwie stanowi również prowadzenie i rozwój gospodarstw agroturystycznych, na których obszarze, z uwagi na charakterystyczne warunki przyrodniczo – ekologiczne, nie prowadzi się zintensyfikowanej produkcji rolniczej.

Ze względu na to, że większość lasów spełnia rolę lasów ochronnych, gospodarka leśna polega na prowadzeniu zabiegów pielęgnacyjnych, a w mniejszym stopniu na pozyskiwaniu drewna. Gospodarka leśna prowadzona jest zgodnie z planem urządzenia gospodarstwa leśnego w Trzebieży i Gryfinie.

CEL 8. PRZECIWDZIAŁANIE POWAŻNYM AWARIOM

W programie krótkoterminowym nie ujęto zadań z tego zakresu. W 2006 roku dokonano w gminie Police zakupu przenośnego detektora gazów za 7,9 tys. zł.

CEL 9. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Zwiększenie świadomości społecznej

Priorytety

1. Utworzenie Powiatowego Centrum Edukacji Ekologicznej.
2. Utworzenie w Starostwie Powiatowym i w urzędach poszczególnych gmin systemu gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku.
3. Organizowanie cyklicznych szkoleń i akcji informacyjnych o stanie środowiska w powiecie.
4. Stworzenie strony internetowej, na której zamieszczone będą informacje dotyczące ochrony środowiska w powiecie.
5. Realizowanie idei partnerstwa dla ekorozwoju.
6. Prowadzenie stałej akcji informacyjno – reklamowej poprzez współpracę z lokalnymi mediami.

Działania

- lokalizacja i adaptacja odpowiednich pomieszczeń na Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej;
- wyznaczenie osób odpowiedzialnych za utworzenie Centrum;
- zorganizowanie i uruchomienie Centrum;
- opracowanie programu edukacyjnego;
- przygotowanie i rozpowszechnienie informacji reklamowych o zasadach funkcjonowania Centrum;
- prowadzenie, co najmniej dwa razy w roku, całodziennych zajęć praktyczno – dydaktycznych z wybranymi klasami szkół podstawowych z całego powiatu;
- przekazywanie informacji poprzez lokalne środki masowego przekazu, np. redagowanie wkładki o tematyce ekologicznej w lokalnej prasie;
- systematyczne umieszczanie informacji o tematyce ekologicznej i stanie środowiska w powiecie na stronie internetowej;
- powołanie tzw. „Ekoforum” (idea partnerstwa dla ekorozwoju) – międzysektorowej koalicji, w której udział będą brały przedstawiciele wszystkich organizacji z terenu powiatu;
- pozyskiwanie środków finansowych na edukację ekologiczną.

Efekty

- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców;
- zwiększenie społecznej akceptacji dla realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska;
- poszerzanie wiedzy o świecie, zwłaszcza u dzieci i młodzieży;
- kształtowanie odpowiednich postaw w stosunku do przyrody, jak i ludzi;
- zwiększenie dbałości o stan środowiska przyrodniczego w gminach;
- wzrost aktywności społeczności lokalnych na rzecz realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu ochrony środowiska;
- zmniejszenie ilości odpadów, zwłaszcza odpadów opakowaniowych;
- zmniejszenie zużycia energii i wody;
- poprawa stanu środowiska w całym regionie;
- efektywniejsze i mniej uciążliwe dla środowiska zagospodarowanie odpadów (między innymi poprzez ich selektywną segregację u źródła) i kompostowanie;

- zmiana przyzwyczajęń żywieniowych na korzyść zdrowego odżywiania.

Na terenie powiatu polickiego edukacja ekologiczna prowadzona jest obecnie przez 3 ośrodki:

- 1) Ośrodek Dydaktyczno- Muzealny „ŚWIDWIE”
- 2) Ośrodek Szkoleniowo - Badawczy w zakresie energii odnawialnej w Ostoi.
- 3) Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcze Szczecińskie” – Nadleśnictwo Trzebież

Informacje o ośrodkach edukacji ekologicznej działających na terenie Powiatu Polickiego:

Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny "ŚWIDWIE"

Rezerwat przyrody "Świdwie" położony jest 20 km na północny-zachód od Szczecina i około 3 km od polsko-niemieckiej granicy państwowej, rozciągając się na południowym skraju Puszczy Wkrzańskiej. Tereny tego chronionego obiektu znajdują się w administracyjnych granicach gmin Dobra i Police. Rezerwat jest jednym z najstarszych i największych zachodniopomorskich rezerwatów przyrody. Obiekt ten ze względu na swoje ukształtowanie, istniejącą sieć jezior, oczek wodnych, łąnów trzcinowisk i turzycowisk, podmokłych łąk, fragmentów lasu bagiennego i boru mieszanego, jest miejscem bytowania ponad 200 gatunków ptaków. Poza okresem lęgowym rezerwat "Świdwie" pełni też niezmiernie ważną rolę miejsca odpoczynku i żerowania dla ptaków w czasie ich migracji, zimowania oraz pierzowiska.

W 2000 roku utworzono Ośrodek Dydaktyczno - Muzealny który przejął administrację rezerwatem od instytutu ekologii PAM. Ośrodek posiada bogatą ofertę dydaktyczną.

Dzięki środkom pozyskanym z funduszu PHARE, dokonano uporządkowania gospodarki wodno - ściekowej w rezerwacie jak i częściowo w zlewni jeziora „Świdwie", wybudowano wieżę widokową ze strażnicówką, pozwalającą na stały nadzór nad rezerwatem i kontrolę ruchu turystycznego oraz pawilon edukacyjny - dla umożliwienia prowadzenia zajęć z zakresu ochrony przyrody.

Wieża widokowa zlokalizowana w południowej części rezerwatu pozwala na obserwację tafli jeziora i całego obszaru rezerwatu z wysokości około 10 m, jest ogólnodostępna dla turystów przez cały rok. Z zajęć edukacyjnych w pawilonie usytuowanym przy budynkach starej stacji ornitologicznej (droga od strony Stolca) można korzystać po wcześniejszym uzgodnieniu terminu z kierownikiem Ośrodka.

W ciągu roku organizowane są tam liczne konferencje, szkolenia, pokazy przyrodnicze. W latach 2004 -2007 ośrodek odwiedziło kilkanaście szkół, przedszkoli, zorganizowanych grup turystów oraz osoby indywidualne. Przeprowadzono około 20 seminariów i konferencji o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Z ośrodka korzystają członkowie kół naukowych Pomorskiej Akademii Medycznej, Politechniki Szczecińskiej, Akademii Rolniczej i Uniwersytetu Szczecińskiego. W roku 2007 przekazano wiedzę o otaczającej przyrodzie dla 250 grup młodzieżowych liczących średnio po 30 osób.

Ośrodek Szkoleniowo- Badawczy w Zakresie Energii Odnawialnej

W lutym 2007 r. został oddany do użytku Ośrodek Szkoleniowo - Badawczy Akademii Rolniczej w Ostoi. Dwór w Ostoi jest miejscem gdzie prowadzone są, zakrojone na szeroką skalę badania wykorzystania energii odnawialnych. Odrestaurowany budynek ośrodka został wyposażony w najnowocześniejsze urządzenia i rozwiązania techniczne w celu uzyskania samowystarczalności energetycznej i wykorzystywania tylko proekologicznych źródeł energii.

W Ośrodku odbywają się liczne szkolenia, seminaria i konferencje oraz plenery malarskie. Posiada on szeroką ofertę zajęć dydaktycznych dla młodzieży szkół podstawowych, gimnazjów, a także szkół średnich. Zajęcia obejmują szeroko pojęte zagadnienia edukacji ekologicznej, ochrony środowiska oraz wiedzę na temat energii odnawialnej i racjonalnego korzystania z przyrody. Zajęcia przewidziane są na czas 4-6 godzin. Obejmują pracę grupową, dyskusje, zajęcia warsztatowe, oraz gry i zabawy integracyjne. Ponadto park ze ścieżką dydaktyczną jest licznie odwiedzany przez młodzież szkolną i mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.

Ośrodek Szkoleniowo-Badawczy w Zakresie Energii Odnawialnej w Ostoi powstał, by promować ideę stosowania energii odnawialnej i racjonalnego jej wykorzystywania. Ośrodek zajmuje się również działalnością dydaktyczną i naukowo-badawczą na rzecz nowych technologii w energetyce odnawialnej. Środki na inwestycję w wysokości 4,7 mln zł uzyskano z ZPORR (3mln zł), Ministerstwa Edukacji i Nauki, WFOŚiGW, INTERREG III A oraz Akademii Rolniczej.

W roku 2007 ośrodek zorganizował 87 imprez i zajęć, w tym:

- 7 konferencji,

- 18 szkoleń,
- 2 zajęcia warsztatowe,
- 17 wykładów i seminariów,
- 9 spotkań biznesowych,
- 34 imprezy okolicznościowe.

W zajęciach uczestniczyło łącznie 2319 uczestników.

Podobnie prowadzona jest działalność ośrodka w 2008 roku. Między innymi w 2008 r. w ośrodku zorganizowano:

- konferencję pt. "Edukacja Energetyczna w Szkole",
- warsztaty architektoniczne, na których studenci architektury krajobrazu mieli za zadanie wykonać projekt wiaty edukacyjnej oraz zagospodarowania terenu przy wjeździe do ośrodka,
- plener malarski uczniów Liceum Plastycznego im. Constantina Brancusi w Szczecinie. Plener zorganizowany został dla uczniów 3 klasy o specjalnościach „Reklama Wizualna” oraz „Formy Użytkowe”,
- warsztaty Edukacyjne dla uczniów Szkoły Podstawowej w Będargowie. W trakcie warsztatów uczniowie poznali podstawowe zasady segregacji i minimalizacji odpadów. Poznali zasadę odpowiedzialności za otaczającą przyrodę i środowisko.

Przystąpiono do realizowanego w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Polsko - Niemieckiego Pogranicza na obszarze Krajów Związkowych Meklemburgia Pomorze Przednie/Brandenburgia oraz Rzeczpospolita Polska (Województwo Zachodniopomorskie) działania w wybranym priorytecie:

Priorytet B – Poprawa infrastruktury technicznej i turystycznej.

Działanie B-1: Działania na rzecz dalszej poprawy technicznej i bliskiej gospodarce infrastruktury celem wdrożenia potencjałów innowacyjnych Regionu.

Projekt dotyczy poprawy transgranicznej innowacyjnej infrastruktury naukowo-badawczej Ośrodka Szkoleniowo-Badawczego w Zakresie Energii Odnawialnej w Ostoi poprzez zakup specjalistycznej aparatury i urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii.

W ramach projektu zostaną zaadaptowane dwa obiekty w celu utworzenia czterech nowych pracowni naukowych i stanowisk badawczych wraz z laboratoriami:

1. Stacji badawczo – pomiarowej natężenia napromieniowania słonecznego.
2. Stacji z modułu paneli fotowoltaicznych.
3. Automatycznej makroklimatycznej stacji meteorologicznej.
4. Układu kogeneracyjnego opartego na mikroturbinie olejowej.

Specjalistyczne wyposażenie Ośrodka będzie wykorzystywane przez placówki naukowo - badawcze z Euroregionu Pomerania do badań nad innowacyjnymi technologiami wykorzystującymi odnawialne źródła energii oraz będzie służyło definiowaniu i organizowaniu wspólnych polsko-niemieckich projektów badawczych.

Ponadto w ramach projektu m.in. planuje się:

1. zorganizowanie konkursu dla studentów kierunków architektonicznych z Euroregionu Pomerania na najlepsze koncepcje zagospodarowania terenu i obiektów w oparciu o wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
2. zorganizowanie konkursu wiedzy o odnawialnych źródłach energii dla uczniów Euroregionu Pomerania
3. organizację imprez informacyjnych, seminariów, konferencji naukowych prezentujących najnowsze osiągnięcia w dziedzinie technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii.

Przedsięwzięcie jest realizowane przy udziale instytucji partnerskich: Instytutu Energii i Środowiska w Stralsundzie oraz Wyższej Szkoły Zawodowej w Eberswalde.

Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcze Szczecińskie” – Nadleśnictwo Trzebież

Leśne Kompleksy Promocyjne godzą cele gospodarcze z celami aktywnej ochrony ekosystemów, propagują przyjazne środowisku technologie oraz promują badania naukowe.

14 października 2004 r. Dyrektor Generalny LP Zarządzeniem nr 63 rozszerzył granice dotychczas istniejącego LKP Puszcza Bukowa i Goleniowska i włączył w jego obszar również lasy Nadleśnictwa Trzebież (24 974 ha) oraz Lasy Miejskie Szczecina (2780 ha), a także Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Świdwie. Jednocześnie zmianie uległa nazwa kompleksu - aktualnie jest to LKP Puszcze Szczecińskie o łącznej powierzchni ponad 61 tys. ha.

Lasy Nadleśnictwa stanowią część Puszczy Wkrzańskiej, której 2/3 powierzchni znajduje się na terenie Niemiec. Leśnicy z Nadleśnictwa Trzebież gospodarują w rozległym kompleksie leśnym, specyficznym położonym między granicą państwa, miastem Szczecinem, a Zalewem Szczecińskim. Obszar leśny upodobały sobie rzadkie gatunki ptaków drapieżnych (bieliki, rybołowcy, kanie).

Wymogi, jakie niesie z sobą funkcjonowanie w LKP to promowanie proekologicznej gospodarki leśnej i edukacja prowadzona w taki sposób, aby korzystający i odwiedzający las wiedzieli gdzie można dobrze wypocząć i jak to zrobić, nie wchodząc w konflikt z prawami natury, a ponadto - aby przedstawić pracę leśnika nie tylko jako eksperta od pozyskiwania i sprzedaży drewna, ale też od ochrony tego, co powierzono jego pieczy. Największym zagrożeniem dla lasów LKP jest postępująca ich degradacja spowodowana bezpośrednim działaniem ludzi i ciągle jeszcze niska świadomość skutków tych działań na biocenozę leśną oraz zaśmiecanie i dewastacje urządzeń.

Poza tym ważne jest pozyskiwanie zewnętrznych funduszy na działalność lasów. Uzyskano dofinansowanie z Unii Europejskiej na utworzenie ścieżki przyrodniczo-leśnej w ramach projektu „Wspólny Las - Wspólna Europa”. Rozwija się współpracę z ościennymi nadleśnictwami o wspólne szkolenia i działania z zakresu turystyki i edukacji leśnej oraz współpracę z lokalnymi samorządami np. w kwestiach łowieckich.

W Nadleśnictwie Trzebież punkt informacyjny znajduje się na terenie leśnictwa Zalesie i w Ośrodku Dydaktyczno-Muzealnym -Świdwie - w Bołkowie. Całość terenów LKP Puszczy Szczecińskiej położona jest w granicach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych i obejmuje swym zasięgiem puszcze: Bukową, Wkrzańską oraz południową część Goleniowskiej.

Do ciekawych imprez organizowanych cyklicznie przez Nadleśnictwo Trzebież należą:

- rajd „Pomagamy Mieszkańcom Pól i Lasów”,
- imprezę pod hasłem „Mikołaj Zwierzętom”. Uczestnicy rajdu wykładają w lesie karmę dla zwierzyny i zawieszają własnoręcznie wykonane budki lęgowe. Imprezy kończy konkurs wiedzy przyrodniczej i rozstrzygnięcie konkursu na najlepiej wykonaną budkę lęgową,
- obchody „Dnia Ziemi”, jest to czas konkursów ekologicznych, spotkań leśników z dziećmi i młodzieżą. Wśród wielu szkół wymienić należy Szkołę Podstawową i Gimnazjum w Nowym Warpnie, Trzebieży, Policach oraz Szkołę Podstawową w Tanowie, co roku w tych placówkach powstaje nowy scenariusz imprez, które w ciekawy sposób zwiększają zasób wiedzy przyrodniczej dzieci i młodzieży,
- w dniach 1-3 maja wraz z władzami samorządowymi organizowane są spotkania z sąsiadami z za granicy,
- „Sprzątanie świata”,
- „Dni Edukacji Leśnej” - podczas których, leśnicy starają się przybliżyć zagadnienia dotyczące gospodarki leśnej oraz ekologii dla dzieci i młodzieży w szkołach,

Szczególne miejsce zajmuje tu edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży. Przybliżenie młodzieży realnych zagrożeń dla lasów odbywa się przez prowadzenie tzw. „Zielonych lekcji” dla wszystkich chętnych, udział w organizowanych konkursach, spotkaniach i rajdach. W ramach edukacji leśnej społeczeństwa zorganizowano:

- 10 rajdów,
 - 13 konkursów ekologicznych.
 - 5 wystaw edukacyjnych
- W 2007 r. zostały przeprowadzone tzw. „Zielone Lekcje” dla:
- 5 300 przedszkolaków i dzieci szkół podstawowych,
 - 2 400 uczniów szkół gimnazjalnych.
 - 1 200 uczniów szkół średnich
 - 4020 studentów i dorosłych

Do końca lipca 2008 r. zorganizowano lekcje i pogadanki dla 4000 osób a pracownicy nadleśnictwa brali udział w ekologicznych lekcjach organizowanych w pobliskich szkołach podstawowych i gimnazjach.

Nadleśnictwo stara się nawiązywać kontakty z wszystkimi jednostkami samorządowymi działającymi na terenie Nadleśnictwa Trzebież. W 2007 roku Starostwo Powiatowe przeznaczyło 20 000 zł z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na edukację ekologiczną społeczeństwa między innymi na organizację konkursów, lekcji terenowych, wystaw, rajdów itp.

Dzięki tym funduszom opracowano i wydano folder edukacyjny o tematyce ekologicznej. W roku 2008 przyznana została dotacja z PFOŚiGW w wysokości 40 000 zł. Pieniądze te umożliwiły zakup materiałów i pomocy dydaktycznych do prowadzenia zajęć edukacyjnych oraz ufundowanie nagród dla dzieci i młodzieży biorących udział w konkursach ekologicznych.

Pozostałe organizacje

Rozpowszechnianie informacji o środowisku jest bardzo ważnym czynnikiem edukacji ekologicznej.

Informacje o stanie środowiska naturalnego można znaleźć na stronach internetowych poszczególnych gmin oraz powiatu. Dodatkowo Starostwo Powiatowe w Policach do gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku korzysta z portalu internetowego www.ekoportal.pl, za pomocą którego prowadzi rejestr wydawanych pozwoleń i zezwoleń. W Starostwie Powiatowym oraz w urzędach poszczególnych gmin nie funkcjonuje inny system służący do gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku.

Wyznaczone do tego celu jednostki z terenu powiatu prowadzą akcje mające na celu podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców. Przeznacza się na ten cel środki finansowe z PFOŚiGW. Ze środków tych finansowano m.in. organizację konkursów o tematyce ekologicznej i wycieczek edukacyjnych dla mieszkańców powiatu. Beneficjentami środków finansowych były jednostki organizacyjne powiatu oraz Stowarzyszenie Edukacji Ekologicznej i Gospodarczej w Łęgach, Stowarzyszenie Promujące Kulturę i Turystykę Powiatu Polickiego "Animator", Liga Ochrony Przyrody, Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Szkoła Podstawowa w Bezzreczu. Jednostki te przygotowały 6 rodzajów zajęć z zakresu edukacji ekologicznej.

Część akcji podwyższających świadomość społeczeństwa przeprowadzają poszczególne gminy powiatu poprzez spoty reklamowe, plakaty i konkursy i inne. Opracowano koncepcję programu edukacji ekologicznej. Z założeń koncepcji poszczególne gminy wywiązały się w następujący sposób:

Gmina Police:

Urząd Gminy w Policach rozpropagował wśród mieszkańców gminy Police 20.000 szt. ulotek promujących selektywną zbiórkę odpadów oraz 20.000 szt. ulotek promujących właściwe postępowanie w lasach w tym ich niezaśmiecanie. Dodatkowo w każdym roku organizuje dwa razy sprzątanie terenów publicznych w ramach obchodów „Dnia Ziemi” (w kwietniu) oraz „Sprzątanie Świata” (w wrześniu). Urząd Gminy w Policach organizuje dla uczniów szkół konkursy plastyczne związane z ochroną środowiska:

- „Selektywną zbiórkę odpadów znamy – o środowisko Polic dbamy”
- „O czystość wód dbamy – ścieki kanalizacją sanitarną usuwamy”.

W celu upowszechnienia selektywnej zbiórki odpadów został wydany w ilości 3.000 szt. i rozdany wśród mieszkańców gminny kalendarz promujący selektywną zbiórkę odpadów. Corocznie Urząd Gminy w Policach organizuje konkurs połączony z akcją edukacyjną: „Zamień puszki na pieniądze”.

Polickie Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami i Stowarzyszenie Ekologiczne „Łarpia” w swojej działalności propagują także właściwe postępowanie z odpadami. Wiele akcji jest także organizowane przez szkoły oraz przedszkola.

W 2004 roku Gmina Police zdobyła drugie miejsce w konkursie na „Najbardziej ekologiczną gminę w latach 2001-2003”, w kategorii gmin miejsko-wiejskich.

Decyzją jury Konkursu Ekologicznego „Przyjaźni Środowisku” Z.Ch. „Police” SA zostały laureatem w kategorii „Firma Przyjazna Środowisku”.

Gmina Kołbaskowo:

Edukacja ekologiczna na terenie gminy Kołbaskowo prowadzona jest w różnorodnej formie – od edukacji formalnej do nieformalnej. W ramach edukacji formalnej prowadzona jest w placówkach oświatowych poprzez organizację lekcji, konkursów i mini-olimpiad o tematyce przyrodniczej oraz krajoznawczej. Nauczyciele opracowują własne programy autorskie, związane z tematyką ekologiczną. Biblioteki szkolne wyposażone są w tytuły o tematyce przyrodniczej, krajoznawczej, itp. W szkołach działają Szkolne Koła Ligi Ochrony Przyrody i Szkolne Koła PCK.

W ramach edukacji nieformalnej dzieci i młodzież z terenu gminy biorą udział w różnorodnych programach edukacyjnych, akcjach, kampaniach, konkursach, itp.

Miejsca, zajmowane przez uczniów tutejszych szkół i przez same szkoły (np. program „Czysta Szkoła, konkursy: „Dziennik z wakacji”, „Zostań tropicielem dzikich wysypisk śmieci”, itp.) świadczą o wysokim poziomie edukacji ekologicznej, prowadzonej w tutejszych placówkach oraz o wysokiej świadomości wychowawców i uczniów. W ramach edukacji nieformalnej, na terenie samej gminy, odbywają się różnego rodzaju akcje, festyny, konkursy, wystawy, rajdy, kampanie i programy edukacyjne, np. „Sprzątanie Świata”, „Dzień Ziemi”.

Edukacja nieformalna na terenie gminy nie jest zbyt rozwinięta. Nie opracowano programów edukacyjnych, skierowanych do dorosłej części społeczeństwa.

Gmina Nowe Warpno:

Edukacja ekologiczna na terenie gminy Nowe Warpno prowadzona jest w różnorodnej formie – od edukacji formalnej do nieformalnej. Edukacja formalna prowadzona jest w placówkach oświatowych. Edukacja ekologiczna na terenie Zespołu Szkół w Nowym Warpnie prowadzona jest na bardzo wysokim poziomie, opiera się ona na współpracy z Radą Pedagogiczną, Radą Rodziców, Samorządem Szkolnym, ZHP, Urzędem Gminy, Nadleśnictwem Trzebież, Urzędem Morskim (obwód ochrony wybrzeża), Adler Schiffe, Żegluga Pomorską SA, Policją, szkołami z regionu, województwa, kraju, sołectwami, mediami, szkołami zagranicznymi i innymi.

W ramach edukacji formalnej zostały zrealizowane m.in.: „Światowy Dzień Ziemi”, liczne imprezy turystyczne i środowiskowe, wycieczki piesze, rowerowe, zagraniczne w ramach realizacji ścieżek edukacyjnych (w tym ekologicznej); udział w konkursach powiatowych, wojewódzkich, ogólnopolskich, międzynarodowych (tematyka przyrodnicza i ekologiczna),

W ramach działań edukacyjnych Zespół Szkół brał udział w programach „Młodzi Strażnicy Przyrody”, „Agenda 21”. W ramach tych projektów odbywały się prezentacje dorobku ekologicznego w Szwecji, Rosji, Malcie, Danii, Niemczech, Polsce (Szczecin, Gdynia, Przelewice). Ponadto uczniowie i nauczyciele Zespołu Szkół prezentowali swój dorobek podczas festynów przygranicznych, w prasie powiatowej, poprzez internet. Zespół Szkół realizował bardzo obszerny program edukacyjny pod hasłem „Zielona wrażliwość – i ten mały i ten duży chce zielonym być”. Głównym założeniem tego programu były działania, mające na celu wykształcenie wśród młodych ludzi odpowiedzialności za swoje postępowanie w stosunku do otaczającego środowiska, troski o środowisko lokalne.

Edukacja nieformalna na terenie gminy Nowe Warpno nie jest mocno rozwinięta. Brak jest programów edukacyjnych, skierowanych do dorosłej części społeczeństwa.

Gmina Dobra:

W tej gminie edukacja społeczeństwa odbywała się za pomocą ulotek informacyjnych pozostawionych w ogólnodostępnych miejscach oraz plakatów ilustrujących sposób prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów oraz identyfikacja kolorów pojemników z ich przeznaczeniem.

Edukacja ekologiczna odnosi się również do idei partnerstwa oraz ekorozwoju. Rada Powiatu w Policach przyjęła „Wieloletni Program Współpracy” Powiatu polickiego z organizacjami pozarządowymi.

Strategicznym celem Programu Współpracy jest stworzenie platformy wzajemnego partnerstwa (współpracy) pomiędzy powiatem polickim a organizacjami pozarządowymi, co stanowić będzie podstawę do podejmowania wspólnych działań mających na celu realizację zadań publicznych.

Optimalizacja wspólnych działań samorządu powiatowego i organizacji pozarządowych pozwoli na kreowanie właściwej polityki społecznej oraz wzmacnianie aktywności społeczeństwa obywatelskiego. W 2007 roku rozwijano współpracę z organizacjami pozarządowymi głównie w sferach:

- 1) pomocy społecznej,
- 2) krajoznawstwa,
- 3) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji,
- 4) upowszechniania kultury fizycznej i sportu - współpraca z organizacjami zajmującymi się promowaniem i upowszechnianiem sportu oraz kultury fizycznej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży,
- 5) ochrony środowiska i edukacji ekologicznej,
- 6) ochrony i promocji zdrowia,
- 7) promocji i rozwoju Powiatu Polickiego.

Koordynatorem działań podejmowanych ze strony powiatu przy realizacji Programu Współpracy jest Referat Spraw Społecznych i Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Policach.

Informacja o inicjatywie z zakresu edukacji ekologicznej

Powiat Policki wspólnie z Gminą Police, Nadleśnictwem Trzebież oraz Ośrodkiem Dydaktyczno-Muzealnym „Świdwie” planuje przystąpić do realizacji projektu którego celem jest utworzenie Transgranicznego Ośrodka Edukacji Ekologicznej. Zamierzenie będzie realizowane w latach 2009 – 2012 w ramach polsko-niemieckiego projektu „Życie nad Zalewem Szczecińskim i w Puszczy Wkrzańskiej – natura, ekologia, historia”.

Planowany projekt ma być również elementem „Zintegrowanego Szlaku Turystycznego Powiatu Polickiego” (szlak pieszy, konny, rowerowy i żeglarski). Planuje się zaadoptowanie na ten cel budynków znajdujących się na terenie Nadleśnictwa Trzebież w Zalesiu oraz budynków na terenie Ośrodka Dydaktyczno Muzealnego „Świdwie” w Bolkowie.

Zalesie to dawny majątek ziemski, który w leży na terenie Puszczy Wkrzańskiej, na północny zachód od Szczecina, w płaskim terenie nizinnym, na pograniczu lasów i łąk otaczających jezioro i rezerwat Świdwie (obszar Natura 2000).

Majątek składa się z budynku pałacowego (obecnie biurowego), budynków mieszkalnych i gospodarskich z początku XX w. Całość jest użytkowana przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe – Nadleśnictwo Trzebież z siedzibą w Zalesiu. Zamierzenie inwestycyjne zakłada przebudowę budynku gospodarskiego wraz z przyległym terenem i utworzenie tam ośrodka działającego na rzecz utrzymania gospodarki leśnej oraz ochrony zasobów leśnych i walorów przyrodniczych przynależnych do obszarów leśnych.

Ośrodek tworzony jest z myślą o dzieciach, młodzieży szkolnej, nauczycielach, organizacjach samorządowych i grupach społecznych, które będą mogły w sposób interaktywny poznawać walory Puszczy Wkrzańskiej i okolic. Ponadto będzie wykorzystywany również na potrzeby konferencji i szkoleń dla grup zawodowych i społecznych związanych z ochroną zasobów leśnych i ich walorów przyrodniczych. W okolicy ośrodka utworzone zostaną również tematyczne ścieżki edukacyjne przystosowane również dla osób niedowidzących i niewidomych.

Na terenie ODM Świdwie, który w leży na obrzeżach Puszczy Wkrzańskiej, na północny zachód od Szczecina, w płaskim terenie nizinnym, na południe od jeziora Świdwie na działkach wydzielonych z rezerwatu Świdwie (obszar Natura 2000), zespół zabudowań składa się z nowego pawilonu dydaktycznego położonego na działce nr 182/3 oraz budynku starej stacji ornitologicznej, garażu i budynku gospodarczego. Całość jest użytkowana przez Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Świdwie.

Zamierzenie inwestycyjne zakłada:

- modernizację budynku stacji ornitologicznej i przystosowanie jej dla osób niepełnosprawnych;
- remont i dobudowę stropu nad parterem w budynku garażowym;
- rozbiórkę grożącego zawaleniem budynku gospodarczego;
- zagospodarowanie terenu.

Ośrodek tworzony jest z myślą o badaczach, naukowcach, studentach, kołach naukowych którzy będą mogli w oparciu o niego prowadzić badania na potrzeby rezerwatu oraz zajęcia terenowe i laboratoryjne, będzie obsługiwał grupy kilkunastoosobowe.

Teren Ośrodka zostanie uporządkowany. Wytyczone zostaną ścieżki edukacyjne o tematyce ekologicznej z elementami małej architektury.

CEL 10. MONITORING ŚRODOWISKA (MŚ)

Cele MŚ osiągane są poprzez realizację następujących zadań cząstkowych:

- wykonywanie badań wskaźników charakteryzujących poszczególne elementy środowiska,
- prowadzenie obserwacji elementów przyrodniczych,
- gromadzenie i analizę wyników badań i obserwacji,
- ocenę stanu i trendów zmian jakości poszczególnych elementów środowiska w oparciu o ustalone kryteria,
- identyfikację obszarów przekroczeń standardów jakości środowiska,

- analizy przyczynowo-skutkowe,
- opracowywanie zestawień, raportów, komunikatów i ich udostępnianie w formie drukowanej lub zapisu elektronicznego, w tym za pomocą internetu.

Aktualnie kontynuowane są działania zmierzające do wdrożenia systemu jakości w poszczególnych podsystemach monitoringu w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). W latach 2004-2007 modernizowano system informatyczny Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Tworzone były wojewódzkie bazy danych dla wszystkich elementów środowiska i umieszczane na serwerach zlokalizowanych w WIOŚ. Opracowano oprogramowanie dla baz danych monitoringu wód powierzchniowych oraz hałasu. Został uruchomiony nowy portal Inspekcji, który jest zasilany w sposób automatyczny z baz danych tematycznych. W powiecie i gminach prowadzony jest monitoring środowiska we współpracy z WIOŚ. W jego ramach prowadzone są badania monitorujące np.: jakość powietrza, stan jakości wód w poziomach wodonośnych dostarczających wodę pitną.

Do monitorowania różnych zmian zachodzących w środowisku zobowiązane są ponadto firmy (np. ZCh Police S.A. i inne) mogące znacząco oddziaływać na powietrze, wodę lub glebę. Częstotliwość badań prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska oraz innych typów monitoringu, uzależniona jest od wielu często powiązanych wzajemnie ze sobą czynników. Rozmieszczenie punktów monitoringu jest uzależnione od różnych czynników, podobnie jak częstotliwość przeprowadzanych badań pobranych próbek. Kontrola wszystkich składników środowiska prowadzona jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Ponadto na terenach gmin monitoring przeprowadzany jest na zlecenie władz gminnych.

Na terenie powiatu polickiego monitoring polega głównie na:

- kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska i racjonalnym użytkowaniu zasobów przyrody,
- kontroli przestrzegania decyzji ustalających warunki użytkowania środowiska,
- udziału w postępowaniu dotyczącym lokalizacji inwestycji,
- udziału w przekazywaniu do eksploatacji obiektów, które mogą pogorszyć stan środowiska oraz urządzeń chroniących środowisko przed zanieczyszczeniem,
- podejmowaniu decyzji wstrzymujących działalność prowadzoną z naruszeniem wymagań związanych z ochroną środowiska lub naruszeniem warunków korzystania ze środowiska,
- współdziałaniu w zakresie ochrony środowiska z innymi organami kontrolnymi, organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości oraz organami administracji państwowej i rządowej, a także organizacjami społecznymi i opiekunami społecznymi,
- organizowaniu i koordynowaniu monitoringu ochrony środowiska w gminach,
- prowadzeniu badań jakości środowiska, obserwacji i oceny jego stanu oraz zachodzących w nim zmian,
- opracowywaniu i wdrażaniu metod analityczno-badawczych i kontrolno-pomiarowych,
- inicjowaniu działań tworzących warunki zapobiegania poważnym awariom oraz usuwania ich skutków i przywracania środowiska do stanu właściwego.

Do monitorowania zmian zachodzących w środowisku wykorzystywane są wskaźniki presji, reakcji i stanu środowiska.

Poniżej w tabelach:

- Tabela III.9. Ochrona wód
- Tabela III.9. Ochrona powietrza
- Tabela III.10. Gospodarka odpadami
- Tabela III.11. Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną

podane są efekty ekologiczne i rzeczowe uzyskane na terenie powiatu polickiego w latach 2003-2007 (stan wyjściowy to 31.12.2003/1.01.2004, a końcowy 31.12.2007)

Tabela III.8. Ochrona wód(GUS)

Lp.	Wskaźniki	Stan wyjściowy 2003/04 r.)	Stan w 2005 r.	Stan w 2006 r.	Stan w 2007 r.
<i>Wskaźnik presji (bd – brak opublikowanych danych na poziomie powiatu)</i>					
1.	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w dam ³ : – ogółem, – przemysł, – rolnictwo i leśnictwo, – eksploatacja sieci wodociągowej.	157 568,0 154 244 - 3 324,0	174 845,4 171 404 - 3 077,4	175 425,9 171 723 - 3 077,3	177 877,6 174 400 - 3 477,6
2.	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu [kg/rok]: – BZT5, – ChZT, – zawiesina, – azot ogólny, – fosfor ogólny.	7901 15009 9385 8765 1114	10827 42357 10803 3688 306	10032 23637 11805 bd bd	8 319 49 555 16 913 6 881 bd
3.	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych po oczyszczeniu [kg/rok]: – BZT5, – ChZT, – zawiesina, – azot ogólny, – fosfor ogólny.	75020 150091 287530 - -	130524 442353 446733 77747 14573	124556 271074 475820 119383 9005	176 103 379 490 444 475 98 506 6 219
4.	Użytki rolne [ha]: – ogółem, – grunty orne, – sady, – łąki, – pastwiska.	19631 13088 114 4622 1807	20019 13732 122 4553 1612	bd bd bd bd bd	bd bd bd bd bd
<i>Wskaźnik reakcji (działań ochronnych)</i>					
8.	Komunalne oczyszczalnie ścieków [szt]: – oczyszczalnie biologiczne, – oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniami biogenów.	6 2	6 2	6 2	6 2
9.	Przepustowość komunalnych oczyszczalni ścieków (wg projektu) [m ³ /dobę]: – oczyszczalnie biologiczne, – oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniami biogenów.	836 4513	836 4513	836 4513	836 4513
10.	Ścieki oczyszczane w komunalnych oczyszczalniach ścieków [dam ³): – odprowadzane ogółem, – oczyszczane razem, – oczyszczane mechanicznie, – oczyszczane chemicznie, – oczyszczane biologicznie, – oczyszczane z podwyższonym usuwaniami biogenów.	2192,1 2128 - - 127 2001	2448,8 2349 - - 149 2200	2367,2 2368 - - 141 2227	2 532,9 2 529 - - 178 2351

Lp.	Wskaźniki	Stan wyjściowy 2003/04 r.)	Stan w 2005 r.	Stan w 2006 r.	Stan w 2007 r.
11.	Ludność obsługiwana przez komunalne oczyszczalnie ścieków:				
	– ogółem,	49982	50327	51610	52 422
	– mechaniczne,	-	-	-	-
	– chemiczne,	-	-	-	-
	– biologiczne,	2495	2477	2451	2 467
	– z podwyższonym usuwaniem	47487	47850	49159	49 955
12.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności:				
	– ogółem,	81,75	79,30	79,66	78,91
	– miasta,	100	100	99,96	99,97
	– wieś	56,24	53	55,12	54,94
13.	Przemysłowe oczyszczalnie ścieków [szt]:				
	– mechaniczne,	-	-	-	-
	– chemiczne,	1	1	1	1
	– biologiczne,	-	-	-	-
	– z podwyższonym usuwaniem	-	-	-	-
14.	Przepustowość przemysłowych Oczyszczalni ścieków (wg projektu) [m ³ /dobę]:				
	– mechaniczne,	-	-	-	-
	– chemiczne,	216000	216000	216000	216000
	– biologiczne,	-	-	-	-
	– z podwyższonym usuwaniem	-	-	-	-
15.	Wodociągi:				
	– długość czynnej sieci rozdzielczej	259,1	282,2	294,3	Bd
	– połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych	6128	6688	7082	Bd
	– woda dostarczona gospodarstwom domowym w dam ³ ,	2543,4	3185,5	3436,2	2852,3
	– ludność korzystająca z sieci wodociągowej w %.	95,9	96,2	96,3	Bd
16.	Kanalizacja:				
	– długość czynnej sieci	307	360,6	391,2	Bd
	– połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych	2944	3330	3728	bd
	– ścieki odprowadzone w dam ³ ,	2192	2448,8	2367,2	2 532,9
	– ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w %.	75,4	75,5	76,1	bd

Tabela III.9. Ochrona powietrza (GUS)

Lp.	Wskaźniki	Stan wyjściowy (2003 r.)	Stan w 2005 r.	Stan w 2007 r.
<i>Wskaźnik presji</i>		<i>[t/rok]</i>	<i>[t/rok]</i>	<i>[t/rok]</i>
1.	Emisja zanieczyszczeń pyłowych do powietrza.	1006	998	796
2.	Emisja zanieczyszczeń gazowych do powietrza, w tym:	1492056	1691649	1 445 779
	- SO ₂	4443	4736	4 334
	- NO ₂	1753	1656	1 547
<i>Wskaźniki stanu środowiska</i>				
3.	Ocena jakości powietrza – liczba stref w województwie wymagających programów naprawczych w zakresie ochrony powietrza.	0	1	1
<i>Wskaźnik reakcji (działań ochronnych)</i>				
4.	Stopień redukcji zanieczyszczeń wytworzonych w zakładach:			
	- pyłowych,	98,8 %	98,5 %	98,9%
	- gazowych.	17,2 %	46,5 %	40,7%
5.	Odbiorcy gazu z sieci.	12760	15523	15920
6.	Zużycie energii elektrycznej.	32239 MWh	38109 MWh	38109 MWh

Tabela III.10. Gospodarka odpadami (GUS)

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2003	Stan 2006 r.	Stan 2007 r.
<i>Wskaźniki presji</i>				
1.	Ilość odpadów wytworzonych [tys.Mg].	3580,5	4630,4	4626,0
2.	Procentowy udział odpadów rocznie deponowanych na składowiskach.	45,7	56,5	57,3
<i>Wskaźniki stanu środowiska</i>				
3.	Gospodarowanie odpadami w %			
	w tym:			
	- unieszkodliwienie przez składowanie,	45,7	56,5	57,3
	- odzysk,	11,0	11,9	12,5
	- unieszkodliwienie inne niż przez składowanie,	43,2	31,6	30,14
	- magazynowanie.	0,2	0,7	0,06
4.	Liczba składowisk odpadów ogółem (szt.), w tym:	7	7	7
	- komunalnych,	4	4	4
	- przemysłowych,	3	3	3
	- mogilników.	0	0	0
<i>Wskaźnik reakcji (działań ochronnych)</i>				
5.	Ilość składowisk zlikwidowanych w tym:	0	0	0
	- mogilników,	0	0	0
	- przemysłowych,	0	0	0
	- komunalnych.			3
6.	Ilość składowisk wyłączonych z eksploatacji w tym:	0	0	0
	- przemysłowych,	0	0	3
	- komunalnych.			
7.	Poziom odzysku odpadów przemysłowych z wyłączeniem fosfogipsów [%].	40	28	28,8
8.	Poziom odzysku odpadów opakowaniowych zebranych w gminach [%], w tym:			
	- szkła,	b.d.	90	93
	- papieru i tektury.	b.d.	93	90

*Tabela III.11. Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną według danych Rocznika statystycznego województwa zachodniopomorskiego 2006 roku [tys.zł]
(brak danych za 2007 r.)*

Wyszczególnienie	2006
Ochrona Środowiska w tym:	42333,7
Ochrona Powietrza atmosferycznego i klimatu,	618,0
Gospodarka ściekowa i ochrona wód,	25001,5
Gospodarka odpadami, ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych,	16317,1
Zmniejszenie hałasu i wibracji.	bd
Gospodarka Wodna	13463,1

IV. CELE I ZADANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA NA LATA 2008-2011 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2015

CEL 1.

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Cel 1.1. Poprawa gospodarki wodnej

W zakresie gospodarki wodnej wyodrębniono dwa cele średniookresowe:

- poprawa jakości wód i osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych,
- racjonalizacji wykorzystania zasobów wodnych oraz ochrona przed skutkami powodzi i suszy.

Zgodnie z RDW dobry stan wód zamierza się osiągnąć poprzez:

- opracowanie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz realizację programów działań, ujętych w tych planach, dla osiągnięcia celów środowiskowych,
- realizację programów wodno-ściekowych,
- utworzenie programów monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych w obszarach dorzeczy.

Zgodnie z wymogami RDW Państwa Członkowskie do końca 2009 r. powinny przygotować plan gospodarowania wodami oraz w skali dorzecza program działań koniecznych do realizacji w celu osiągnięcia dobrego stanu wód w 2015 r.

Jednym z zasadniczych narzędzi służących do osiągnięcia celów RDW jest monitoring, który powinien zapewnić spójny i kompleksowy przegląd stanu wód w obrębie każdego obszaru dorzecza.

Osiągnięcie dobrego stanu wód wg RWD jest ukierunkowaniem na ochronę zasobów śródładowych wód powierzchniowych i podziemnych, ze szczególnym uwzględnieniem dbałości o charakterystyki jakościowe tych zasobów i koniecznością ograniczenia dopływu zanieczyszczeń, z czym ściśle powiązana jest realizacja postanowień innych dyrektyw z zakresu ochrony wód, tj. dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych, dyrektywy 91/676/EWG w sprawie ograniczania zanieczyszczeń azotanami pochodzenia rolniczego, dyrektywy 76/464/EWG w sprawie substancji niebezpiecznych odprowadzanych do środowiska wodnego.

Dyrektywa Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych nakłada obowiązek oczyszczania ścieków komunalnych. Dyrektywa zobowiązuje do wyposażenia wszystkich tzw. aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców większej od 2 tys. RLM gdzie zaludnienie lub działalność gospodarcza są skoncentrowane, do ujmowania ścieków w systemy kanalizacji i dostarczanie ich do oczyszczalni komunalnych pracujących z zastosowaniem biologicznych systemów usuwania zanieczyszczeń. Przyjęty w 2003 r. przez polski rząd Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) ustalił harmonogram budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacyjnych dla aglomeracji powyżej 2 tys. RLM.

Dyrektywa „azotanowa” 91/676/EWG zajmuje się problemem ochrony wód przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych. Jej celem jest zapewnienie dobrej jakości wód ujmowanych dla ludności do spożycia oraz ograniczenie eutrofizacji wszystkich rodzajów wód powierzchniowych.

Konieczność racjonalizacji wykorzystania zasobów wodnych i ochrona przed powodzią i suszą jest zapisana w Ramowej Dyrektywie Wodnej, Strategii Gospodarki Wodnej, Dyrektywie 2007/60/WE w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim oraz Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2007 – 2010. Cel ten należy także przyjąć do realizacji w POŚ na lata 2008 – 2011 z perspektywą do roku 2015.

Tabela IV.1. Cel 1.1. - poprawa jakości wód i osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZU- JĄCE	OKRES REALIZA- CJI	ŹRÓDŁA FINANSO- WANIA
1	Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód	ograniczanie i eliminacja zrzutu substancji niebezpiecznych do wód ze źródeł przemysłowych.	użytkownicy środowiska	2008 – 2015	Środki własne i pomocowe Unii Europejskiej
2	Osiągnięcie przez wody użytkowe standardów jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej	ograniczenie zanieczyszczeń wprowadzanych do wód ze źródeł punktowych i obszarowych.	Gminy	2008 – 2015	Środki własne gmin i ZWiK oraz fundusze pomocowe UE
3	Poprawa jakości wód.	a) wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków zgodnie z KPOŚ, b) uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminach, w tym w gminie Police zgodnie z zatwierdzonym „Master planem gospodarki wodno-ściekowej” c) budowa nowych i modernizacja istniejących ujęć wody, stacji uzdatniania oraz sieci	użytkownicy środowiska i gminy	2008 – 2011	Środki pomocowe UE, Środki własne gmin i ZWiK
4	Współpraca z przygranicznymi Landami Niemiec w zakresie gospodarki wodnej.	a) wymiana danych dotyczących jakości wód, b) informowanie o sytuacjach awaryjnych. c) monitoring wód podziemnych Euroregionu Pomerania po stronie powiatu polickiego	Powiat i gminy	2008 – 2012	Środki własne gmin i ZWiK oraz fundusze pomocowe UE
5	Spełnienie wymagań jakościowych w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniem związkami azotu ze źródeł rolniczych.	ograniczenie odpływu zanieczyszczeń azotanowych ze źródeł rolniczych	indywidualni hodowcy, gminy,	2008 – 2015	Środki własne gmin WFOŚiGW, fundusze pomocowe UE,

Tabela IV.2.. Cel 1.1. - racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych i ochrona przed skutkami powodzi i suszy

L. p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych.	a) zapewnienie równowagi między poborem a zasilaniem wód podziemnych, b) kontynuacja podjętych działań w zakresie racjonalizacji zużycia wody, c) eliminowanie wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe.	użytkownicy środowiska, Powiat	2008 – 2015	Budżet państwa, środki własne użytkowników środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW
2	Ochrona przed powodzią i suszą.	ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów Zalewu Szczecińskiego	Powiat oraz gminy Police i Nowe Warpno	2008 – 2015	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki pomocowe UE.

Wskaźniki realizacji celu

1.1.1. Wskaźnik presji na środowisko:

1) *Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2007 r. [dam3/rok].*

ogółem	przemysł	rolnictwo i leśnictwo	eksploatacja sieci wodociągowej	gospodarstwa domowe
177 877,6	174 400	0	3 477,6	2 852,3

2) *Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu w 2007 r. [kg/rok] :*

BZT5	ChZT	zawiesina	azot ogólny	fosfor ogólny
8 319	49 555	16 913	6 881	0

3) *Ładunki zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych po oczyszczeniu odprowadzonych do wód lub do ziemi w 2007 r. [kg/rok]*

BZT5	ChZT	zawiesina	chlorki i siarczany	fenole lotne	azot ogólny	fosfor ogólny
176 103	379 490	444 475	51 843 833	509	98 506	6 219

4) *Użytki rolne ogółem, grunty orne, sady, łąki, pastwiska (dane w ha za 2005).*

powierzchnia użytków rolnych	grunty orne	sady	łąki	pastwiska
20 019	13 732	122	4 553	1 612

5) Zużycie nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych w 2007 r. (średnie zużycie w województwie zachodniopomorskim w kg):

ogółem (NPK)	azotowe (N)	fosforowe (P ₂ O ₅)	potasowe (K ₂ O)
119,0	68,8	22,1	28,1

6) Liczba zwierząt hodowlanych w 2007 r. (Pogłowie zwierząt gospodarskich wg rodzaju gospodarstwa)

Pogłowie zwierząt gospodarskich wg rodzaju gospodarstwa w szt)	ogółem	gospodarstwa indywidualne
bydło	1 517	1 415
krowy	763	712
trzoda chlewna	4 143	4 082
trzoda chlewna lochy	342	335
konie	263	263
owce	21	9
kury	44 689	6 060
kury nioski	43 227	4 648
kozy	290	290

7) Ilość i rodzaj zakładów posiadających pozwolenie zintegrowane IPPC

Nr	Nazwa zakładu	Data złożenia wniosku	Data wydania pozwolenia	Termin ważności pozwolenia	Branża	Organ przyznający
1	Zakłady Chemiczne POLICE SA	2004-02-27	2004-03-04	2014-03-14	5.1 4.2	Wojewoda Zachodniopomorski
2	Zakład Odzysku i Składowania Odpadów Komunalnych w Leśnie Górnym k/Police	2004-08-31	2006-09-07	2016-09-07	5.4 5.3	Wojewoda Zachodniopomorski
3	MESSER POLSKA Sp. z o.o. , oddział Police	2004-08-16	2006-03-02	2016-03-02	4.1	Wojewoda Zachodniopomorski

8) Ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do Bałtyku rzekami w roku 2007[kg/rok]

BZT5	azot ogólny	fosfor ogólny
184422	105387	6219

1.1.2. Wskaźniki stanu środowiska

9	Stan jakości wód powierzchniowych – klasyfikacja ogólna. (według stanu na rok 2007)	Odra Zachodnia	a) Wpływające na teren powiatu polickiego zaliczono do IV klasy czystości – wody zadowalającej jakości (stanowisko Mescherin). Wskaźnikami obniżającymi jakość wód Odry Zachodniej w tym rejonie jest wysoka koncentracja chlorofilu „a”, wskaźniki zanieczyszczeń organicznych BZT₅, barwa wody. b) W rejonie autostrady występują wody IV klasy ze względu na barwę i ChZT, klasę III ze względu na zapach, tlen rozpuszczony, wskaźnikami zanieczyszczeń organicznych (OWO, BZT₅) i do II klasy pod względem sanitarnym. c) Ujście do Rostki Odrzańskiej – tu wyraźne następuje pogorszenie warunków sanitarnych i zwiększenie obciążenia organicznego. W 2007 r. na stanowisku pomiarowym w Policach stężenia zanieczyszczeń organicznych (BZT₅), barwa wody oraz Miano Coli występowały w granicach norm IV klasy. W granicach norm III klasy czystości były: zapach, zawartość tlenu ChZT_{Mn}, OWO, fosforany, azot ogólny, i azotany oraz substancje rozpuszczone.
10	Stan jakości wód podziemnych (według stanu na rok 2006 – wg WIOŚ)	Punkt 249 – Brzózki Punkt 2017 – Kołbaskowo Punkt 2154 – Nowe Warpno Punkt 2155 - Rzędziny	Klasa jakości I Klasa jakości IV Klasa jakości IV Klasa jakości II
11	Stan jakości wód powierzchniowych pod względem podatności na eutrofizację.	Zalew Szczeciński	Klasa jakości IV Wody Zalewu Szczecińskiego są zeutrofizowane. Wskazują na to częste przekroczenia granicy stężeń chlorofilu „a” oraz wartości przezroczystości wody.

1.1.3. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

12) Komunalne oczyszczalnie ścieków – stan 2007[szt.]

oczyszczalnie mechaniczne	oczyszczalnie biologiczne	oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów
0	3	2

13) Przepustowość komunalnych oczyszczalni ścieków (2007 r.) [m³/dobę]

oczyszczalnie mechaniczne	oczyszczalnie biologiczne	oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów
0	836	4 513

14) Ścieki oczyszczane w komunalnych oczyszczalniach ścieków w 2007 r.[dam³/rok]

odprowadzane ogółem	oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	oczyszczane razem	oczyszczane mechanicznie	oczyszczane biologicznie	oczyszczane z podwyższonym usuwaniami biogenów
2 532,9	1 583	2 529	0	178	2 351

15) Ludność obsługiwana przez komunalne oczyszczalnie ścieków w 2007 r.[osoba]

ogółem	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
52 422	0	2 467	49 955

16) Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2007 r.[%]

ogółem	Miasta	wieś
78,91	99,97	54,94

17) Przemysłowe oczyszczalnie ścieków – stan 2007

Oczyszczalnie [szt.]			
mechaniczne	chemiczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
0	1	0	0

18) Przepustowość przemysłowych oczyszczalni ścieków w 2007 r. (wg projektu)

przepustowość projektowa oczyszczalni [m ³ /dobę]			
mechaniczne	chemiczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
0	216 000	0	0

19) Wodociągi

dlugość czynnej sieci rozdzielczej	dlugość czynnej sieci rozdzielczej stanowiącej własność gminy	dlugość czynnej sieci rozdzielczej stanowiącej własność gminy, eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	woda dostarczona gospodarstwu domowemu	ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach	ludność korzystająca z sieci wodociągowej
2006 [km]	2006 [km]	2006 [km]	2006 [szt]	2007 [dam ³]	2006 [osoba]	2006 [osoba]
294,3	164,9	164,9	7 082	2852,3	34 952	62 371

20) Kanalizacja

długość czynnej sieci kanalizacyjnej	długość czynnej sieci kanalizacyjnej stanowiącej własność gminy	połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	ścieki odprowadzone	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej
2006 [km]	2006 [km]	2006 [szt]	2007 [dm ³]	2006 [osoba]	2006 [osoba]
391,2	100,1	3 728	2 532,9	32 647	49 316

21) Regulacja rzek

Pogłębienie dna Gunicy w Tatyni w trakcie budowy mostu w ciągu drogi powiatowej 0606Z.

22) Ochrona gruntów przed powodzią

Intensywne opady 13 sierpnia 2007 (około 10 % opadów rocznych spadło w przeciągu 4 godzin) spowodowały powódź w gminie Dobra. Zalane zostały posesje, działki, place budów. Nieprzejezdne były też niektóre ulice. Najbardziej ucierpiał Mierzyn. System kanalizacyjny stał się niewydolny. Gmina Dobra przeznaczyła na usuwanie skutków klęski i pomoc poszkodowanym kwotę 800 tys. złotych. 150 tys. zł wydanych zostało na usuwanie skutków klęski, 350 tys. zł na odbudowę melioracji i kanalizacji, 180 tys. zł na naprawę dróg. Na pomoc społeczną przeznaczono 90 tys. zł. Powstały tymczasowe zbiorniki retencyjne i zapory, z których woda przepompowywana jest do kanałów i dalej do jeziora.

23) Budowa / remont jazów

Przebudowa zastawki na wypływie z jeziora Myśliborskiego Wielkiego

24) Budowa przepławek

Budowa przepławki na wypływie z jeziora Myśliborskiego Wielkiego

Cel 1.2. Poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza

Działania powiatu polickiego w zakresie ochrony powietrza skierowane jest na poprawę jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w tym zakresie. Zasadniczą sprawą jest osiągnięcie takiego stanu, który nie będzie zagrażał zdrowiu ludzi i środowisku.

Przedstawione w tabelach, dla powiatu polickiego cele i kierunki działań do 2015 r. są zgodne z celami zawartymi w „Programie ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego” oraz z polityką ekologiczną państwa na lata 2007-2010.

Tabela IV.3. Cel 1.2. - poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Utworzenie bazy danych o emisji zanieczyszczeń do powietrza	pomiary ilości emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z Zakładów Chemicznych „Police” -poziom emisji zanieczyszczeń powietrza oceniany w Policach	Marszałek, Z.Ch. „Police” SA WIOŚ	2008 – 2011	Budżet Państwa NFOŚiGW, WFOŚiGW fundusze pomocowe UE/ programy operacyjne
2	Ograniczanie emisji pyłu PM10 mające na celu utrzymanie standardów jakości powietrza w powiecie polickim,	a) opracowanie i wdrożenie strategii zmniejszania stężenia pyłów drobnych PM10 i PM2,5 w powietrzu, b) ograniczenie emisji pyłu drobnego ze źródeł przemysłowych i energetycznych oraz z sektora komunalno-bytowego i transportu samochodowego.	Powiat, gminy, Z.Ch. „Police” SA, oraz inni użytkownicy środowiska	2008 – 2011	PFOŚiGW, środki gminne, przedsiębiorstwa w tym Z.Ch. „Police” SA
3	Modernizacja nieefektywnych systemów grzewczych	ograniczenie niskiej emisji	Gminy oraz użytkownicy środowiska	2008 – 2011	PFOŚiGW, środki gminne, przedsiębiorstwa fundusze pomocowe UE
4	Zmniejszenie ryzyka narażenia ludności na ozon troposferyczny.	opracowanie i wdrożenie strategii zmniejszania stężenia ozonu troposferycznego w powietrzu, ograniczenie emisji prekursorów ozonu (LZO, NO _x , WWA).	Powiat, gminy, zarządcy dróg, użytkownicy środowiska	2008 – 2011	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW fundusze pomocowe UE/ programy operacyjne PFOŚiGW, środki gminne,
5	Modernizacja systemów oświetlenia na mniej energochłonne oraz prowadzenie termomodernizacji budynków	szczegółowa inwentaryzacja obiektów z uwzględnieniem obszarów przyległych do obszaru Niemiec.	Powiat, gminy, zarządcy dróg, użytkownicy środowiska Przedsiębiorstwo Energetyczne, przedsiębiorstwa komercyjne	2008 – 2011	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW fundusze pomocowe UE/ programy operacyjne PFOŚiGW, środki gminne,
6	Ograniczenie emisji lotnych związków organicznych (LZO).	wspieranie działań użytkowników środowiska zmierzających do redukcji LZO.	Gminy użytkownicy środowiska	2008 – 2011	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW fundusze pomocowe UE/ programy operacyjne

7	Ochrona przed emisją gazów cieplarnianych.	wspieranie działań w zakresie redukcji gazów cieplarnianych.	Powiat, gminy	2008 – 2011	NFOŚiGW, WFOŚiGW fundusze pomocowe UE/ programy operacyjne
8	Eliminowanie wykorzystania substancji zubażających warstwę ozonową.	kontrola przestrzegania prawa w tym zakresie przez użytkowników środowiska.	Powiat, gminy, WIOŚ	2008 – 2011	Budżet Państwa
9	Poprawa jakości powietrza	a) redukcja zanieczyszczeń z transportu samochodowego, b) redukcja emisji powierzchniowej, c) współdziałanie z Zarządem Województwa przy opracowywaniu programów ochrony powietrza, d) wspieranie działań w zakresie ochrony powietrza podejmowanych przez podmioty gospodarcze, e) wspieranie działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji, f) zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i stosowania alternatywnych źródeł energii,	Powiat, gminy, użytkownicy środowiska, WIOŚ, Zarząd Województwa	2008-2015	Budżet Państwa, , NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze pomocowe UE, programy operacyjne, PFOŚiGW, środki gminne,
10	Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza.	a) wspieranie budowy nowych alternatywnych źródeł energii, b) spełnienie standardów emisyjnych z instalacji, wymaganych przepisami prawa, c) redukcja emisji z obiektów energetycznego spalania paliw – dotrzymanie standardów emisyjnych określonych w Dyrektywie i Traktacie Akcesyjnym, d) wycofanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową zgodnie z obowiązującym prawem,	Powiat, gminy, WIOŚ	2008-2015	Budżet Państwa, , NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze pomocowe UE/ programy operacyjne, PFOŚiGW, środki gminne,
11	Współpraca z przygranicznymi Landami Niemiec w zakresie transgranicznego przenoszenia zanieczyszczeń	a) wymiana danych dot. emisji zanieczyszczeń, b) informowanie o sytuacjach awaryjnych, c) uzgadnianie koncepcji lokalizacji zakładów mogących pogorszyć stan środowiska w powiecie polickim.	Powiat, gminy, WIOŚ	2008-2015	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze pomocowe UE

Wskaźniki realizacji celu

1.2.1. Wskaźnik presji na środowisko

Emisja zanieczyszczeń pyłowych do powietrza

Wskaźnik	jednostka	Stan wyjściowy 2007
Ogółem	t/r	796
nie zorganizowana	t/r	169
ze spalania paliw	t/r	285
nawozów sztucznych	t/r	276
węglowo-grafitowe, sadza	t/r	18
Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji		
pyłowe	t/r	17 941

2) Emisja zanieczyszczeń gazowych, SO₂, NO₂, CO₂ do powietrza

Wskaźnik	jednostka	Stan wyjściowy 2007
ogółem	t/r	1 444 862
nie zorganizowana	t/r	2
dwutlenek siarki	t/r	4 334
tlenki azotu	t/r	1 547
tlenek węgla	t/r	146
dwutlenek węgla	t/r	1 438 833
Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji		
gazowe	t/r	7 547

3) Emisja LZO (niemetanowe lotne związki organiczne) w tonach (ostatnie dane z 2005 r.) – 49700 Mg

1.2.2. Wskaźniki stanu środowiska

4) Ocena jakości powietrza – brak przekroczeń standardów jakości powietrza (klasa A), za wyjątkiem ozonu (klasa C).

1.2.3. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

Wskaźnik		jednostka	Stan wyjściowy 2007 (*2006)
5.	Stopień redukcji zanieczyszczeń w zakładach przemysłowych: pyłowych, gazowych	[%]	Pyłowe - 98,9 Gazowe - 40,7
6.	Odbiorcy gazu z sieci miejskiej w % ogółu mieszkańców miast.	[%]	87,9
7.	Zużycie energii elektrycznej	[MWh]	38109
8.	Produkcja energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych	[MWh]	bd
9.	Zainstalowana moc elektryczna ze źródeł odnawialnych	[MW]	bd
10.	% produkcji energii ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem.	[%]	-
11.	Długość wybudowanej sieci gazowej w 2006 r.	[km]	137,5*
12.	Długość wybudowanych i zmodernizowanych ciepłociągów w 2006	[km]	0,3*
13.	Liczba zmodernizowanych źródeł energii	[kpl]	bd
14.	Liczba zlikwidowanych kotłowni opalanych paliwem stałym	[kpl]	2*

* brak danych w 2007 r.

Cel 1.3. Poprawa klimatu akustycznego

Podstawowym celem polityki ekologicznej państwa, w tym powiatu polickiego, w zakresie poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego w perspektywie do 2015 r. jest **poprawa klimatu akustycznego** poprzez zmniejszenie zagrożenia mieszkańców ponadnormatywnym hałasem zwłaszcza emitowanym przez środki transportu.

Tabela IV.4.. Cel 1.3.– poprawa klimatu akustycznego

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Poprawa klimatu akustycznego oraz zmniejszenie zagrożenia mieszkańców powiatu polickiego ponadnormatywnym hałasem.	a) ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu (transport drogowy i szynowy), b) ograniczanie emisji hałasu pochodzącego z prowadzonej działalności gospodarczej i przemysłowej, c) zapewnienie przestrzegania zasady strefowania (rozgraniczania terenów o zróżnicowanej funkcji) w planowaniu przestrzennym, d) ochrona i promowanie obszarów cichych, na których występuje naturalny klimat akustyczny, d) organizacja cyklu szkoleń dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony środowiska przed hałasem.	użytkownicy środowiska, Powiat, gminy	2008 – 2015	Budżet państwa, środki własne użytkowników środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW PFOŚiGW

2	Promowanie inwestycji mających na celu ograniczenie narażenia na hałas komunikacyjny i przenysłowy.	a) wprowadzenie stref wolnych od ruchu samochodowego, b) egzekwowanie ograniczeń prędkości ruchu na terenach zabudowanych, c) wspieranie działań inwestycyjnych zmierzających do modernizacji i przebudowy dróg i ulic, z których hałas powoduje przekroczenia poziomów progowych dla terenów szczególnego zagrożenia hałasem, d) budowa drogowego obejścia zachodniego miasta wraz ze stałą przeprawą przez rzekę Odrę, e) realizacja zabezpieczeń (ekrany akustyczne, wały ziemne, nasadzenia pasów zieleni), f) zwiększanie izolacyjności budynków	Powiat, gminy i zarządzający głównymi ciągami komunikacyjnymi	2008 – 2015	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki gmin oraz pomocowe UE, PFOŚiGW
---	---	--	---	-------------	---

Wskaźniki realizacji celu

1.3.1. Wskaźnik presji na środowisko:

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Aktualizacja koncepcji obejścia zachodniego miasta Szczecina	km	49,5
2.	Liczba ośrodków miejskich nie posiadających obwodnic przy drogach krajowych i wojewódzkich	Szt.	1

1.3.2. Wskaźniki stanu środowiska

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
3.	Udział powierzchni obszarów naruszeń dopuszczalnych poziomów hałasu w ogólnej powierzchni powiatu	[%]	0

1.3.3. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
4.	Długość wyremontowanych dróg powiatowych w km na obszarach zabudowanych.	[m]	226
5.	Ilość wybudowanych zabezpieczeń przed hałasem komunikacyjnym.	[m]	0
6.	Długość wybudowanych obwodnic .	[km]	0
7.	Liczba przygotowanych i realizowanych programów ochrony przed hałasem.	Szt.	0

Cel 1.4. Ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

Podstawowym celem polityki ekologicznej państwa, w tym województwa zachodniopomorskiego, w zakresie pól elektromagnetycznych w perspektywie do 2015 r. jest ochrona mieszkańców województwa zachodniopomorskiego przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

Tabela IV.5. Cel 1.4.- ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

L. P.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Identyfikacja zagrożeń promieniowania elektromagnetycznego.	a) inwentaryzacja i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego, b) pomiary pól elektromagnetycznych, c) wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących pól elektromagnetycznych, (wyznaczenie stref ograniczonego użytkowania terenu na którym występuje przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych).	prowadzący instalacje, użytkownicy urządzeń emitujących PEM, WIOŚ Powiat, gminy	2008 – 2011	budżet państwa, środki własne użytkowników środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW PFOŚiGW
2	Ochrona ludzi przed promieniowaniem elektromagnetycznym.	a) wyodrębnienie obszarów i prowadzenie rejestru terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, b) podnoszenie świadomości społeczeństwa o źródłach i stopniu oddziaływania pól elektromagnetycznych.	Powiat, gminy i prowadzący instalacje, użytkownicy urządzeń emitujących PEM	2008 – 2015	budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki gmin oraz pomocowe UE, PFOŚiGW

Wskaźniki realizacji celu

1.4.1. Wskaźnik presji na środowisko

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Ilość stacji telefonii komórkowej GPS	szt.	28

1.4.2. Wskaźniki stanu środowiska

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
2.	Liczba miejsc, gdzie stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów natężeń promieniowania pól elektromagnetycznych	szt	0

1.4.3. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
3.	Liczba kontroli potencjalnych źródeł promieniowania pól elektromagnetycznych	Szt.	0

CEL. 2.

POPRAWA GOSPODARKI ODPADAMI

Zgodnie z założeniami Polityki Ekologicznej Państwa oraz Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami za nadrzędny cel dla powiatu polickiego przyjęto konieczność poprawy gospodarki odpadami.

Tabela IV.6. Cel 2. - poprawa gospodarki odpadami

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów oraz prowadzenie nowoczesnego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów.	a) zamknięcie wszystkich składowisk niespełniających standardów Unii Europejskiej. oraz przeprowadzenie technicznego zamknięcia i rekultywacji składowisk,	zarządzający składowiskami, Powiat, gminy	2008 – 2009	środki własne gmin, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW PFOŚiGW
		b) całkowita eliminacja i unieszkodliwianie PCB,	„posiadacze” urzędów zawierających PCB	2008 – 2009	środki użytkowników środowiska,
		c) wyeliminowanie nielegalnego składowania odpadów,	Lasy Państwowe, gminy	2008 – 2009	środki własne gmin, środki Lasów Państwowych
		d) intensyfikacja działań w zakresie wdrażania systemu gospodarki odpadami komunalnymi,	gminy	2008 – 2009	środki własne gmin,
		e) rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwianie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	gminy oraz firmy komercyjne	2008 - 2011	środki własne gmin, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW,

					WFOŚiGW PFOŚiGW
		f) rozwój systemu zbiórki i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz odzysku w tym recyklingu odpadów pochodzących z demontażu pojazdów,	podmioty gospodarcze oraz gminy	2008 - 2011	Podmioty gospodarcze środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW
		g) kontrola i monitoring wytwórców odpadów i podmiotów posiadających instalacje do unieszkodliwiania odpadów,	Powiat, gminy i WIOŚ	2008 - 2015	budżet państwa środki własne gmin,
		h) prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla mieszkańców oraz małych i średnich podmiotów gospodarczych.	organizacje pozarządowe i gminy	2008 - 2015	środki własne gmin, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW PFOŚiGW
2	Poprawa gospodarki odpadami.	a) minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów oraz prowadzenie nowoczesnego (zgodnego ze standardami unijnymi) systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów, b) zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymogami ochrony środowiska, c) zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska, w tym w szczególności ulegających biodegradacji, d) kompleksowe rozwiązanie problemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, e) usuwanie i unieszkodliwianie odpadów azbestowych, f) unieszkodliwianie odpadów medycznych i weterynaryjnych, g) działania edukacyjne w zakresie gospodarki odpadami.	mieszkańcy, podmioty gospodarcze, gminy	2008 - 2015	środki własne gmin, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, budżet państwa,
3	Utworzenie spójnego międzygminnego systemu gospodarowania odpadami.	a) modernizacja i wprowadzanie nowych, niskoodpadowych procesów produkcyjnych, b) wdrożenie wytycznych w zakresie zapobiegania powstawania odpadów oraz zalecanego postępowania z odpadami przez przedsiębiorców.	gminy, podmioty korzystające ze środowiska	2008 - 2015	podmioty gospodarcze

Wskaźniki realizacji celu

2.1. Wskaźnik presji na środowisko

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Ilość odpadów wytworzonych:		
	przemysłowe	tys.t	4 600,000
	komunalne	tys.t	26,073
2.	Procentowy udział odpadów rocznie deponowanych na składowiskach:		
	przemysłowe	[%]	57,26
	komunalne	[%]	100,00

2.2. Wskaźniki stanu środowiska

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
3.	Gospodarowanie odpadami w % w tym:		
	- unieszkodliwienie przez składowanie,	[%]	57,30
	- odzysk,	[%]	12,50
	- unieszkodliwienie inne niż przez składowanie,	[%]	30,14
	- magazynowanie.	[%]	0,06
4.	Liczba składowisk odpadów ogółem (szt.) w tym:		
	- komunalnych,	Szt.	7
	- przemysłowych,	Szt.	4
	- mogilników.	Szt.	3
		Szt.	0

2.3. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
5.	Ilość składowisk zlikwidowanych w 2007 r. tym:		
	- mogilników ,	Szt.	0
	- przemysłowych,	Szt.	0
	- komunalnych.	Szt.	0
		Szt.	0
6.	Ilość składowisk wyłączonych z eksploatacji w tym:		
	- przemysłowych,	Szt.	3
	- komunalnych.	Szt.	0
		Szt.	3
7.	Poziom odzysku odpadów przemysłowych z wyłączeniem fosfogipsów $12,4\% \times 4,6 / (4,6 - 2,62)$	[%]	28,8

CEL 3.

OCHRONA GLEB PRZED NEGATYWNYM ODDZIAŁYWANIEM ORAZ REKULTYWACJA TERENÓW ZDEGRADOWANYCH

Kierując się „Polityką ekologiczną państwa” i problemami województwa sformułowano główny cel do roku 2015 w zakresie ochrony gleb jako ochronę gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.

Tabela IV.7.. Cel 3. - ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Ochrona gleb przed degradacją.	a) promocja stosowania dobrych praktyk rolniczych, b) kontrola obiektów hodowli zwierząt średnich i dużych oraz postępowania z gnojowicą, c) ograniczenie zjawisk nadmiernej eksploatacji i zanieczyszczenia gleb w innych sektorach gospodarki, d) ochrona gleb przed erozją i zakwaszeniem, e) rozwój systemu monitoringu gleb, f) kontrola jakości gleb, g) działania zmierzające do odkwaszenia gleb.	podmioty gospodarcze, użytkownicy i właściciele gruntów, Powiat, gminy, Stacje Chemiczno Rolnicze, AMiRR, ODR Barzkowice, WIOŚ, RZGW.	2008 – 2015	budżet państwa, użytkowników środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW
2	Rekultywacja terenów zdegradowanych.	a)- rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych, b)-rekultywacja terenów uznanych za zdegradowane zgodnie z rejestrem wojewódzkim, c)-rekultywacja składowisk odpadów, których eksploatację zakończono przed 2002 rokiem,	właściciel terenu, Wojewoda	2008 – 2015	budżet państwa, środki pomocowe Unii Europejskiej

Wskaźniki realizacji celu

3.1 Wskaźniki stanu środowiska

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Powierzchnia składowania odpadów nie zrehabilitowana	[ha]	86,1

3.2. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
2.	Powierzchnia zrehabilitowanych terenów uznanych za zdegradowane zgodnie z rejestrem wojewódzkim.	[ha]	0

CEL 4.

OCHRONA STREFY BRZEGOWEJ I ZAPLECZA BRZEGÓW ZALEWU SZCZECIŃSKIEGO

Tabela IV.8.. Cel 4.- Ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów Zalewu Szczecińskiego – kierunki działań w latach 2008-2015

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Budowa, utrzymywanie i ochrona umocnień brzegowych, wydmy i zalesień ochronnych w pasie technicznym.	a) opracowywanie bieżących i długofalowych planów ochrony brzegów, b) budowa i utrzymanie umocnień brzegowych w pasie technicznym, c) prowadzenie działań profilaktycznych mających na celu ochronę brzegów, d) nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących zachowania się w pasie technicznym i na wodach przybrzeżnych do odległości 0,1 Mm od brzegu,	Urząd Morski w Szczecinie	2008 - 2011	budżet państwa, użytkowników środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW

Wskaźniki realizacji celu

4.1. Wskaźniki stanu środowiska

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Linia brzegowa wymagająca budowy i ochrony umocnień brzegowych	[km]	bd

4.2. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
2.	Wykonanie zabezpieczeń brzegów	[km]	bd

CEL 5.**OGRANICZENIE RYZYKA WYSTĄPIENIA POWAŻNYCH AWARII I MINIMALIZACJA
ICH SKUTKÓW ORAZ ZWIĘKSZENIE BEZPIECZEŃSTWA CHEMICZNEGO***Tabela IV.9.- Cel 5. - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacji ich skutków
oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego*

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄC	OKRES REALIZ ACJI	ŹRÓDŁA FINANSO WANIA
1	Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i ograniczenie skutków dla ludzi, środowiska.	a) wspieranie współpracy z właściwymi służbami w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom, b) wyznaczenie drogowych tras transportu substancji niebezpiecznych, omijających w miarę możliwości tereny miejskie, mocno zurbanizowane oraz zorganizowanie miejsc postojowych dla środków transportujących takie substancje, c) doskonalenie i rozwijanie zasobów informatycznych, w tym rejestru potencjalnych sprawców poważnych awarii i rejestru poważnych awarii, ze szczególnym uwzględnieniem awarii przemysłowych. d) informowanie i ostrzeganie społeczeństwa o zagrożeniach, e) wspieranie Państwowej Straży Pożarnej w prowadzeniu działań ratowniczych, zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom.	gminy, Wojewoda, Marszałek, GIOŚ, WIOŚ, PSP, Policja.	2008 – 2015	budżet państwa, środki pomocowe Unii Europejskiej NFOŚiGW, WFOŚiGW
2	Rekultywacja terenów zdegradowanych.	a)-rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych, b)-rekultywacja terenów uznanych za zdegradowane zgodnie z rejestrem wojewódzkim, c)-rekultywacja składowisk odpadów, których eksploatację zakończono przed 2002 rokiem,	właściciel terenu, Wojewoda	2008 – 2015	budżet państwa, środki pomocowe Unii Europejskiej

Wskaźniki realizacji celu

5.1. Wskaźnik presji na środowisko

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Ilość podmiotów produkujących oraz importujących spoza terenu Unii Europejskiej substancje chemiczne.	Szt.	bd
2.	Ilość potencjalnych sprawców poważnych awarii przemysłowych.	Szt.	6

5.2. Wskaźniki stanu środowiska

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
3.	Ilość wypadków w transporcie z udziałem substancji niebezpiecznych w powiecie.	Szt.	0

5.3. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
4.	Ilość kontroli potencjalnych sprawców poważnych awarii, w tym % stwierdzonych naruszeń.	Szt. [%]	6 33

CEL 6.

OCHRONA ZŁOŻ KOPALIN

Tabela IV.10.. Cel 6.- Ochrona złóż kopalin – kierunki działań w latach 2008-2015

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Identyfikacja złóż kopalin na obszarze powiatu polickiego.	wykonanie inwentaryzacji złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska dla obszaru powiatu polickiego,	Geolog Wojewódzki,	2008 – 2011	budżet państwa, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW
2	Nadzór nad eksploatacją złóż kopalin, racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami.	kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacja nielegalnych eksploatacji,	Okręgowy Urząd Górniczy w Poznaniu, Geolog Wojewódzki, Starosta	2008 – 2011	budżet państwa, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW
3	Ochrona obszarów występowania złóż kopalin przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym eksploatację.	sporządzanie wytycznych do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i planów zagospodarowania i planów miejscowych.	Okręgowy Urząd Górniczy w Poznaniu, Geolog Wojewódzki, Starosta	2008 – 2011	budżet państwa, środki pomocowe Unii Europejskiej, NFOŚiGW

Wskaźniki realizacji celu

6.1. Wskaźniki stanu środowiska

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Ilość udzielonych koncesji na eksploatację złóż kopalin w sztukach z wyszczególnieniem jakich kopalin dotyczą i wielkości wydobywania w tonach.	Szt.	0

6.2. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
2.	Liczba kontroli w zakresie udzielonych koncesji, procentowy udział kontroli ze stwierdzonymi naruszeniami.	Szt.	0

CEL 7.

ZACHOWANIE RÓWNOWAGI EKOLOGICZNEJ W PROCESIE ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Podstawowym celem polityki ekologicznej państwa, w tym powiatu polickiego w zakresie ochrony przyrody w perspektywie do 2015 roku jest zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno – gospodarczego.

Tabela IV.11. Cel 7. - Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1.	Opracowanie i realizacja zapisów planu ochrony obszarów Natura 2000.	opracowanie, zatwierdzenie i realizowanie dokumentacji obszarów Natura 2000.	Wojewoda gminy	2010 - 2015.	budżet państwa, WFOŚiGW, EKOFUNDUSZ

Wskaźniki realizacji celu

7.1. Wskaźniki stanu środowiska

Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1/. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w podziale na poszczególne formy ochrony przewidziane prawem.		
Ogółem z obszarami Natura 2000	ha	42755,5
rezerwaty przyrody	ha	929,34
las rezerwatowe	ha	163,0
parki krajobrazowe razem	ha	1 262,0
pozostałe formy ochrony przyrody	ha	0
użytki ekologiczne	ha	38,37
pomniki przyrody – ogółem	Szt.	37
pomniki przyrody - wprowadzone uchwałą rady gminy	Szt.	3

Cel 7.2. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
2.	Transgraniczne obszary chronione.	ha	0
3.	Nowe obszary chronione.	ha	0
4.	Liczba opracowanych planów ochrony.	Szt.	0
5.	Procentowy udział obszarów Natura 2000 posiadających zatwierdzoną dokumentację.	[%]	0
6.	Przyrost powierzchni prawnie chronionej	[%]	0

CEL 8.

OCHRONA I RACJONALNE UŻYTKOWANIE LASÓW.

Tabela IV.12. Cel 8. -Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZU- JĄCE	OKRES REALI- ZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWA NIA
1	Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych, ochrona roślin i zwierząt, ochrona siedlisk i ekosystemów oraz krajobrazu.	a) realizacja „Krajowego programu zwiększania lesistości” (do 2010), b) zalesianie nowych terenów, z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo – krajobrazowych, c) prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych,.	Wojewoda Lasy Państwowe, ANR, podmioty prywatne	Proces ciągły	środki budżetowe, fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW
2	Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych.	realizacja planów urządzenia lasów.	Lasy Państwowe	Proces ciągły.	środki budżetowe, fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW
3	Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych.	a) podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnienie lasów poprzez utrzymanie i rozwój posiadanej infrastruktury, rozszerzaniu bazy do edukacji ekologicznej, partycypacji w inwestycjach wspólnych z gminami w zakresie rozwoju turystyki na obszarach leśnych i przyleśnych, b) prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem.	Lasy Państwowe, gminy.	proces ciągły	środki budżetowe, fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW
5	Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobiegania ich skutkom.	a) monitorowanie oraz ograniczanie występowania szkodników owadzych	Lasy Państwowe	proces ciągły	środki budżetowe, fundusze

		w lasach, b) monitorowanie oraz ograniczanie zagrożenia pożarowego w lasach, c) wzmacnianie techniczne służb leśnych dla potrzeb ujawniania i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (walka z kłusownictwem, zaśmiecaniem i dewastacją terenów leśnych).			pomocowe UE, NFOŚiGW
--	--	---	--	--	----------------------

Wskaźniki realizacji celu

8.1. Wskaźnik presji na środowisko

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Zanieczyszczenie powietrza (emisja i imisja) wg wskaźników presji dla Celu 1.2.	t/r	770,12*
2.	Struktura lasów:		
	Nadleśnictwo Trzebież - iglaste	[%]	69,6
	liściaste		30,4
	Nadleśnictwo Gryfino -- iglaste		38
	liściaste		62
3.	Liczba zarejestrowanych pożarów w lasach	Szt.	12
	Gryfino – 0		
	Trzebież – 12		
4.	Pozyskanie drewna z wyszczególnieniem drewna z obszarów zadrzewień i tak zwanych cięć pielęgnacyjnych i porządkujących	m ³	bd
5.	Struktura użytkowania gruntów leśnych – grunty ogółem – 23366,63 ha	[%]	100,00
	-grunty publiczne – 23207,8 ha		99,32
	-grunty prywatne – 158,83 ha		0,68

* - Emisja w roku na 1 km² – dane GUS 2005; a)pyły – 0,9 t, b)SO₂ – 1,1 t, c)NO_x – 1,3 t, Razem 3,3 t/1km². Powierzchnia obszarów leśnych w ha – 23303,7 ha = 233,037 km² x 3,3t/km² = 770,12 t.

8.2. Wskaźniki stanu środowiska

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007*
6.	Powierzchnia obszarów leśnych w ha.	ha	23 303,7
7.	lesistość	[%]	33,90
8.	Powierzchnia lasów zniszczona przez pożary	ha	0,39
9.	Powierzchnia lasów uszkodzonych przez grzyby i szkodniki. (poproch cetyniak)	ha	1938

8.3. Wskaźnik reakcji działań zapobiegawczych

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007*
10.	Odnowienia i zalesienia – w tym:	ha	83
	obszary <u>sztuczne</u>	ha	79
	obszary <u>naturalne</u>	ha	4
11.	Powierzchnia lasów poddana pielęgnacji – w tym:	ha	492
	Upraw	ha	357
	Czyszczenia późne	ha	137

*-Dane z nadleśnictw

CEL 9.

WZMOCNIENIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM I PODNIESIENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ SPOŁECZEŃSTWA

Monitoring i kontrola są podstawowymi narzędziami do oceny realizacji programów ochrony środowiska dlatego zostały wyodrębnione jako osobny i istotny cel niniejszego programu.

W styczniu 2007 roku Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał „Ogólne kierunki działania organów Inspekcji Ochrony Środowiska w latach 2007-2013”. W realizacji wszystkich tych zadań uczestniczyć będą pośrednio lub bezpośrednio organy Inspekcji Ochrony Środowiska.

Monitoring i ocena stanu środowiska

Państwowy Monitoring Środowiska, według art. 25 ust. 2 ustawy - Prawo ochrony środowiska, jest systemem pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku.

Celem PMŚ, zgodnie z art. 25 ust. 3 ww. ustawy, jest wspomaganie działań na rzecz ochrony środowiska poprzez systematyczne informowanie organów administracji i społeczeństwa o:

- jakości elementów przyrodniczych, dotrzymywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami oraz obszarach występowania przekroczeń tych standardów,
- występujących zmianach jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo skutkowych występujących pomiędzy emisjami i stanem elementów przyrodniczych.

Informacje wytworzone w ramach PMŚ wykorzystywane są przez Starostwo i gminy dla potrzeb operacyjnego zarządzania środowiskiem.

PMŚ zapewnia dane podlegające udostępnianiu w myśl przepisów ustawy - Prawo ochrony środowiska, regulujących sprawy swobodnego dostępu do informacji.

Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2007-2009 stanowił podstawę do opracowania wojewódzkiego programu monitoringu środowiska.

Biorąc pod uwagę, że informacje wytworzone w ramach monitoringu środowiska wykorzystywane są do celów monitorowania skuteczności działań i strategicznego planowania w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach zarządzania należy uznać, że jest to podstawowe narzędzie do oceny realizacji „Programów Ochrony Środowiska”.

Szczegółowy zakres dotyczący monitoringu poszczególnych elementów środowiska znajduje się w dokumencie „Program Monitoringu Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007 – 2009”.

Kontrola użytkowników środowiska

Działania kontrolne WIOŚ w najbliższych latach stanowić będą kontynuację działań dotychczasowych, ze szczególnym uwzględnieniem obowiązków związanych z funkcjonowaniem Polski w strukturze Unii Europejskiej, dotyczących zadań w zakresie sprawozdawczości oraz wynikających z nowych przepisów wdrażanych do krajowego porządku prawnego.

W zakresie przeciwdziałania poważnym awariom na najbliższe lata przewiduje się intensyfikację kontroli obiektów niebezpiecznych, stworzenie systemu pozwalającego na analizę i wykorzystanie doświadczeń z zaistniałych awarii i przebiegu akcji ratowniczych oraz stworzenie procedur dialogu ze społeczeństwem w sprawach związanych z lokalizacją i funkcjonowaniem zakładów stwarzających ryzyko poważnych awarii.

W działaniach pokontrolnych wykorzystywane będą przysługujące organom inspekcji uprawnienia w zależności od stwierdzonego naruszenia w zakresie wymuszania przestrzegania wymogów ochrony środowiska.

Istotną rolę w działalności kontrolnej WIOŚ będzie spełniać współpraca z innymi organami kontrolnymi, organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości, organami administracji publicznej oraz samorządu terytorialnego, w tym m.in. z: Najwyższą Izłą Kontroli, Państwową Inspekcją Pracy, Państwową Inspekcją Sanitarną, Inspekcją Weterynaryjną, Inspekcją Handlową, Inspekcją Transportu Drogowego, Państwową Strażą Pożarną, Policją, Służbami Celnymi i Strażą Graniczną. W uzasadnionych przypadkach, zgodnie z obowiązującym porządkiem prawnym, będą podejmowane kontrole we współpracy z innymi organami ochrony środowiska i inspekcjami, celem zidentyfikowania wszystkich aspektów negatywnego oddziaływania na środowisko podmiotów korzystających ze środowiska.

Edukacja ekologiczna

Konieczność działań w zakresie edukacji ekologicznej wynika nie tylko ze strategicznych dokumentów polskich (Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej), EKG ONZ (Strategia Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju) ale także z konieczności kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa, która przekłada się na możliwość ograniczania degradacji środowiska. Chodzi tutaj o kształtowanie odpowiednich postaw konsumenckich.

Prawo do informacji o środowisku i udział społeczeństwa w zarządzaniu środowiskiem wynika z „Prawa ochrony środowiska”.

Edukacja ekologiczna w Powiecie Polickim realizowana jest poprzez powszechną edukację dzieci i młodzieży, krzewienie wiedzy ekologicznej wśród ludzi dorosłych, podnoszenie świadomości ekologicznej kadry zatrudnionej w gospodarce i administracji. W edukacji ekologicznej trudną do przecenienia rolę odgrywają szkoły mimo braku podstaw programowych. Dzieje się tak w placówkach, w których działania podejmują nauczyciele - hobbyści. Należy wymienić także inne ważne ośrodki podejmujące zagadnienia edukacji ekologicznej: Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie”, Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Zalesiu oraz Ośrodek Szkoleniowo-Badawczy w Zakresie Energii Odnawialnej w Ostoi.

Powiat policki wspólnie z Gminą Police, Nadleśnictwem Trzebież, oraz Ośrodkiem Dydaktyczno-Muzealnym „Świdwie” planuje przystąpić do realizacji projektu którego celem jest utworzenie Transgranicznego Ośrodka Edukacji Ekologicznej. Zamierzenie będzie realizowane w latach 2009 – 2012 w ramach polsko-niemieckiego projektu „Życie nad Zalewem Szczecińskim i w Puszczy Wkrzańskiej – natura, ekologia, historia”.

Planowany projekt ma być również elementem „Zintegrowanego Szlaku Turystycznego Powiatu Polickiego” (szlak pieszy, konny, rowerowy i żeglarski). Planuje się zaadoptowanie na ten cel budynków znajdujących się na terenie Nadleśnictwa Trzebież w Zalesiu oraz budynków na terenie Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego „Świdwie” w Bolkowie.

Tabela IV.13. – Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa

L.p.	ZADANIA	DZIAŁANIA	JEDNOSTKI I PODMIOTY REALIZUJĄCE	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1	Monitoring i ocena jakości powietrza.	aktualizacja inwentaryzacji emisji (kataster emisji),	gminy	Proces ciągły	budżet Państwa, WFOŚiGW, PFOŚiGW,
2	Kontrola przestrzegania prawa w zakresie ochrony środowiska	a) przestrzeganie wymagań ochrony środowiska przez podmioty prowadzące działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, b) ochrona zasobów wód, w szczególności podziemnych, stanowiących źródło zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarczych, c) przestrzeganie przepisów o opakowaniach i odpadach opakowaniowych, d) ograniczanie zagrożeń dla środowiska wynikających z działalności rolniczej, e) eliminowanie lub ograniczenie wykorzystywania substancji zubożających warstwę ozonową, f) przestrzeganie wymagań w zakresie postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska – PCB, azbest, g) kontrola wnoszenia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, h) kontrole wykonywania obowiązków użytkowników środowiska zgodnie z Ustawą o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.	WIOŚ, organ wydający pozwolenie gminy	2008-2013	budżet Państwa
3	Edukacja ekologiczna i dostęp do informacji	a) wspieranie projektów edukacji ekologicznej realizowanych przez różne instytucje, b) szkolenie przedstawicieli administracji publicznej, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców w zakresie przepisów o dostępie do informacji o środowisku, c) egzekwowanie wiedzy o środowisku i jego ochronie od wszystkich pracowników sektora publicznego oraz zapewnienie doskonalenia tej wiedzy.	gminy, organizacje pozarządowe, PGL Lasy Państwowe	2008 - 2015.	budżet Państwa, gminy NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW Programy pomocowe UE

4	Wojewódzki system informacji o środowisku	utworzenie internetowego systemu informacji o środowisku dla mieszkańców województwa poprzez integrację rozproszonych informacji i danych.	Marszałek, powiat, gminy	2008 - 2010	budżet Państwa, gminy NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW programy pomocowe UE
5	Utworzenie Transgranicznego Ośrodka Edukacji Ekologicznej	Zamierzenie będzie realizowane w ramach polsko-niemieckiego projektu „Życie nad Zalewem Szczecińskim i w Puszczy Wkrzańskiej – natura, ekologia, historia”.	Powiat i gmina Police	2009-2012	NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW programy pomocowe UE

Wskaźniki realizacji celu

	Wskaźnik	jednostka	Stan 2007
1.	Procentowy udział ilości wykonanych badań monitoringowych do planowanych zgodnie z Prawem Wodnym.	[%]	100
2.	Procentowy udział wykonanych badań i obliczeń w celu dokonania oceny jakości powietrza zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska w stosunku do planowanych.	[%]	100
3.	Procentowy udział wykonanych badań monitoringowych i ocen (hałas i promieniowanie elektromagnetyczne) do ilości badań i ocen planowanych w cyklu rocznym zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska.	[%]	100
4.	Procentowy udział kontroli użytkowników środowiska wykonanych przez Wojewódzki Inspektorat ochrony Środowiska w Szczecinie do planowanych (w podziale na działania i kierunki działań dla celu 9).	[%]	100
5.	Procentowy udział kontroli stwierdzających naruszenie przepisów prawa (w podziale na kierunki działań dla celu 9).	[%]	42
6.	Procentowy udział kontroli interwencyjnych w ogólnej ilości kontroli (w podziale na działania i kierunki działań dla celu 9).	[%]	0
7.	Liczba opracowanych i liczba wdrożonych powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej.	Szt.	0
8.	Liczba szkoleń w zakresie wiedzy ekologicznej. Liczba imprez, (rajdów, grup szkoleniowych w terenie, wystaw, konkursów) w zakresie wiedzy ekologicznej. – dane przybliżone	Szt. Szt.	44 700

9.1. Wskaźniki ekonomiczne

Wskaźniki ekonomiczne		jednostka	Stan 2007
1.	Wydatki inwestycyjne na modernizację bazy laboratoryjnej i informatycznej systemu monitoringu i kontroli środowiska	tys.zł.	330,00
2.	Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną	tys.zł.	<u>9 542,63</u>
3.	Wydatki inwestycyjne - struktura finansowania projektów z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska (w podziale na poszczególne cele)	tys.zł.	2 973,63
	Wod – Kan		178,76
	Termomodernizacja i co		1468,11
	Rewitalizacja terenów		100,00
	Pozostałe wydatki z PFOŚiGW		
	Likwidacja „dzikich” wysypisk i usuwanie odpadów + zakupy pojemników		326,00
	Konserwacja i utrzymanie zieleni – nowe tereny zielone		286,00
	Edukacja ekologiczna		125,00
	Obsługa PFOŚiGW		100,00
	Nadwyżka na WFOŚiGW		389,76
4.	Wydatki inwestycyjne - struktura finansowania projektów z funduszy UE (w podziale na poszczególne cele)	tys.zł.	0,00
5.	Wydatki inwestycyjne - struktura finansowania ze środków budżetowych zadań (w podziale na poszczególne cele)	tys.zł.	6 239,00
	Wod – Kan.		6 139,00
	Odpady - składowisko		100,00

V. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

V.1. ZASADY ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

Program ochrony środowiska pełni szczególną rolę w procesie realizacji zrównoważonego rozwoju. Zarządzanie POŚ powinno być realizowane zgodnie z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających:

- administracji samorządowej,
- administracji rządowej.

POŚ stanowi narzędzie koordynacji działań podejmowanych w sferze ochrony środowiska przez służby administracji publicznej oraz instytucje i przedsiębiorstwa.

Zarządzanie realizacją programu winno się odbywać za pomocą instrumentów:

- prawnych,
- społecznych,
- finansowych,
- strukturalnych.

Do *instrumentów prawnych* należą głównie decyzje administracyjne:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii (np. na pobór wody, wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi),
- zezwolenia (np. na przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych, odzysk, unieszkodliwianie odpadów),
- oceny (np. jakości powietrza, wód, oddziaływania na środowisko),
- raporty (np. oddziaływania na środowisko),

- zgody (np. na wyłączenie z produkcji gruntów rolnych i leśnych, gospodarcze wykorzystanie odpadów),
- koncesje, pozwolenia na budowę,
- a także inne decyzje wynikające z przepisów szczególnych.

Instrumenty prawne są narzędziami regulacji bezpośredniej; wprowadzają standardy o charakterze ogólnym, standardy ochrony i jakości poszczególnych komponentów środowiska oraz kontrolę ich osiągania.

Do *instrumentów społecznych* należą działania mające na celu wypracowanie akceptacji społeczeństwa dla realizacji celów i zadań POŚ.

Wśród instrumentów społecznych istotne znaczenie dla efektywnej realizacji POŚ posiadają:

- współdziałanie i partnerstwo, które polegać powinno na konsultacjach społecznych i debatach publicznych oraz współpracy samorządów,
- upowszechnianie w społeczeństwie informacji o środowisku zasięganie jego opinii podczas procedur prowadzonych w sprawach ochrony środowiska,
- edukacja ekologiczna, która jest jednym ze strategicznych elementów ochrony środowiska, mającym na celu kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków i postaw,
- stymulacja i wspieranie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych kompetentnie i rzetelnie działających w sferze ochrony środowiska.

Instrumentami strukturalnymi są:

- strategiczne i operacyjne dokumenty o zasięgu regionalnym i lokalnym, interdyscyplinarne i sektorowe, wytyczające cele i określające zadania do realizacji (strategie rozwoju, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, plan zagospodarowania przestrzennego województwa, plany miejscowe, programy i strategie sektorowe, raporty oceny oddziaływania na środowisko itp.),
- spójny system monitoringu oraz zintegrowana baza danych o środowisku pozwalająca na cykliczną weryfikację stopnia osiągania wymaganych i założonych w programie wskaźników.

Do instrumentów finansowych należą:

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,
- kredyty, w tym umarżalne i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dotacje z europejskich funduszy strukturalnych udzielane za pośrednictwem właściwych programów operacyjnych,
- pomoc publiczna w postaci zwolnień i ulg podatkowych, odroczeń i umorzeń,
- udzielanie gwarancji finansowych dla projektowanych zadań,
- tworzenie rynku uprawnień do emisji zanieczyszczeń.

Uczestnikami wdrażania programu są:

- samorządowe władze powiatu przygotowujące i uchwalające program oraz oceniające efektywność jego realizacji,
- gminy prowadzące działania inwestycyjne,
- organizacje pozarządowe przyjmujące na siebie rolę pośredniczenia pomiędzy administracją i społeczeństwem,
- podmioty gospodarcze, szczególnie te, które posiadają istotny wpływ na stan środowiska,
- mieszkańcy powiatu jako beneficjenci i uczestnicy realizacji POŚ.

Samorząd powiatu dysponuje kompetencjami wykonawczymi o charakterze strategicznym, opracowuje strategię powiatu, oraz programy o charakterze strategicznym, a w tym POŚ.

Obowiązkiem Zarządu Powiatu jest przeprowadzanie co dwa lata oceny realizacji POŚ, przygotowanie raportu z realizacji POŚ i przedstawienie tego raportu Radzie Powiatu.

V.2. FINANSOWANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Warunkiem realizacji zapisów POŚ jest pozyskanie środków finansowych na realizację poszczególnych zadań. Źródła finansowania, w zależności od rodzaju, ważności, okresu działania a przede wszystkim od możliwości współfinansowania na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Dostępne publiczne źródła finansowania można podzielić na:

- krajowe – pochodzące z budżetu państwa, budżetów samorządów, pozabudżetowych instytucji publicznych, udzielane w formie dotacji, grantów i subwencji,
- programy pomocowe UE, fundusze spójności, fundusze strukturalne, programy operacyjne, regionalne programy operacyjne, fundacje i inne.

Charakterystyczną cechą finansowania zadań z ochrony środowiska w Polsce jest niski udział budżetu państwa, ciężar finansowania spada głównie na samorządy, fundusze ekologiczne i przedsiębiorstwa.

Wykaz zadań oraz sposobu finansowania.

Poniżej przedstawione zostaną nakłady na planowane przedsięwzięcia inwestycyjne do realizacji w latach 2008- 2015 z podziałem na zadania powiatu oraz zadania własne gmin i zadania koordynowane.

Najważniejszym zadaniem przewidywanym do realizacji na terenie powiatu do roku 2015 jest inwestycja – „Obejście zachodnie miasta Szczecina” wraz z przeprawą „Police – Świeta”. Droga ta przyczyni się do znacznego skrócenia czasu przejazdu z północnych obszarów przemysłowych miasta Szczecina do np. Trójmiasta. Obecnie czas przejazdu na tej trasie czyli 286 km wynosi 263 min. a po zrealizowaniu wszystkich wymienionych inwestycji w tym obejścia zachodniego do roku 2013 czas przejazdu wyniesie 184 min. Przyjęte tutaj odległości zostały potraktowane modelowo jako odległości w liniach prostych i przejęte z wymienionego dokumentu. Z uwagi na ograniczony obszar badawczy projektu nie uwzględniono oczywistych korzyści z budowy tego połączenia na linii Hamburg - Lubeka - Szczecin - Gdańsk - Kaliningrad, gdzie czas przejazdu uwzględniając wszystkie proponowane inwestycje po stronie niemieckiej i polskiej, ulegnie jeszcze korzystniejszym zmianom. Duże znaczenie dla transportu drogowego naszego regionu stanowi fakt zakończenia budowy autostrady A-20 relacji Lubeka - Hamburg - Rostock - Pasewalk z włączeniem do autostrady A-11/A6 relacji Berlin-Szczecin. Prowadzone dotychczas analizy na poziomie ponadregionalnym wskazują zasadność budowy nowego stałego połączenia przez Odrę na północ od miasta Szczecina, łączącego autostrady A-6/A-11 i A-20 z drogami ekspresowymi S-3 i S-6 co ustabilizuje oś transportową wschód - zachód Europy Północnej i krajów nadbałtyckich. Zachodnie obejście miasta Szczecina mogłoby być przedłużeniem drogi krajowej S-6. Najbardziej optymalnym miejscem przeprawy jest lokalizacja na północ od rejonu "Mijanki Polickiej" (na północ od Portu Morskiego Police). Na podstawie badań własnych i wizji lokalnej oraz na podstawie opracowania pn. "Ekofizjografia problemowa obszaru byłej fabryki benzyny syntetycznej w Policach" autorstwa dr Tomasza Kokurewicza przeanalizowano wariantowo przebieg obejścia. Szacowany koszt budowy zachodniego obejścia miasta Szczecina według stanu wiedzy w grudniu 2005 roku to 350 mln zł. Kwota ta obejmuje budowę stałej przeprawy przez rzekę Odrę, bezkolizyjnych węzłów oraz jezdní wraz pobocznymi i pasem rozdzielającym na całej długości.

Do dalszych również ważnych zadań należą:

- Pogłębienie toru wodnego (kanalu) Świnoujście-Szczecin do głębokości minimalnej 12,50 m.
- Budowa przeprawy stałej w postaci mostu Police-Świeta nad Odrą i połączenie tej przeprawy na zachodzie z autostradą A-25 (Prenzlau-Lubeka) a na wschodzie z Goleniowem gdzie zlokalizowany jest port lotniczy.
- Aktywizacja małych portów i przystani nad Zalewem Szczecińskim, jez. Dąbie i dolną Odrę dla

celów turystyki i transportu wodnego.

- Budowa drogi wodnej dolnej Iny na odcinku ok. 12 km (od Odry do Goleniowa) wraz z portem w Goleniowie w celu skomunikowania z portem śródlądowym w Policach i wyeliminowaniu dużej części ciężkiego transportu z centrum Szczecina.

Do innych zadań przewidywanych w powiecie i w gminach należą:

Tabela.V.1. Plan działań pozainwestycyjnych związanych z wdrażaniem „Programu ochrony środowiska Powiatu Polickiego w latach 2008-2015”.

Lp.	Nazwa działania	Okres realizacji	Szacunkowy koszt w tys. zł	Jednostki i podmioty realizujące	Źródła finansowania
1.	Rozwijanie działalności i pomoc w utrzymaniu Centrów Edukacji Ekologicznej	2009-2015	800	Powiat i gmina Police	NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, środki budżetowe, fundusze UE, Fundacje
2.	Utrzymanie i rozwijanie powiatowego systemu gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku	2009-2015	150	Powiat	WFOŚiGW, PFOŚiGW, środki budżetowe, fundusze UE, Fundacje
3.	Monitoring wód podziemnych Euroregionu Pomerania po stronie powiatu polickiego i zakup sprzętu	2008-2015	212	Powiat	WFOŚiGW, PFOŚiGW, fundusze UE
4.	Opracowanie powiatowego programu gospodarki odpadami	2009 i 2012	50	Powiat	PFOŚiGW,
5.	Wzmocnienie systemu monitoringu i oceny jakości powietrza.	2008-2015	70	Powiat	WFOŚiGW, PFOŚiGW, środki budżetowe, fundusze UE,
6.	Organizacja szkoleń dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony środowiska przed hałasem.	2009 -2011	15	Powiat	PFOŚiGW
7.	Działania m.in. na rzecz zmniejszenia emisji pyłów i gazów, ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów, zmniejszenia zużycia wody w Z.Ch."Police"SA, w tym: - rekultywacja składowiska fosfogipsów, Pomiary ilości emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z Z.Ch."Police"SA - poziom emisji zanieczyszczeń powietrza oceniany w Policach	2008-2015	6000	Z.Ch."Police"SA.	Z.Ch."Police"SA NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, fundusze UE, inne
8.	Opracowanie gminnych programów ochrony środowiska	2009 i 2013	60	gminy	Środki budżetowe, PFOŚiGW
9.	Usuwanie odpadów z terenów stanowiących własność skarbu państwa oraz powiatu i gmin	2008	625	Powiat i gminy	PFOŚiGW
10.	Likwidacja „dzikich” wysypisk na terenie lasów	2008	35	Powiat i Nadleśnictwa	PFOŚiGW

11.	Zakup worków i pojemników do selektywnej zbiórki odpadów	2009	50	Powiat	PFOŚiGW
12.	Unieszkodliwianie i zakup sprzętu do unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych	2008	25	Powiat	PFOŚiGW
13.	Zwalczanie szkodników na terenach zielonych	2008	10	Gminy	PFOŚiGW
14.	Utrzymanie modernizacja i urządzenie terenów zielonych	2008	160	Powiat	PFOŚiGW
15.	Termomodernizacja i zmiana systemów grzewczych w obiektach oświatowych i wychowawczych powiatu oraz obiektów użyteczności publicznej, sakralnych i osób fizycznych	2008 - 2015	10000	Powiat oraz beneficjenci	PFOŚiGW środki UE środki budżetowe
16.	System przeciwdziałania poważnym awariom	2008	135	Powiat oraz KP PSP	PFOŚiGW
17.	Budowa ścieżek rowerowych	2009	105	Powiat	PFOŚiGW, środki UE
18.	Obsługa PFOŚiGW	2008 - 2015	800	Powiat	PFOŚiGW
19.	Likwidacja materiałów i wyrobów zawierających azbest	2008 - 2015	1400	Powiat, Gminy	środki budżetowe PFOŚiGW

Tabela V.2. - Nakłady na planowane przedsięwzięcia inwestycyjne do realizacji w latach 2008-2015 w gminie Police (na podstawie danych z gminy)

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Koszty w tys. zł							Źródła finansowania
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 i 2015	
1.	Transgraniczna ochrona zasobów wód podziemnych	5000	5000	5000	10000	1000	1000	2000	Środki budżetowe, Środki pomocowe
2.	Przebudowa Parku "Staromiejskiego" w Policach	10	-	-	850	850	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
3.	Termomodernizacja budynku MOK w Policach	40	300	-	-	-	-	-	Środki budżetowe
4.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	630	2000	2000	2313	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe, Inne
5.	Rozbudowa i modernizacja instalacji Zakładu Odzysku i Składowania Odpadów Komunalnych w Leśnie Górnym	1000	3000	3100	-	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
6.	Przebudowa i rozbudowa sieci wodociągowej w Piłchowie	100	300	-	-	-	-	-	Środki budżetowe
7.	Odprowadzenie ścieków i wód opadowych z rejonu ul. Tanowskiej w Policach i miejscowości Trzeszczyn	45	1500	4015	-	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe

8.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Tanowie	-	-	50	150	4200	4000	4000	Środki budżetowe, Środki pomocowe
9.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Siedlicach	-	-	-	50	150	2500	2500	Środki budżetowe, Środki pomocowe
10.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Przęscinie	-	-	-	-	50	150	6500	Środki budżetowe, Środki pomocowe
11.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Pilchowie	-	-	100	550	1000	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
12.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz sieci wodociągowej w ul. Polnej w Trzebieży	50	500	-	-	-	-	-	Środki budżetowe
13.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w ul. J.Kochanowskiego, Galla Anonima, M.Reja, W.Kadłubka i Wkrzańskiej w Policach.	15	-	1500	-	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
14.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz sieci wodociągowej w ul. Brzoskwiniowej, Wiśniowej i Czereśniowej w Policach	100	600	-	-	-	-	-	Środki budżetowe
15.	Przebudowa rurociągu na cieku melioracyjnym "Grzybnica" oraz budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Kochanowskiego w Policach	65	-	900	950	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
16	Utworzenie Transgranicznego Ośrodka Edukacji Ekologicznej – „Życie nad Zalewem Szczecińskim i w Puszczy Wkrzańskiej – ekologia, edukacja, historia	-	800,28	3000	3000	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe, Inne

Tabela V.3.. - Nakłady na planowane przedsięwzięcia inwestycyjne do realizacji w latach 2008-2015 w gminie Dobra (na podstawie danych z gminy)

L p.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł							Źródła finansowania
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 i 2015	
1.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Dobrej	Urząd Gminy Dobra	300	100	6000	6000	6000	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
2.	Zaopatrzenie w wodę pitną Bezrzecza i Mierzyna	Urząd Gminy Dobra	800	5000	5000	20000	20000	20000	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
3.	Termomodernizacja szkoły w Mierzynie	Urząd Gminy Dobra	400	-	-	-	-	-	-	PFOŚiGW

Tabela V.4. - Nakłady na planowane przedsięwzięcia inwestycyjne do realizacji w latach 2008- 2015 w gminie Kołbaskowo (na podstawie danych z gminy)

Lp	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł							Źródła finansowania
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 i 2015	
1.	Budowa wodociągu	UG Kołbaskowo	-	80	40	-	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
2.	Budowa zbiornika retencyjnego wraz remontem rowu melioracyjnego w obrębie Warzymice - Ustowo – Przeclaw	UG Kołbaskowo	113	2100	4477	-	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
3.	Budowa sieci deszczowej w Warzymicach	UG Kołbaskowo	-	1380	1510	1560	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
4.	Przebudowa drogi gminnej z przebudową sieci wodociągowej w Siadle Dolnym	UG Kołbaskowo	87	500	1913	-	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
5.	Poprawa jakości wody poprzez likwidację rur azbestowo - cementowych	UG Kołbaskowo	-	680	350	320	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
6.	Termomodernizacja budynku szkoły w Będargowie	UG Kołbaskowo	19	709	-	-	-	-	-	PFOŚiGW
7.	Termomodernizacja budynku szkoły w Kołbaskowie	UG Kołbaskowo	26	1500	-	-	-	-	-	PFOŚiGW
8.	Wymiana stolarki okiennej w budynku filii biblioteki w Przeclawiu	UG Kołbaskowo	20	-	-	-	-	-	-	PFOŚiGW
9.	Urządzenie terenów zielonych w Kurowie i Siadle Górnym	UG Kołbaskowo	20	-	-	-	-	-	-	PFOŚiGW

Tabela V.5. - Nakłady na planowane przedsięwzięcia inwestycyjne do realizacji w latach 2008- 2015 w gminie Nowe Warpno (na podstawie danych z gminy)

Lp	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł							Źródła finansowania
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 i 2015	
1	Rozbudowa systemu wodociągowo - kanalizacyjnego gminy	UG Nowe Warpno	220	600	150	-	-	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
2	Rekultywacja składowiska	UG Nowe Warpno	70	100	200	420	30	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
3	Program promocji obszarów Natura 2000	UG Nowe Warpno	-	-	20	100	130	-	-	Środki budżetowe, Środki pomocowe
4.	Wymiana stolarki okiennej w budynku gimnazjum w Nowym Warpnie	UG Nowe Warpno	25	-	-	-	-	-	-	PFOŚiGW

Szacunek kosztów związanych z planowaną realizacją programu ochrony środowiska przeprowadzono na podstawie dostępnych dokumentów planistycznych oraz analizy:

- poniesionych nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w latach ubiegłych,
- danych z gminnych planów inwestycyjnych,
- strategii rozwoju gmin.

V.3. MONITORING REALIZACJI ZADAŃ

W celu oceny realizacji Programu Ochrony Środowiska należy zgodnie z wytycznymi zawartymi w programie wojewódzkim użyć modelu przyczynowo – skutkowego prezentacji zagadnień środowiskowych (model wskaźnikowy, uproszczony - presja, stan, reakcja) pod warunkiem użycia łatwo dostępnych wskaźników, których źródłem jest Urząd Statystyczny (obowiązkowa sprawozdawczość) oraz inne instytucje, które są zobowiązane do gromadzenia/raportowania w określony sposób swojej działalności (urzędy samorządowe, służby związane z ochroną środowiska na obszarze województwa, RZGW Szczecin, WIOŚ w Szczecinie, stacje chemiczno rolnicze, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Urząd Morski i inne wymienione w tym dokumencie).

W ten sposób pozyskane informacje będą mogły być użyte do sporządzenia obowiązkowych raportów z realizacji POŚ na obszarze powiatu, które mogą być porównywalne z innymi powiatami. Co więcej zaproponowanie użycia podobnych „kluczowych” wskaźników dla powiatów i gmin może znacznie ułatwić sporządzanie raportów na wszystkich szczeblach oraz umożliwi analizę porównawczą wykonania zadań w ramach programów ochrony środowiska dla gmin powiatu.

Taki sposób monitorowania zadań realizowanych w ramach POŚ wymaga dobrej współpracy wszystkich zaangażowanych instytucji z centrum monitorowania POŚ – Urzędem Marszałkowskim.

Postęp we wdrażaniu programu można mierzyć wskaźnikami:

- o *wskaźniki presji na środowisko*, które wskazują główne źródła problemów i zagrożeń środowiskowych (przykładowo emisja zanieczyszczeń do środowiska),
- o *wskaźniki stanu środowiska*, odnoszące się do jakości środowiska i jakości jego zasobów (przykładowo jakość wód powierzchniowych i podziemnych). Podstawą ich określenia są wyniki badań i pomiarów uzyskane w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS). Wskaźniki te obrazują ostateczny rezultat realizacji celów polityki ekologicznej i powinny być tak konstruowane, aby możliwe było dokonanie przeglądowej oceny stanu środowiska i zmian zachodzących w czasie,
- o *wskaźniki reakcji działań zapobiegawczych*, pokazujące działania podejmowane przez społeczeństwo lub określoną instytucję w celu poprawy jakości środowiska lub złagodzenia

antropogenicnej presji na środowisko (przykładowo procent mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków, obszary prawnie chronione jako procent całego obszaru).

VI. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. obliguje organ wykonawczy gminy do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska. Gminne programy ochrony środowiska winny zostać uchwalone w terminie nie dłuższym, niż 6 miesięcy po przyjęciu programu powiatowego.

Program gminny sporządza się w celu realizacji na terenie gminy polityki ekologicznej państwa. Okres na jaki program jest sporządzany winien odpowiadać określone w aktualnej PEP, a więc na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-16.

Program gminny powinien być spójny z programem powiatowym i powinien zawierać:

- najważniejsze zmiany, jakie zaszły w gospodarce gminy w ciągu lat, jakie upłynęły od przyjęcia obowiązującego programu ochrony środowiska oraz konsekwencje tych zmian dla środowiska, zmiany w środowisku i najważniejsze problemy, jakie pozostają do rozwiązania,
- podsumowanie i ogólną ocenę skuteczności polityki ekologicznej realizowanej na terenie gminy na podstawie obowiązującego programu ochrony środowiska,
- wykaz i opis działań prowadzonych na terenie gminy na rzecz ochrony środowiska, a także zadań, których nie udało się zrealizować z uzasadnieniem przyczyn,
- wykaz powinien zawierać informację o środkach przeznaczonych na cele środowiskowe w rozbiciu na środki wydatkowane z budżetów publicznych (państwa, powiatu, gmin), wsparcie zagraniczne, w tym wspólnotowe, środki przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń oraz – jeśli istnieje taka wiedza – środki prywatne mieszkańców,
- część strategiczną, a więc cele perspektywiczne, średniookresowe i priorytetowe, a także kierunki działań i konkretne zadania,
- przyjęte cele winny mieć odniesienie do aktualnej polityki województwa i powiatu w zakresie ochrony środowiska,
- część finansową, z określeniem źródła finansowania planowanych zadań,
- informację o zarządzaniu programem, w tym wskazanie uczestników, określenie sposobów monitorowania realizacji programu oraz terminów sprawozdawania i aktualizacji,
- dla zachowania spójności z programem powiatowym należy przestrzegać stosowania przyjętych w programie mierników (wskaźniki presji, wskaźniki stanu środowiska, wskaźniki reakcji)

PRZEWODNICZĄCY RADY

Cezary Wcisławski

